

II

(Nelegislatīvi akti)

IETEIKUMI

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2019/1658

(2019. gada 25. septembris)

par Energoefektivitātes direktīvā paredzēto energoekonomijas pienākumu transponēšanu

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

- (1) Savienība ir apņēmusies izveidot ilgtspējīgu, konkurētspējīgu, drošu un dekarbonizētu energosistēmu. Enerģētikas savienības stratēģijā ir izvirzīti vērienīgi Savienības mērķi, proti, līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, izmantotās atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvaru palielināt līdz vismaz 32 % un panākt vērienīgus enerģijas ietaupījumus, tā uzlabojot Eiropas enerģētisko drošību, konkurētspēju un ilgtspēju. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2012/27/ES ⁽¹⁾ ("Energoefektivitātes direktīva" jeb "EED"), kas grozīta ar Direktīvu (ES) 2018/2002 ⁽²⁾, ir noteikts energoefektivitātes pamatmērķrādītājs, kurš paredz līdz 2030. gadam Savienības līmenī panākt ietaupījumus vismaz 32,5 % apmērā.
- (2) Energoieprasījuma iegrozošana ir viens no Komisijas 2015. gada 25. februārī pieņemtās Enerģētikas savienības stratēģijas "Pamatstratēģija spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku" pieciem darba virzieniem. Tas, vai ES izdosies sasniegt savus klimata un enerģētikas mērķus, ir atkarīgs arī no tā, vai energoefektivitātei tiks piešķirta prioritāte, vai tiks piemērots princips "energoefektivitāte pirmajā vietā" un vai tiks izvērstas atjaunojamo energoresursu izmantošana.
- (3) Paziņojumā par Eiropas stratēģisko ilgtermiņa redzējumu par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku ⁽³⁾ uzsvērts, ka energoefektivitātes pasākumi būs viens no galvenajiem faktoriem, kas mums ļaus līdz 2050. gadam pārtapt par klimatneitrālu ekonomiku. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2018/1999 ⁽⁴⁾ ("Pārvaldības regula") noteikts, ka dalībvalstīm jāievēro princips "energoefektivitāte pirmajā vietā".
- (4) Ietekmes novērtējumā ⁽⁵⁾, kas tapa EED grozījumu izstrādes gaitā, Komisija aplēsusi, ka EED 7. panta īstenošana dotu vairāk par pusi no energoetaupījumiem, kas dalībvalstīm ir jāpanāk saskaņā ar EED.
- (5) Grozītā EED ietekmē gan pašreizējo (2014–2020), gan (lielākoties) nākamās pienākuma periodus (2021–2030 un pēc tam). Vajadzētu dalībvalstīm palīdzēt īstenot jaunās prasības (relevantas abiem pienākuma periodiem), atšķirīgi īstenot jau esošās prasības (relevantas abiem pienākuma periodiem) un saprast, kuras prasības ir precīzētas, bet nav mainītas.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīva 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK (OV L 315, 14.11.2012., 1. lpp.).

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra Direktīva (ES) 2018/2002, ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti (OV L 328, 21.12.2018., 210. lpp.).

⁽³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "Tīru planētu – visi! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku" (COM(2018) 773 final).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra Regula (ES) 2018/1999 par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ SWD(2016) 402 final.

- (6) Ar grozīto EED energoekonomijas pienākums ir spēkā arī periodā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2030. gada 31. decembrim un pēc tam (atkarībā no Komisijas izvērtējuma). 2021.–2030. gada pienākuma periodā un pēc tam dalībvalstīm katru gadu ir jāpanāk kumulatīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums, kas ir līdzvērtīgs jaunam ietaupījumam 0,8 % apmērā no ikgadējā enerģijas galapatēriņa attiecīgajā periodā un pēc tam. Izņēmuma kārtā Kiprai un Maltai ir jāpanāk tikai tāds kumulatīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums, kas līdzvērtīgs jaunam ietaupījumam 0,24 % apmērā no enerģijas galapatēriņa attiecīgajā periodā un pēc tam.
- (7) Grozītajā EED arī skaidrāk izklāstīts, kā aprēķināt enerģijas ietaupījuma apjomu. No grozījumiem kļūst skaidrs, ka energoefektivitātes pienākuma shēmas un alternatīvi politikas pasākumi ir līdzvērtīgi un tos var kombinēt. Dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība izraudzīties atbildīgās puses un akreditēt enerģijas ietaupījuma apjomus, kas jāsasniedz katrai pusei. Grozītā EED dalībvalstīm ļauj no dažādām shēmām izvēlēties to, kas ir vispiemērotākā to situācijai un apstākļiem.
- (8) Energoekonomijas pienākumu dalībvalstīm izpildīt neizdosies, ja netiks vairotā sabiedrības informētība un sniegta pareiza informācija par ieguvumiem no energoefektivitātes. To var panākt ar apmācības un izglītošanas programmām.
- (9) Grozījumi nepārprotami atļauj dalībvalstīm īstenot uz konkrētiem sektoriem (piemēram, ēku vai ūdenssaimniecības sektoru) vērstus rīcībpolitikas pasākumus.
- (10) Efektīva ūdens resursu apsaimniekošana var ievērojami palīdzēt ietaupīt enerģiju, tāpēc dalībvalstīm vajadzētu sīkāk izpētīt, kāds potenciāls būtu turpmākiem pasākumiem šajā jomā. Tāpat dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt tādas rīcībpolitikas pasākumus, ar kuriem vienlaikus var sasniegt arī citus ar vidi un dabas resursiem saistītus mērķrādītājus.
- (11) Lai pastiprinātu centienus mazināt enerģētisko nabadzību, dalībvalstīm vajadzētu dažus energoefektivitātes rīcībpolitikas pasākumus prioritārā kārtā īstenot attiecībā uz mazaizsargātām māsaimniecībām un noteikt enerģētiskās nabadzības novēršanas kritērijus.
- (12) Grozītajā EED tagad ir skaidrākas prasības par pasākumu turpināšanās ilgumu. Aprēķinot enerģijas ietaupījuma apjomu, dalībvalstīm būtu jāņem vērā gan tas, cik ilgi pasākums radīs ietaupījumus, gan tas, ka laika gaitā tā radītie ietaupījumi var sarukt.
- (13) Ar grozīto EED ir precizēts, ka, aprēķinot enerģijas ietaupījumu, dalībvalstis nevar ņemt vērā pasākumus, ko tās būtu īstenojušas jebkurā gadījumā, un ka tās var deklarēt tikai tādus ietaupījumus, kas pārsniedz konkrētos ES tiesību aktos paredzēto minimumu. Ēku renovācijas radītiem enerģijas ietaupījumiem piemēro izņēmumu.
- (14) Grozītajā EED uzsvērts, cik svarīgs ir monitorings un verifikācija, lai varētu nodrošināt, ka energoefektivitātes pienākuma shēmas un alternatīvi politikas pasākumi sasniedz mērķi. Kopā ar šo ieteikumu sniegtajās vadlīnijās izskaidrots, kā dalībvalstis var izveidot efektīvas mērīšanas, kontroles un verifikācijas sistēmas.
- (15) Tā kā ļoti liela nozīme ir enerģijai, kas no atjaunojamiem energoresursiem saražota uz ēkām vai ēkās, kopā ar šo ieteikumu sniegtajās vadlīnijās ir izskaidrots, kā dalībvalstis energoekonomijas pienākuma izpildē var ieskaitīt enerģijas galapatēriņa ietaupījumus, kas izriet no rīcībpolitikas pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju uzstādīšanu.
- (16) Dalībvalstīm jāpanāk, ka līdz 2020. gada 25. jūnijam stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, ar ko transponē energoekonomijas pienākumu. Līdz ar EED 7. panta grozījumu stāšanos spēkā tie ietekmē energoekonomijas pienākuma izpildi arī 2014.–2020. gada pienākuma periodā. Arī šajā ziņā dalībvalstīm noderēs kopā ar šo ieteikumu sagatavotās vadlīnijas.
- (17) Bez grozītās EED pilnīgas transponēšanas un efektīvas īstenošanas ES nespēs sasniegt savus 2030. gadam izvirzītos energoefektivitātes mērķrādītājus un izpildīt apņemšanos enerģētikas savienības priekšplānā likt patērētājus.
- (18) Dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība grozītās prasības par energoekonomijas pienākumiem transponēt un īstenot saviem apstākļiem vispiemērotākajā veidā. Ieteikumā izskaidrotas grozītās prasības un parādīts, kā iespējams sasniegt direktīvas mērķus. Proti, mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstīm, gatavojot transponēšanas pasākumus, ir vienota izpratne par EED.

- (19) Šajā ieteikumā sniegtie norādījumi papildina un daļēji aizstāj Komisijas iepriekšējos norādījumus par EED 7. pantu ⁽⁶⁾. Būtu jāizceļ arī tas, kā grozošie noteikumi ietekmē 2014.–2020. gada pienākuma periodu, kā arī jāņem vērā komentāri, ko Komisija no dalībvalstīm saņēmusi kopš Direktīvas 2012/27/ES (Energoefektivitātes direktīvas) transponēšanas.
- (20) Šis ieteikums nemaina EED tiesiskās sekas un neskar Tiesas sniegto EED saistošo interpretāciju. Tajā galvenā uzmanība pievērsta noteikumiem pa energoekonomijas pienākumu, un tas skar EED 7., 7.a un 7.b pantu, kā arī V pielikumu.
- (21) Šā ieteikuma pielikums sagatavots ar mērķi cita starpā palīdzēt dalībvalstīm aprēķināt nepieciešamos enerģijas ietaupījumus, izveidot derīgus politikas pasākumus un pareizi ziņot par panāktajiem enerģijas ietaupījumiem; tajā sniegti vairāki skaidrojumi un ieteikumi praktiskai īstenošanai,

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Dalībvalstīm, transponējot prasības, kas ieviestas ar Direktīvu (ES) 2018/2002 un izklāstītas Direktīvas 2012/27/ES 7., 7.a un 7.b pantā un V pielikumā, vajadzētu ievērot šā ieteikuma pielikumā sniegtās vadlīnijas.

Briselē, 2019. gada 25. septembrī

Komisijas vārdā –

Komisijas loceklis

Miguel ARIAS CAÑETE

⁽⁶⁾ COM(2013) 762 final un SWD(2013) 451 final, Briselē, 2013. gada 6. novembris.

PIELIKUMS

1. IEVADS

Šajā ieteikumā ir izklāstīts tikai un vienīgi Komisijas viedoklis; tas nemaina direktīvu un regulu tiesiskās sekas un neskar Tiesas saistošo interpretāciju par 7., 7.a un 7.b pantu un V pielikumu grozītajā Direktīvā 2012/27/ES par energoefektivitāti ("EED"). Šis ieteikums ir izstrādāts, pamatojoties uz atsauksmēm, ko Komisija ir saņēmusi no dalībvalstīm kopš Direktīvas 2012/27/ES par energoefektivitāti transponēšanas, un informāciju, kuru Komisija ir ieguvusi no dalībvalstu paziņojumiem un valstu energoefektivitātes rīcības plānu un gada ziņojumu novērtējuma ⁽¹⁾.

Kopsavilkums. Būtiskākie grozījumi Direktīvā 2012/27/ES

1. Energoekonomijas pienākuma un saistīto noteikumu struktūra

- 7. pants (vispārīgi noteikumi par ietaupījuma prasību), 7.a pants (noteikumi par energoefektivitātes pienākuma shēmām (EEPS)) un 7.b pants (noteikumi par alternatīviem politikas pasākumiem),
- V pielikums (kopīgas aprēķinu metodes un principi) un
- plānošanas un ziņošanas pienākumi saskaņā ar Pārvaldības regulu.

2. Energoekonomijas pienākuma tvērums (2021.–2030. gads)

- Jauns energoekonomijas pienākuma periods, proti, 2021.–2030. gads, un pienākuma perioda beztermiņa pagarināšana pēc 2030. gada, lai gan to paredzēts pārskatīt līdz 2027. gadam un reizi 10 gados pēc tam.
- Pienākums 2021.–2030. gadā panākt kumulatīvu enerģijas galapatēriņa ietaupījumu, kas līdzvērtīgs jaunam ikgadējam ietaupījumam vismaz 0,8 % apmērā no enerģijas galapatēriņa (izņemot Kipru un Maltu, kurām jāpanāk jauns ietaupījums 0,24 % apmērā no enerģijas galapatēriņa), t. i., augstāks līmenis nekā pašreizējā periodā.
- Dalībvalstis ietaupījumu var aprēķināt dažādi, ciktāl tās panāk vajadzīgo kumulatīvo enerģijas galapatēriņa ietaupījumu.
- prasība, ka dalībvalstīm, izstrādājot politikas pasākumus, jāņem vērā nepieciešamība mazināt enerģētisko nabadzību atbilstīgi kritērijiem, kas tām ir jānosaka.

3. Politikas pasākumu ietekmes aprēķināšana

- Dalībvalstis nedrīkst deklarēt enerģijas ietaupījumu, ja tas panākts ES tiesību aktu īstenošanas rezultātā, izņemot gadījumus, kad tas ir saistīts ar ēku renovāciju; atkāpjoties no minētā un ievērojot konkrētus nosacījumus, dalībvalstis var tikai pirmajā pienākuma periodā (2014–2020) panākamajā ietaupījumā ieskaitīt ietaupījumu, kas panākts saskaņā ar valsts obligātajām prasībām jaunām ēkām.

⁽¹⁾ Sk. *inter alia* Economidou et al., 2018. *Assessment of the Second National Energy Efficiency Action Plans under the Energy Efficiency Directive*. EUR 29272 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-87946-3, doi:10.2760/780472, JRC110304 (ziņojums pieejams <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/assessment-second-national-energy-efficiency-action-plans-under-energy-efficiency-directive>) un Tsemekidi-Tzeiranaki et al., 2019. *Analysis of the Annual Reports 2018 under the Energy Efficiency Directive*. EUR 29667 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-79-00173-7, doi:10.2760/22313, JRC 115238 (ziņojums pieejams <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC115238/kjna29667enn.pdf>).

4. Skaidrojumi

- EEPS un alternatīvi politikas pasākumi ir vienlīdz piemērots EED transponēšanas instruments.
- No katra rīcībpolitiskā pasākuma veida izrietošais enerģijas ietaupījums ir jāaprēķina saskaņā ar kopīgiem principiem un metodēm, kas izklāstīti EED V pielikumā.
- Skaidrojums par mērīšanas un verifikācijas prasībām un to, cik liela nozīme ir energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu reprezentatīvai izlasei.
- Dalībvalstis var izveidot valsts energoefektivitātes fondu (VEEF) saskaņā ar EED 20. panta 6. punktu vai nu kā alternatīvu politikas pasākumu, vai kā daļu no EEPS un prasīt atbildīgajām pusēm visus vai daļu no ietaupījuma ieguldīt fondā.
- Skaidrojums par papildīguma prasību (enerģijas ietaupījumam jāpapildina ietaupījums, kas tiktu panākts jebkurā gadījumā bez atbildīgās vai iesaistītās personas darbībām), t. sk. par tādiem faktoriem kā parazitisms, ietekme uz tirgu un pašreizējo rīcībpolitiku ietekme.
- Enerģijas ietaupījuma aprēķinā ir jāņem vērā pasākumu ilgums un tas, kādā tempā ietaupījums laika gaitā samazinās.
- Enerģijas ietaupījumu no maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģijām, kas uzstādītas uz ēkām vai ēkās, var ņemt vērā, ja tas atbilst V pielikumam.

2. 2021.–2030. GADA PIENĀKUMA PERIODĀ VAJADZĪGĀ ENERĢIJAS IETAUPĪJUMA APRĒĶINĀŠANA

“7. pants

Energoekonomijas pienākums

1. Dalībvalstis sasniedz vismaz šādu kumulatīvu enerģijas galapatēriņa ietaupījumu:

a) ...

b) no 2021. gada 1. janvāra līdz 2030. gada 31. decembrim – katru gadu jaunu ietaupījumu 0,8 % apmērā no ikgadējā enerģijas galapatēriņa, aprēķinot to kā vidējo no pēdējo triju gadu rādītājiem pirms 2019. gada 1. janvāra. Atkāpjoties no šīs prasības, Kipra un Malta no 2021. gada 1. janvāra līdz 2030. gada 31. decembrim katru gadu sasniedz jaunu ietaupījumu, kas līdzvērtīgs 0,24 % no ikgadējā enerģijas galapatēriņa, aprēķinot to kā vidējo no pēdējo triju gadu rādītājiem pirms 2019. gada 1. janvāra.”

Saskaņā ar b) apakšpunktu dalībvalstīm ir jāpanāk:

- kumulatīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums (t. i., kopējais enerģijas ietaupījuma apjoms) 2021.–2030. gadā un
- jauns ietaupījums katru gadu minētajā periodā (apjoms nav noteikts).

Lai gan panākamais jaunais ikgadējais enerģijas ietaupījums pirmajā pienākuma periodā (2014.–2020. gads) visām dalībvalstīm ir vienāds (t. i., 1,5 %), tā tas nav otrajā periodā (2021.–2030. gads), jo Kiprai un Maltai ir jāpanāk kumulatīvs enerģijas ietaupījums, kas līdzvērtīgs jaunam ietaupījumam 0,24 % apmērā no enerģijas galapatēriņa ⁽³⁾.

Katrai dalībvalstij līdz 2030. gada 31. decembrim ir jāpanāk aprēķinātais kumulatīvā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma apjoms (t. i., kopējais enerģijas ietaupījums 2021.–2030. gadam). Atšķirībā no pirmā pienākuma perioda otrajā periodā šo apjomu nevar samazināt, izmantojot elastības iespējas ⁽⁴⁾.

Otrajā pienākuma periodā dalībvalstīm nav katru gadu jāpanāk jauns ietaupījums, kas līdzvērtīgs 0,8 % (0,24 % Malas un Kipras gadījumā) no ikgadējā enerģijas galapatēriņa ⁽⁴⁾. Arī otrajā un nākamajos periodos dalībvalstis var izmantot elastības iespējas, proti, jaunā ietaupījuma apjomu sadalīt uz visu periodu ⁽⁵⁾.

2.1. Kumulatīvā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma aprēķināšana otrajā pienākuma periodā

Lai aprēķinātu kumulatīvo enerģijas galapatēriņa ietaupījuma apjomu, kas jāpanāk otrajā pienākuma periodā, katrai dalībvalstij ir vispirms jāaprēķina vidējais enerģijas galapatēriņš no pēdējo triju gadu rādītājiem pirms 2019. gada (t. i., 2016.–2018. gadā) ⁽⁶⁾.

Pēc tam minētais vidējais rādītājs jāreizina ar 0,8 % (0,24 % Kipras un Malas gadījumā), lai noteiktu “jaunā” ikgadējā ietaupījuma līdzvērtīgu apjomu.

Piemērs

Dalībvalsts energopatēriņš 2016. gadā bija 102 miljoni tonnu naftas ekvivalenta (Mtoe), 2017. gadā – 98 Mtoe un 2018. gadā 100 Mtoe, kā rezultātā vidējais trīs gadu rādītājs ir 100 Mtoe.

Tādēļ enerģijas galapatēriņa ietaupījuma kumulatīvā apjoma aprēķinam (2021.–2030. gadā) *jauna ikgadējā* ietaupījuma minimālais apjoms ir 0,8 Mtoe (100 Mtoe × 0,8 %).

Pēc tam dalībvalstis var aprēķināt galapatēriņa ietaupījuma kumulatīvo apjomu visam pienākuma periodam.

Piemērs

Dalībvalsts aprēķina savu 2016.–2018. gada vidējo enerģijas galapatēriņu 100 Mtoe apmērā. Tādējādi kopējais galapatēriņa ietaupījums attiecībā uz 2021. gadu būtu $(100 \times 0,8 \% \times 1) = 0,8$ Mtoe.

Tā kā ir jāpanāk kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījums, kas ir vismaz līdzvērtīgs jaunam *ikgadējam* ietaupījumam no 2021. līdz 2030. gadam, dalībvalstij ir jāaprēķina jaunais ietaupījums katram nākamajam gadam līdz 2030. gadam.

Kopējais 2022. gadam aprēķinātais apjoms būtu $(100 \times 0,8 \% \times 2) =$ kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījums 1,6 Mtoe apmērā (te ietilpst 0,8 Mtoe jaunais ietaupījums 2022. gadā (attēlā iezīmēts pelēkā krāsā)).

⁽²⁾ EED 2. panta 3. punktā “enerģijas galapatēriņš” ir definēts kā “visa enerģija, kas piegādāta rūpniecībai, transportam, māsasaimniecībām, pakalpojumu nozarei un lauksaimniecībai. Tajā nav ietverta enerģijas piegāde enerģijas pārveidošanas nozarei un pašai enerģētikas nozarei”. “Galapatēriņš” EED atsevišķi nav definēts, tādēļ tas būtu jāinterpretē saskaņā ar, energoekonomijas pienākuma galveno ideju. Direktīvas 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunkta mērķis ir samazināt enerģijas galapatēriņu, samazinot fizisku vai juridisku personu galaenerģijas pasūtēriņu (ja vien nav noteikts citādi). Ir paredzēti īpaši nosacījumi par enerģijas ietaupījumu no atjaunojamu energoresursu enerģijas, kas saražota uz ēkām vai ēkās (sk. EED 43. apsvērumu un šā dokumenta 7.5. iedaļu).

⁽³⁾ Sk. 3. iedaļu.

⁽⁴⁾ Aprēķina vidējo rādītāju 2016.–2018. gadā (sk. 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu).

⁽⁵⁾ Sk. arī 2.3. iedaļu.

⁽⁶⁾ Turpretī 7. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunktā enerģijas pārdošanas apjoms galalietotājiem ir minēts kā pamats aprēķina pamatscenārija noteikšanai 2014.–2020. gadam (sk. SWD(2013) 451 final, 3. lpp.)

Tādā pašā veidā var aprēķināt apjomu katram nākamajam gadam līdz 2030. gadam. Kumulatīvā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma kopējais apjoms, kas jāpanāk 10 gadu periodā, ir 44 Mtoe ($100 \times 0,8 \% \times 55$).

Gads	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Enerģijas galapatēriņa ietaupījums (Mtoe)										0,8	Kopējais kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījums (līdz 2030. gadam)
									0,8	0,8	
								0,8	0,8	0,8	
							0,8	0,8	0,8	0,8	
						0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
					0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
				0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
			0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
		0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
Kopā (Mtoe)	0,8	1,6	2,4	3,2	4,0	4,8	5,6	6,4	7,2	8,0	44,0⁽¹⁾

(¹) = $100 \times 0,8 \% \times 55$.

2.2. Statistikas datu kopa

2.2.1. Eurostat datu kopas izmantošana

Lai noteiktu, kuras statistikas datu kopas ir izmantojamas 2021.–2030. gada pienākuma periodā, dalībvalstīm būtu jāizmanto Eurostat datu kopa, kas uzskatāma par standarta datu avotu prasītā ietaupījuma apjoma aprēķināšanai (sk. Pārvaldības regulas III pielikuma 1. punkta c) apakšpunktu).

Eurostat 2019. gadā pārskatīja enerģijas bilanci, pamatojoties uz ANO Statistikas komisijas publicētajiem starptautiskajiem ieteikumiem par enerģētikas statistiku (⁷). Attiecībā uz dalībvalstu energoefektivitātes devumiem un energoekonomijas pienākumu Eurostat izveidoja īpašu kategoriju, proti, “enerģijas galapatēriņš (Eiropa, 2020.–2030. gads)” (⁸) (kods FEC2020-2030). Tā ietver elementus saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu, un dalībvalstīm būtu tā jāizmanto energoekonomijas pienākuma vajadzībām (⁹).

Jaunā kategorija ietver turpmāk norādītās aritmētiskās definīcijas, kuru pamatā ir jaunākie grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1099/2008 (¹⁰).

Enerģijas galapatēriņš (Eiropa, 2020.–2030. gads) [visi ražojumi kopā] =

enerģijas galapatēriņš [visi ražojumi kopā]

– enerģijas galapatēriņš [apkārtējās vides siltums (siltumsūkņi)]

+ starptautiskais gaisa transports [visi ražojumi kopā]

(⁷) <https://unstats.un.org/unsd/energy/ires/>

(⁸) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6246844/Eurobase-changes-energy.pdf> (sk. 25. lpp.).

(⁹) Pārskatītā Eurostat metodika ir aprakstīta

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6246844/Eurobase-changes-energy.pdf>

(¹⁰) Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 22. oktobra Regula (EK) Nr. 1099/2008 par enerģētikas statistiku (OV L 304, 14.11.2008., 1. lpp.).

- + pārveidošanas sektora ievade, domnas [visi ražojumi kopā]
- pārveidošanas sektora izvade, domnas [visi ražojumi kopā]
- + enerģētikas sektors, domnas [cietais fosilais kurināmais]
- + enerģētikas sektors, domnas [mākslīgās jeb rūpnieciskās gāzes]
- + enerģētikas sektors, domnas [kūdra un kūdras produkti]
- + enerģētikas sektors, domnas [degslāneklis un naftas smiltis]
- + enerģētikas sektors, domnas [nafta un naftas produkti]
- + enerģētikas sektors, domnas [dabaszāzes]

2.2.2. Alternatīvu statistikas datu avotu un ekspertu aplēšu izmantošana

Dalībvalstis var izmantot alternatīvus statistikas datu avotus, bet tām paziņojumā Komisijai ir jāpaskaidro un jāpamato to izmantošana, kā arī jebkādas atšķirības iegūtajos apjomos (sk. Pārvaldības regulas III pielikuma 1. punkta c) apakšpunktu).

Ja laikā, kad dalībvalstīm ir jāiesniedz ziņojumi, konkrētu gadu dati nav pieejami, tās var izmantot ekspertu aplēses (arī šajā gadījumā dalībvalstu paziņojumos ir jāpamato to izmantošana). Ja tad, kad kļūst pieejami oficiālie dati, atklājas būtiskas nesakritības starp aplēsēm un faktiskajiem datiem, prasītā ietaupījuma apjoms ir jāpielāgo faktiskajiem datiem.

Dalībvalstīm ir ieteicams pielāgot aplēses oficiālajiem datiem, tiklīdz tas ir iespējams saskaņā ar pārvaldības mehānismu, kad pienāk nākamā iesnieguma vai obligātā ziņojuma laiks atbilstīgi Pārvaldības regulai (piemēram, nacionālā enerģētikas un klimata plāna (NEKP) atjauninājumā līdz 2023. gada 30. jūnijam saskaņā ar regulas 14. panta 1. punktu).

2.2.3. Transporta nozarē izmantotā enerģija

Neskarot EED 7. panta 2. punkta b) apakšpunktu ⁽¹⁾, dalībvalstis vairs nedrīkst transporta nozares enerģijas galapatēriņu izslēgt no bāzlinijas aprēķina otrajam un nākamajiem pienākuma periodiem.

2.2.4. Pašu galapatēriņam saražotā enerģija

Lai gan kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījums pirmajā pienākuma periodā pamatojas uz “enerģijas pārdošanas apjomu galalietotājiem”, EED ir ar nolūku mainīts pamats otrajā un nāmajos periodos, tas ir “enerģijas galapatēriņš”.

Rezultātā dalībvalstīm ir šo periodu bāzlinijas aprēķinā jāietver enerģija, ko ražo pašu galapatēriņam (piemēram, fotoelementu sistēmu saražotā enerģija, saules enerģijas kolektoru saražotais siltums vai atkritumu līdzsadedzināšana rūpniecībā).

Eurostat kategorija “enerģijas galapatēriņš” (kods B 101700 ⁽²⁾), kas bija piemērojama EED apspriešanas un pieņemšanas laikā, ietvēra konkrētus atjaunojamos energoresursus, kuri ir būtiski maza apjoma izmantošanai vai izmantošanai uz ēkām vai ēkās (saules enerģija, tostarp fotoelementu enerģija un saules siltumenerģija, vēja enerģija, cietā biomasas, biogāze un šķidrās biodeģvijas ⁽³⁾). Apkārtējās vides siltums, ko izmanto, piemēram, siltumsūkņos, netika ietverts kategorijā “enerģijas galapatēriņš”. Lai nodrošinātu, ka, pārskatot enerģijas bilances, netiek mainīts EED 7. panta 1. punktā paredzētais energoekonomijas pienākums, par ko vienojušies likumdevēji, energoefektivitātes vajadzībām Eurostat ir izveidojis un publicē īpašu kategoriju “enerģijas galapatēriņš (Eiropa, 2020.–2030. gads)” (kods FEC2020-2030), no kuras līdz 2030. gadam ir izslēgts apkārtējās vides siltums ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Sk. 3.2. un 3.4. iedaļu.

⁽²⁾ “Kopējais energopatēriņš visiem enerģijas lietojumiem”.

⁽³⁾ “Enerģijas galapatēriņš”, kas definēts Regulā (EK) Nr. 1099/2008.

⁽⁴⁾ Sk. 2.2.1. iedaļu. Jaunā Eurostat metodika ir aprakstīta:

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/6246844/Eurobase-changes-energy.pdf>

Tomēr, lai gan Pārvaldības regulas III pielikuma 1. punkta c) apakšpunktā ir noteikts, ka par datu avotu pēc noklusējuma ir jāizmanto *Eurostat* datu kopa, dalībvalstīm ir jāņem vērā visi valsts līmenī pieejamie dati. Gadījumos, kad tie atšķiras no *Eurostat* datiem, dalībvalstīm ir jāatsaucas uz saviem valsts datu avotiem, ja tie ir precīzāki. Tām šie dati ir jāiekļauj savā aprēķina pamatscenārijā un savos NEKP jānorāda un jāpaskaidro, kādi datu avoti ir izmantoti, tostarp jānorāda jebkādi papildu oficiālie vai aplēstie enerģijas galapatēriņa apjomi, kuri nav ietverti *Eurostat* datu kopā.

2.3. Enerģijas ietaupījuma sadalīšana 2021.–2030. gada periodā

EED 7. panta 1. punkta pēdējā daļā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāizlemj “kā jauno ietaupījumu aprēķināto apjomu sadalīt katrā [pienākuma periodā], ar noteikumu, ka katra pienākuma laikposma beigās ir panākti prasītie kopējie kumulatīvie enerģijas galapatēriņa ietaupījumi”.

Piemēri

Viena dalībvalsts varētu izvēlēties ietaupījuma lineāru pieaugumu laika gaitā, bet cita varētu izlemt sākt vēlāk, bet paredzēt lielāku ietaupījumu otrā pienākuma perioda vidusdaļā/beigās.

Vēl kāda cita dalībvalsts var izvēlēties sadalīt prasīto kumulatīvā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma apjomu (piemēram, 44 Mtoe), kā norādīts turpmāk, ciktāl vajadzīgā ietaupījuma kumulatīvais apjoms tiek sasniegts no 2021. līdz 2030. gadam (pieņemot, ka visiem pasākumiem ir ilgstoša ietekme, kas ik gadu nodrošina ietaupījumu vismaz līdz 2030. gadam).

Gads	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Enerģijas galapatēriņa ietaupījums (Mtoe)										0,8	Kopējais kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījums (līdz 2030. gadam)
									1,1	1,1	
								0,5	0,6	0,6	
							0,7	0,7	0,7	0,7	
						0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	
					0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
				1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	
			1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	
		0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	
	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	
Kopā (Mtoe)	0,4	1,3	2,5	3,5	4,3	4,9	5,6	6,1	7,3	8,1	44

Ja dalībvalsts izveido vai saglabā energoefektivitātes pienākuma shēmu (EEPS), tai nav jāiesniedz ziņojums par to, kā tā savus centienus sadalīs visā pienākuma periodā. Tomēr dalībvalstīm ir ieteicams noteikt un ziņot, kā tas tiks darīts. Saskaņā ar Pārvaldības regulas III pielikuma 3.1. daļas b) punktu dalībvalstīm ir jāpaziņo paredzamais ietaupījuma kumulatīvais un ikgadējais apjoms, kā arī savu shēmu ilgums.

Dalībvalstīm, kas iedibina vai saglabā alternatīvus politikas pasākumus saskaņā ar EED 7.b pantu un/vai valsts energoefektivitātes fondu (VEEF) saskaņā ar EED 20. panta 6. punktu, ir pilnīga rīcības brīvība sadalīt prasīto kumulatīvo enerģijas galapatēriņa ietaupījumu uz visu otro pienākuma periodu. Dalībvalstis var, taču tām nav pienākuma ieviest starpposmus, kam nav jābūt vienāda garuma. Tomēr Pārvaldības regulas III pielikuma 3.2. daļas c) punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāpaziņo “paredzamais ietaupījuma kopējais kumulatīvais un ikgadējais apjoms katram pasākumam un/vai enerģijas ietaupījuma apjoms, kas attiecas uz visiem starpposmiem”.

3. CITI PRASĪTĀ IETAUPĪJUMA APRĒĶINĀŠANAS VEIDI

3.1. Rādītājs un tvērums

EED 7. panta 2. punktā paredzētās iespējas neskar energoekonomijas pienākumu saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu. Saskaņā ar EED 7. panta 2. un 4. punktu dalībvalstis drīkst izmantot atšķirīgas aprēķina metodes (piemēram, lai ņemtu vērā konkrētus valsts apstākļus), bet tas nedrīkst izraisīt prasītā enerģijas ietaupījuma apjoma samazināšanos, t. i., dalībvalstīm ir jānodrošina, ka aprēķinā, kurā izmanto vienu no EED 7. panta 2. punktā noteiktajām metodēm, iegūst tādu pašu kumulatīvo minimālo enerģijas ietaupījumu, kāds noteikts EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā.

Tādējādi attiecībā uz 2021.–2030. gada pienākuma periodu dalībvalstīm neatkarīgi no tā, vai tiek izmantotas EED 7. panta 2. un 4. punktā paredzētās iespējas, ir jānodrošina, ka līdz 2030. gada 31. decembrim tiek panākts prasītais kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījuma apjoms, kas līdzvērtīgs jaunam ikgadējam ietaupījumam vismaz 0,8 % ⁽¹⁵⁾ apmērā. Tādēļ, lai nodrošinātu, ka saskaņā ar EED 7. panta 2. un 4. punktu piemērotais elastīgums nesamazina aprēķināto minimālo jauna enerģijas ietaupījuma neto apjomu, kas jāpanāk attiecībā uz enerģijas galapatēriņu pienākuma periodā, dalībvalstu pašu ikgadējo ietaupījumu līmenim ir jābūt augstākam, nekā vajadzīgs, lai panāktu kumulatīvo enerģijas ietaupījumu, kas noteikts EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā ⁽¹⁶⁾. Dalībvalstīm nav pienākuma izmantot EED 7. panta 2. punktā noteiktās iespējas.

3.2. Iespējas saskaņā ar EED 7. panta 2. punktu

Saskaņā ar EED 7. panta 2. punktu dalībvalstis prasīto enerģijas ietaupījuma apjomu var aprēķināt šādi:

- enerģijas pārdošanas apjomam galalietotājiem vai enerģijas galapatēriņam, ko aprēķina kā vidējo no 2016.–2018. gada rādītājiem, piemērojot ikgadēju ietaupījumu likmi, un/vai
- pilnībā vai daļēji no pamatscenārija aprēķina izslēdzot enerģiju, ko izmanto transportam un/vai
- izmantojot jebkuru no EED 7. panta 4. punktā izklāstītajiem risinājumiem.

3.3. Ikgadējo ietaupījumu likme un aprēķina pamatscenārijs

Ja dalībvalstis izmanto vienu vai vairākas iespējas, saskaņā ar EED 7. panta 3. punktu tām ir jānosaka:

- sava ikgadējo ietaupījumu likme, kura tiks piemērota dalībvalsts kumulatīvā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma aprēķināšanā, lai nodrošinātu, ka prasītais ietaupījums nav mazāks par to, kas paredzēts EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā, un
- savs aprēķina pamatscenārijs, no kura daļēji vai pilnīgi var tikt izslēgta transportam izmantotā enerģija ⁽¹⁷⁾.

Tas ir papildus ⁽¹⁸⁾ ikgadējās jaunu ietaupījumu likmes un kumulatīvā galapatēriņa ietaupījuma aprēķiniem saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu.

EED 7. panta 5. punkta otrajā daļā ir noteikts, ka neatkarīgi no tā, vai dalībvalstis no sava aprēķina pamatscenārija pilnīgi vai daļēji izslēdz enerģiju, ko izmanto transportam, vai izmanto kādu no EED 7. panta 4. punktā uzskaitītajām iespējām, tām ir jānodrošina, ka aprēķinātais jaunā ietaupījuma neto apjoms, kurš sasniedzams enerģijas galapatēriņā 2021.–2030. gadā, nav zemāks par apjomu, ko iegūst, piemērojot 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā minēto ikgadējo ietaupījumu likmi, t. i., 0,8 % (0,24 % Kipras un Maltas gadījumā).

3.4. Iespējas saskaņā ar EED 7. panta 4. punktu

2021.–2030. gada pienākuma periodā dalībvalstis var izmantot vienu vai vairākas iespējas (EED 7. panta 4. punkts):

- b) no aprēķina pilnībā vai daļēji izslēgt ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) sektorus;
- c) ieskaitīt atsevišķus ietaupījumus no enerģijas pārveidošanas un pārvades sektora;

⁽¹⁵⁾ Kiprai un Maltai – 0,24 %.

⁽¹⁶⁾ Sk. I papildinājumu un 3.2., 3.3. un 3.4. iedaļu.

⁽¹⁷⁾ Sk. I papildinājumu.

⁽¹⁸⁾ Sk. Pārvaldības regulas III pielikuma 2. punktu.

- d) ieskaitīt iepriekšējās darbības kopš 2008. gada beigām, kuras dod ietaupījumu arī pēc 2020. gada;
- e) ieskaitīt atsevišķās darbības, kas veiktas kopš 2018. gada sākuma līdz 2020. gada beigām un dod ietaupījumu arī pēc 2020. gada;
- f) aprēķinā neiekļaut 30 % no tās enerģijas daudzuma, kas ēkās vai uz ēkām pašpatēriņam saražota tādu politikas pasākumu rezultātā, ar kuriem veicina atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju jaunuzstādīšanu; un
- g) ieskaitīt konkrētus enerģijas ietaupījumus, kuri pārsniedz 2014.–2020. gada pienākuma periodam noteiktos.

Saskaņā ar EED 7. panta 5. punkta b) apakšpunktu šīs iespējas drīkst izmantot tikai tam, lai sasniegtu “saskaņā ar 7. panta 2. un 3. punktu aprēķinātā enerģijas ietaupījuma apjomu”, un kopā tās nedrīkst izraisīt “apjoma samazināšanos par vairāk nekā 35 %”.

Ļoti svarīgi norādīt, ka iespējas nedrīkst izmantot, lai samazinātu kumulatīvā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma kopējo apjomu, kas noteikts EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā. Citiem vārdiem sakot, neatkarīgi no tā, vai dalībvalstis no sava aprēķina pamatscenārija pilnīgi vai daļēji izslēdz enerģiju, ko izmanto transportam, vai izmanto kādu no uzskaitītajām iespējām, tām ir jānodrošina, ka aprēķinātais jaunā ietaupījuma neto apjoms, kurš sasniedzams enerģijas galapatēriņā 2021.–2030. gadā, nav zemāks par apjomu, ko iegūst, piemērojot EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā minēto ikgadējo ietaupījumu likmi ⁽¹⁹⁾. Lai to nodrošinātu EED 7. panta 5. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāaprēķina iespējamā ietekme, kādu pienākuma periodā izraisīs lēmums izmantot vienu vai vairākas iespējas ⁽²⁰⁾.

EED 7. panta 4. punkta b) un f) apakšpunktā paredzētās iespējas drīkst izmantot tikai sava pamatscenārija aprēķināšanai saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu. Apjomus var atskaitīt no minētā aprēķina (ievērojot paredzētos ierobežojumus).

Punkta c), d), e) un g) apakšpunktā paredzētās iespējas ir saistītas ar enerģijas ietaupījumu, un tās ieskaitīt tikai tā ietaupījuma aprēķinātajā apjomā, kas prasīts saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu. Tādējādi tās nevar izmantot, lai samazinātu energoekonomijas pienākuma līmeni, kas noteikts EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā, bet var izmantot tā sasniegšanai.

3.4.1. Iespēju sīks apraksts

3.4.1.1. ETS sektoru pilnīga vai daļēja izslēgšana (7. panta 4. punkta b) apakšpunkts)

Ja dalībvalsts izmanto tikai un vienīgi iespēju pilnīgi vai daļēji izslēgt tās pārdotās enerģijas apjomu, ko izmanto ETS sektoros (EED 7. panta 4. punkta b) apakšpunkts), tai ir jānosaka, kāds daudzums piegādātās vai mazumtirdzniecības līmenī pārdotās enerģijas tiek izmantots šīm rūpnieciskajām darbībām. Aprēķina pamatā ir enerģija, ko izmanto ETS direktīvas ⁽²¹⁾ I pielikumā uzskaitītajām darbībām.

Pēc tam no šā apjoma atskaita enerģiju, ko izmanto minētajā pielikumā uzskaitītajām “enerģētiskajām darbībām” (sadedzināšanas iekārtās ar nominālo siltumspēju, kas pārsniedz 20 MW (izņemot bīstamo vai sadzīves atkritumu iekārtas), minerāleļļu rafinēšanas iekārtās un koksa krāsnīs), un enerģiju, ko izmantoto aviācijā ⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ Nepārsniedzot 7. panta 5. punktā noteiktos ierobežojumus.

⁽²⁰⁾ Sk. 9. iedaļu.

⁽²¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 13. oktobra Direktīva 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā, ko groza ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvu 2009/29/EK, un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (OV L 275, 25.10.2003., 32. lpp.).

⁽²²⁾ Alternatīvā kārtā, lai noteiktu, kādi enerģijas daudzumi tiek izmantoti ETS neaptvertajās nozarēs, attiecīgās rūpnieciskās nozares pazīpoto enerģijas galapatēriņa skaitli varētu reizināt ar koeficientu – attiecību starp ETS nozaru un ETS neaptverto nozaru siltumnīcefekta gāzu emisijām –, kas norādīts siltumnīcefekta gāzu emisiju pārskatos.

3.4.1.2. Enerģijas ietaupījums, kas gūts no enerģijas pārveidošanas un pārvades nozares (7. panta 4. punkta c) apakšpunkts)

Saskaņā ar EED 7. panta 4. punkta c) apakšpunktu dalībvalstis drīkst atbilstīgi EED 7. panta 2. un 3. punktam aprēķinātā enerģijas ietaupījuma apjomā iekļaut enerģijas ietaupījumu, kas, īstenojot EED 14. panta 4. punkta un 5. punkta b) apakšpunkta, kā arī 15. panta 1.–6. un 9. punkta prasības, panākts enerģijas pārveidošanas, sadales un pārvades nozarēs, tostarp efektīvā centralizētas siltumapgādes un aukstumapgādes infrastruktūrā ⁽²³⁾.

3.4.1.3. Enerģijas ietaupījums no atsevišķām darbībām, kuras īstenotas kopš 2008. gada 31. decembra (7. panta 4. punkta d) apakšpunkts)

Ja dalībvalsts atbilstīgi EED 7. panta 2. un 3. punktam aprēķinātā prasītajā enerģijas ietaupījuma apjomā iekļauj enerģijas ietaupījumu no atsevišķām darbībām, kuras īstenotas kopš 2008. gada 31. decembra, šo darbību ietekmei ir jāturpinās pēc 2020. gada attiecībā uz 2021.–2030. gada pienākuma periodu, t. i., tām jādod jauns enerģijas ietaupījums arī pēc 2020. gada 31. decembra. EED 2. panta 19. punktā “atsevišķa darbība” ir definēta kā darbība, kuras rezultātā ir panākti pārbaudāmi un izmērāmi vai aplēšami energoefektivitātes uzlabojumi un kuras īstenošana izriet no politikas pasākuma. Turklāt enerģijas ietaupījumam ir jābūt izmērītam un verificētam.

3.4.1.4. Atsevišķas darbības, kas īstenotas laikā no 2018. gada sākuma līdz 2020. gada beigām (7. panta 4. punkta e) apakšpunkts)

Saskaņā ar EED 7. panta 4. punkta e) apakšpunktu dalībvalsts var atbilstīgi EED 7. panta 2. un 3. punktam aprēķinātā enerģijas ietaupījuma apjomā iekļaut enerģijas ietaupījumu, kas izriet no politikas pasākumiem, ja tā pierāda, ka minētie pasākumi noveduši pie atsevišķām darbībām, kas tiek veiktas no 2018. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim un joprojām dod ietaupījumu pēc tam.

Lai gan EED 7. panta 4. punkta d) apakšpunktā ir minēta atsevišķo darbību īstenošana no 2008. gada 31. decembra līdz 2013. gada 31. decembrim, EED 7. panta 4. punkta e) apakšpunkts piemērojams tikai tādām atsevišķām darbībām, kuras īstenotas no 2018. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim. Šī atšķirība ir būtiska gadījumā, ja dalībvalstis uzskata, ka 2008. gadā īstenota pasākuma ilgums ir līdz 21 gadam un attiecīgi 2018. gadā īstenota pasākuma ilgums ir līdz 12 gadiem. Praksē tas nozīmē, ka pirmais gadījums attiecas uz darbībām ar garu dzīves ilgumu, piemēram, ēkas norobežojošās konstrukcijas izolāciju.

3.4.1.5. Enerģija, kas tiek ražota pašpatēriņam uz ēkām vai ēkās, pateicoties atjaunojamo energoresursu enerģijas tehnoloģiju jaunuzstādīšanai (7. panta 4. punkta f) apakšpunkts)

Šī iespēja ļauj dalībvalstīm EED 7. panta 2. un 3. punktā prasītā enerģijas ietaupījuma aprēķinā neiekļaut verificējamu tās enerģijas daudzumu, kas pašpatēriņam tiek saražota jaunās atjaunojamo energoresursu enerģijas iekārtās uz ēkām vai ēkās.

Šīs iespējas izmantošanai ir trīs ierobežojumi:

- no pamatscenārija aprēķina drīkst izslēgt ne vairāk kā 30 % no enerģijas, kas pašpatēriņam tiek ražota jaunās atjaunojamo energoresursu enerģijas iekārtās uz ēkām vai ēkās,
- tas drīkst ne vairāk kā par 35 % samazināt saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu aprēķināto apjomu un
- šādas enerģijas apjomu nedrīkst izslēgt no energoekonomijas pienākuma aprēķina saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu.

EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktā ir noteikts, kā saskaņā ar EED 7. panta 1. punktu paredzētajā ietaupījumā var ņemt vērā enerģijas ietaupījumu no pasākumiem, ar kuriem veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai ēkās ⁽²⁴⁾. Uz to neattiecas nekādi apjoma ierobežojumi.

⁽²³⁾ Sk. 9. iedaļu.

⁽²⁴⁾ Sk. 7.5. iedaļu un X papildinājumu.

Tā kā EED 7. panta 4. punkta f) apakšpunktā ir minēts “verificējams tās enerģijas daudzums, kas pašpatēriņam saražota ēkās vai uz ēkām”⁽²⁵⁾ (nevis faktiski izmantotais apjoms), dalībvalstīm ir jānosaka un jāverificē atjaunojamo energoresursu enerģijas daudzums (izsakot to kt_{oe}, MW vai līdzvērtīgā mērvienībā), kas pašpatēriņam tiek saražota uz ēkām tādu politikas pasākumu rezultātā, kuri veicina jaunuzstādīšanu 2021.–2030. gada pienākuma periodā. Tā kā noteikumā ir minēts “verificējams daudzums”, šajā aprēķinā var ņemt vērā aplēsto vidējo atjaunojamo energoresursu enerģijas daudzumu, ko saražos pašpatēriņam 2021.–2030. gadā tikai tādās iekārtās, kuras uzstādītas uz ēkām vai ēkās pēc 2020. gada 31. decembra.

Pārvaldības regulas 21. panta b) punkta 3. apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir savos integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata progresa ziņojumos jāiekļauj informācija par valsts EEPS un alternatīvu politikas pasākumu īstenošanu. Tādēļ no 2021. gada 15. marta (un pēc tam reizi divos gados) tām ir jāsniedz informācija par faktisko tādas enerģijas apjomu, kas pašpatēriņam saražota uz ēkām vai ēkās no jaunuzstādītām atjaunojamo energoresursu enerģijas tehnoloģijām.

Indikatīvs un neizsmēlošs piemērs

Tabulā iekļauts neizsmēlošs tehnoloģiju saraksts un parādīts, kādu daudzumu enerģijas var izslēgt no prasītā enerģijas ietaupījuma aprēķina. Piemēram, uzstādīts saules siltumenerģijas/gāzes katls varētu saražot 1 000 kWh atjaunojamo energoresursu enerģijas, no kuras 30 % (300 kWh) varētu izslēgt no aprēķina (ja tas nepārsniedz 35 % no prasītā ietaupījuma).

Tehnoloģijas veids	Enerģijas galapieprasījums (kWh)	Ēkās saražoto atjaunojamo energoresursu īpatsvars (%)	Ražošana, kas samazina ietaupījuma mērķrādītāju (kWh)	30 %, ko drīkst izslēgt no prasītā ietaupījuma (kWh)
1. Gāzes kondensācijas katls	10 526	0	0	
2. Malkas kondensācijas katls	10 870	100	10 870	3 261
3. Siltumsūkņi (ar tīkla elektroenerģiju)	2 857	0	0	
4. Saules siltumenerģija ar gāzes katlu	10 474	~10	1 000	300
Saules siltumenerģijas iekārta	1 000	100	1 000	300
Gāzes kondensācijas katls	9 474	0	0	
5. Saules fotoelementu iekārta	3 500	100	3 500	1 050

3.4.1.6. Enerģijas ietaupījums, kas pārsniedz pirmajam pienākuma periodam noteikto (7. panta 4. punkta g) apakšpunkts)

Dalībvalstis var aprēķināt saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu ieskaitīt enerģijas ietaupījumu, kas pārsniedz pirmajam pienākuma periodam (2014–2020) noteikto, ja:

— tas gūts no atsevišķām darbībām EEPS vai alternatīviem politikas pasākumiem un

⁽²⁵⁾ EED nav definēta “enerģija, kas pašpatēriņam tiek ražota uz ēkām vai ēkās”. Tomēr šis jēdziens būtu jāsaprot kā galalietotājs, kas darbojas uz savas ēkas vai savā ēkā, kuras definīcija sniegta Direktīvas 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti 2. panta 1. punktā, un kas ražo atjaunojamo energoresursu enerģiju pašpatēriņam, un kas var uzkrāt pašražoto atjaunojamo energoresursu enerģiju savā teritorijā, kurai ir konkrētas robežas. Jēdziens “enerģija, kas pašpatēriņam tiek ražota uz ēkām vai ēkās” neietver pašražotu enerģiju, kuru pārdod vai nodod atpakaļ tīklam. Tāda pašpatēriņa gadījumā, kas nav māsasaimniecība, šis jēdziens neietver arī tādu enerģijas ražošanu, kura galvenokārt ir komerciāla vai profesionāla darbība.

— dalībvalsts ir paziņojusi attiecīgos politikas pasākumus savā valsts energoefektivitātes rīcības plānā un progresa ziņojumā saskaņā ar 24. panta 2. punktu ⁽²⁶⁾.

4. POLITIKAS PASĀKUMU IZVĒLE NOLŪKĀ PANĀKT PRASĪTO KUMULATĪVĀ ENERĢIJAS GALAPATĒRIŅA IETAUPĪJUMA APJOMU

Saskaņā ar EED 7. panta 10. punktu dalībvalstīm prasītais kumulatīvais enerģijas galapatēriņa ietaupījums ir jāpanāk šādi:

- izveidojot EEPS,
- pieņemot alternatīvus politikas pasākumus vai
- izmantojot abu minēto pieeju kombināciju.

EED 7. pantā ir paskaidrots, ka šajā sakarā EEPS un alternatīvi politikas pasākumi ir vienlīdz derīgas pieejas. Dalībvalstis var izmantot plašas elastības iespējas un rīcības brīvību, lai no dažādiem shēmu veidiem izvēlētos sistēmu, kas būtu vispiemērotākā to konkrētajai sistēmai un apstākļiem ⁽²⁷⁾.

EED 7.a panta 1. punktā un 7.b panta 1. punktā ir noteikts, ka visiem politikas pasākumiem jābūt izstrādātiem ar mērķi izpildīt energoekonomijas pienākumu saskaņā ar EED 7. panta 1. punktu un ka tiem jāspēj sekmēt “enerģijas galapatēriņa ietaupījumu”, ko sasniedz “pie galalietotājiem”. Tomēr ir lietderīgi, ja politikas pasākums sekmē arī citus mērķus un mērķrādītājus (piemēram, enerģētikas politikas ietvaros nepieciešamību saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti vai veicināt dabas resursu apdomīgu un saprātīgu izmantošanu).

EED 2. panta 18. punktā “politikas pasākums” ir definēts kā regulatīvs, finanšu, fiskāls, brīvprātīgs vai informācijas sniegšanas instruments, kas dalībvalstī ir oficiāli izveidots un tiek īstenots, lai tirgus dalībniekiem radītu atbalsta sistēmu, prasību vai stimulu nodrošināt un pirkt energopakalpojumus un īstenot citus energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus. Politikas pasākumi, kuru mērķis ir atbalstīt tikai tādus politikas mērķus, kas neietver energoefektivitāti, un kuri izstrādāti nolūkā vienīgi sniegt vai iegādāties enerģētikas pakalpojumus vai kuri nodrošina galapatēriņa ietaupījumus, kas netiek sasniegti pie galalietotājiem, var netikt uzskatīti par atbilstīgiem EED 7. pantam. Jebkurā gadījumā dalībvalstīm būs pasākumi rūpīgi jānovērtē un jāpierāda, ka enerģijas ietaupījumu var tieši attiecināt uz tiem.

Neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts izlemj izmantot EEPS vai pieņemt alternatīvus politikas pasākumus, tai ir jānodrošina, ka ar šiem politikas pasākumi var sasniegt prasīto kumulatīvo enerģijas galapatēriņa ietaupījumu līdz 2030. gada 31. decembrim (vai nākamajā ekonomijas periodā atkarībā no tā, kad pasākums ir izstrādāts).

Turpmāk aplūkojamais neizsmeļošais definīciju saraksts ir būtisks politikas pasākumu izstrādē (grozītajā EED šīs definīcijas nav mainītas).

EED 2. pants

- “4) “energoefektivitāte” ir attiecība starp iegūto jaudu, pakalpojumu, precēm vai enerģiju un ieguldīto enerģiju;
- 5) “enerģijas ietaupījums” ir ietaupītās enerģijas apjoms, ko nosaka, izmērot un/vai aplēšot patēriņu pirms un pēc energoefektivitātes uzlabošanas pasākuma īstenošanas, vienlaikus nodrošinot, ka tiek standartizēti ārējie apstākļi, kas ietekmē enerģijas patēriņu;
- 6) “energoefektivitātes uzlabošana” ir energoefektivitātes pieaugums, kas panākts tehnoloģisku pārmaiņu, paradumu maiņas un/vai ekonomisku pārmaiņu rezultātā;”

⁽²⁶⁾ Tādējādi pasākumiem bija jābūt paziņotiem līdz 2017. gada 30. aprīlim, jo 24. panta 2. punktu svītroja 2018. gada 24. decembrī saskaņā ar Pārvaldības regulas 59. pantu un 54. panta 3. punkta b) apakšpunktu.

⁽²⁷⁾ Tiesas 2018. gada 7. augusta spriedums lietā C-561/16 *Saras Energía* (CLI:EU:C:2018:633, 35. punkts) ar atsauci pēc analogijas uz 2013. gada 26. septembra spriedumu lietā C-195/12I *BV & Cie* (EU:C:2013:598, 62. un 70. punkts).

- “14) “atbildīgā puse” ir enerģijas sadales vai enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmums, kuram ir saistošas valsts energoefektivitātes pienākuma shēmas, kas minētas 7. pantā;
- 15) “pilnvarotā puse” ir juridiska persona, kurai valdība vai cita publiska struktūra ir deleģējusi pilnvaras valdības vai citas publiskas struktūras vārdā izstrādāt, pārvaldīt vai uzturēt finanšu shēmu;
- 16) “iesaistītā puse” ir uzņēmums vai publiska struktūra, kas, balstoties uz brīvprātīgu vienošanos, ir apņēmusies sasniegt konkrētus mērķus vai uz kuru attiecas valsts regulatīvs politikas instruments;
- 17) “īstenojošā publiskā iestāde” ir publisko tiesību subjekts, kura atbildībā ir veikt vai pārraudzīt aplikšanu ar enerģijas vai oglekļa dioksīda nodokli, finanšu shēmas un instrumentus, finanšu stimulus, standartus un normas, enerģijas patēriņa marķējuma shēmas un apmācības vai izglītības pasākumus;
- 18) “politikas pasākums” ir regulatīvs, finanšu, fiskāls, brīvprātīgs vai informācijas sniegšanas instruments, kas dalībvalstī ir oficiāli izveidots un tiek īstenots, lai tirgus dalībniekiem radītu atbalsta sistēmu, prasību vai stimulu nodrošināt un pirkt energopakalpojumus un īstenot citus energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus;
- 19) “atsevišķa darbība” ir darbība, kuras rezultātā ir panākti pārbaudāmi un izmērāmi vai aplēšami energoefektivitātes uzlabojumi un kuras īstenošana izriet no politikas pasākuma;
- 20) “enerģijas sadales uzņēmums” ir fiziska vai juridiska persona, tostarp sadales sistēmas operators, kas ir atbildīga par enerģijas transportēšanu, lai to piegādātu galalietotājiem vai sadales stacijām, kuras pārdod enerģiju galalietotājiem;
- 21) “sadales sistēmas operators” ir “sadales sistēmas operators”, kā definēts attiecīgi Direktīvā 2009/72/EK un Direktīvā 2009/73/EK;
- 22) “enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmums” ir fiziska vai juridiska persona, kas pārdod enerģiju galalietotājiem;
- 23) “galalietotājs” ir fiziska vai juridiska persona, kas iepērk enerģiju savai tiešajai lietošanai;
- 24) “energopakalpojumu sniedzējs” ir fiziska vai juridiska persona, kas sniedz energopakalpojumus vai citus energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus galalietotāja iekārtās vai telpās;”.

EED 7. panta 10. punkta nolūkā dalībvalstis var ieskaitīt enerģijas ietaupījumu no jauniem politikas pasākumiem, kuri pieņemti 2021.–2030. gada pienākuma periodā. Tās var arī ieskaitīt enerģijas ietaupījumu no politikas pasākumiem, kuri pieņemti 2014.–2020. gada pienākuma periodā (vai pirms tam), ja tie atbilst EED 7., 7.a vai 7.b panta prasībām.

Dalībvalstis var ņemt vērā enerģijas ietaupījumu no pasākumiem, kuri pieņemti līdz 2020. gada 31. decembrim vai vēlāk tikai tad, ja šie pasākumi noveduši pie jaunām atsevišķām darbībām, ko īsteno pēc 2020. gada 31. decembra un pirms 2030. gada 31. decembra.

Pasākumu, darbību un ietaupījumu piemēri

2010. gadā sāka īstenot finansiālā atbalsta programmu ar energoefektivitāti saistītai ēku renovācijai. Kamēr turpināsies šīs programmas īstenošana un tā attiecīgajā periodā nodrošinās aizvien jaunu renovācijas, gadījumus, no šīm renovācijām izrietošo enerģijas ietaupījumu var ieskaitīt ietaupījumā, kas prasīts otrajā pienākuma periodā.

Pirms 2021. gada ievieša degvielas nodokli, lai rosinātu ekonomisku paradumu veidošanos un uzlabotu transporta efektivitāti. Kamēr šo nodokli turpinās piemērot un tā ietekme uz paradumiem būs izmērāma un verificējama, ņemot vērā nesenāko cenu elastīgumu, no pasākuma izrietošo enerģijas ietaupījumu var ieskaitīt ietaupījumā, kas prasīts otrajā pienākuma periodā.

4.1. Energoefektivitātes pienākuma shēmas

Galvenais pamatojums, kādēļ varētu izvēlēties īstenot EEPS, lai panāktu kumulatīvo enerģijas galapatēriņa ietaupījumu, kas prasīts saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu, varētu būt tas, ka tieši enerģijas piegādātāji, mazumtirgotāji un sadales uzņēmumi vislabāk spēj apzināt enerģijas ietaupījumu, ko sasnieguši to klienti, un spēs panākt enerģijas ietaupījumu enerģētikas pakalpojumu uzņēmējdarbības modeļos. Tādā gadījumā dalībvalstīm ir valsts līmenī jāizraugās viena vai vairākas atbildīgās puses⁽²⁸⁾, kam ir pienākums panākt enerģijas ietaupījumu pie galalietotājiem⁽²⁹⁾. Atbildīgā puse ir jāizraugās, pamatojoties uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem, kā noteikts EED 7.a panta 2. punktā.

Izraugoties atbildīgās puses EEPS ietvaros, dalībvalstīm būtu jāņem vērā Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-561/16. Tiesa noteica, ka dalībvalstis var uzlikt energoefektivitātes pienākumus "tikai noteiktiem uzņēmumiem elektroenerģijas nozarē, ar nosacījumu, ka šo uzņēmumu izraudzīšana par atbildīgajām pusēm faktiski ir balstīta uz skaidri noteiktiem objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai"⁽³⁰⁾.

Turklāt dalībvalstīm ir jānosaka, kāds enerģijas ietaupījuma apjoms ir jāpanāk katrai atbildīgajai pusei (tās apakškategori-jai). Šie apjomi pēc tam ir jāattiecinā uz katru atbildīgo pusi, lai pārbaudītu, vai tā ir izpildījusi savus pienākumus.

Saskaņā ar 7.a panta 4. punktu dalībvalstis no katras atbildīgās puses sagaidīto enerģijas ietaupījuma apjomu var izteikt vai nu kā enerģijas galapatēriņu, vai kā primārās enerģijas patēriņu⁽³¹⁾, izmantojot IV pielikumā noteiktos pārrēķina koeficientus.

Dalībvalstis var arī izlemt atļaut vai prasīt atbildīgajām pusēm visu vai daļu sava pienākuma saskaņā ar valsts tiesību aktiem izpildīt kā ieguldījumu VEEF⁽³²⁾. Tās var ļaut atbildīgajām pusēm sava pienākuma izpildē ieskaitīt ietaupījumu, ko panākuši energopakalpojumu sniedzēji⁽³³⁾ vai citas trešās personas. Saskaņā ar EED 7.a panta 6. punkta a) apakšpunktu tām ir jānodrošina, ka enerģijas ietaupījumu sertificēšana notiek saskaņā ar apstiprināšanas procesu, kurš ir skaidrs, pārredzams un visiem tirgus dalībniekiem pieejams un kura mērķis ir sertifikācijas izmaksu samazināšana⁽³⁴⁾.

EED 7.a panta 3. punktā ir skaidrots, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumi, pildot savu pienākumu, neradītu šķēršļus, kas traucē lietotājiem pāriet no viena piegādātāja pie cita.

EED 7.a panta 5. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāievieš mērīšanas, kontroles un verifikācijas sistēmas, saskaņā ar kurām tiek veikta dokumentēta verifikācija attiecībā uz vismaz statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi no atbildīgo pušu īstenotajiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem⁽³⁵⁾.

Saskaņā ar EED 7.a panta 6. punkta b) apakšpunktu dalībvalstis var paredzēt "atlikšanas rezervē un aizņemšanās" iespēju, t. i., atļaut atbildīgajām pusēm ieskaitīt konkrētā gadā panāktu ietaupījumu tā, it kā tas būtu panākts vai nu kādā no iepriekšējiem četriem gadiem vai kādā no nākamajiem trim gadiem. Jānorāda, ka šis elastīgums:

- piemērojams tikai tādām enerģijas ietaupījumam, kas izriet no EEPS, kuras īstenotas kopš 2014. gada 1. janvāra, un nav piemērojams alternatīviem politikas pasākumiem, un
- ir ierobežots laikā, proti, dalībvalstis var atļaut atbildīgajām pusēm "atlikt rezervē vai aizņemties" tikai pienākuma periodā.

⁽²⁸⁾ Direktīvas 2. panta 14. punktā "atbildīgā puse" ir definēta kā enerģijas sadales vai enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmums, kuram ir saistošas EEPS. Izstrādājot EEPS, dalībvalstis varētu arī apsvērt vietējo energokopienību vai atjaunojamo energoresursu energokopienību nozīmi.

⁽²⁹⁾ Sk. Pārvaldības regulas I pielikuma 3.2. daļas v punktu.

⁽³⁰⁾ Spriedums lietā C-561/16 *Saras Energía* (CL:EU:C:2018:633, 56. punkts).

⁽³¹⁾ Saskaņā ar 7.a panta 4. punktu prasītā enerģijas ietaupījuma izteikšanai izvēlēta metode būtu jāizmanto arī atbildīgo pušu deklarētā ietaupījuma aprēķināšanai.

⁽³²⁾ Sk. EED 17. apsvērumu un 4.2.2. iedaļu.

⁽³³⁾ Direktīvas 2. panta 24. punktā "energopakalpojumu sniedzējs" ir definēts kā fiziska vai juridiska persona, kas sniedz energopakalpojumus vai citus energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus galalietotāja iekārtās vai telpās.

⁽³⁴⁾ Sk. 8. iedaļu un piemērus XII papildinājumā.

⁽³⁵⁾ Sk. XII papildinājumu.

Citiem vārdiem sakot, ietaupījumu, kas panākts laikā no 2014. gada līdz 2020. gadam, nedrīkst "atlikt rezervē vai aizņemt" pēc 2020. gada 31. decembra. Ietaupījumu, kas panākts laikā no 2021. gada līdz 2030. gadam, nedrīkst "atlikt rezervē vai aizņemt" pirms 2020. gada 31. decembra vai pēc 2030. gada 31. decembra. Ietaupījumu, kas panākts pēc 2010. gada un pirms 2014. gada 1. janvāra, nedrīkst "atlikt rezervē vai aizņemt" EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunkta nolūkā.

Tā kā EED 7. panta 8. punktā ir nepārprotami paredzēts izņēmums, tā piemērošana ir ierobežota un attiecas tikai uz EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunkta mērķiem.

Piemēri

Enerģijas ietaupījumu, kas panākts 2014. gadā (EEPS rezultātā), var ieskaitīt tā, it kā tas būtu panākts 2017. gadā.

Enerģijas ietaupījumu, kas panākts 2014. gadā (EEPS rezultātā), nevar ieskaitīt 2021. gada ietaupījumā.

Enerģijas ietaupījumu, kas panākts 2018. gadā (EEPS rezultātā), var ieskaitīt 2014. gada ietaupījumā.

EED 7.a panta 6. punkta otrajā daļā ir noteikts, ka dalībvalstis "novērtē un attiecīgā gadījumā veic pasākumus, lai mazinātu ietekmi, ko energoefektivitātes pienākuma shēmu radītās tiešās un netiešās izmaksas atstāj uz starptautiskai konkurencei pakļautu energoietilpīgu nozaru konkurētspēju".

Kopumā runa ir par divu veidu izmaksām:

- ieguldījuma izmaksām un
- administratīvajām izmaksām (tostarp monitoringu un ziņošanu).

Savā ietekmes novērtējumā ⁽³⁶⁾ Komisija, pamatojoties uz pieejamiem pierādījumiem, parādīja, ka EEPS ir izmaksu ziņā ļoti efektīvas. Īstenojot šādas shēmas, atbildīgajām pusēm ir pienākums nodrošināt, lai galapatēriņa ietaupījums tikti panākts ar zemākajām (ieguldījuma un administratīvajām) izmaksām, jo īpaši tad, ja izmaksas tiek piemērotas galalietotājiem. Šī prasība ir spēkā arī tad, ja atbildīgās puses izvēlas ņemt vērā sertificētu enerģijas ietaupījumu, ko panākuši energopakalpojumu sniedzēji un citas trešās personas.

Saskaņā ar EED 7.a panta 7. punktu "reizi gadā dalībvalstis publicē katras atbildīgās puses vai atbildīgo pušu apakškategorijas panāktos enerģijas ietaupījumus, kā arī kopējos shēmā panāktos ietaupījumus". Šo informāciju var publicēt kopā ar citiem datiem, ko tās publisko. Tas, ka šādus datus ir publicējušas citas puses, piemēram, Komisija, neatbrīvo dalībvalstis no minētā pienākuma.

4.2. Alternatīvi politikas pasākumi

EED ir precizēts, ka dalībvalstīm lielai elastībai alternatīvu politikas pasākumu izstrādē un īstenošanā. Lai gan EED vairs nav uzskaitīti pasākumu veidi, EED 2. panta 18. punktā "politikas pasākuma" definīcijā ir sniegts neizsmeļošs iespējamo veidu saraksts, proti, "regulatīvi, finanšu, fiskāli, brīvprātīgi vai informācijas sniegšanas instrumenti, kas dalībvalstī ir oficiāli jāizveido un jāīsteno, lai tirgus dalībniekiem radītu atbalsta sistēmu, prasību vai stimulu nodrošināt un pirt energopakalpojumus un īstenot citus energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus".

Dalībvalstis var apsvērt iespēju veicināt vietējo atjaunojamo energoresursu energokopienu nozīmi alternatīvu politikas pasākumu realizēšanā ⁽³⁷⁾.

EED V pielikuma 3. punktā ir noteiktas alternatīvu politikas pasākumu izstrādes un administrēšanas prasības:

- "a) ar politikas pasākumiem un atsevišķām darbībām tiek gūts verificējams enerģijas galapatēriņa ietaupījums;
- b) ir skaidri noteikta attiecīgi katras iesaistītās puses, pilnvarotās puses vai īstenojošās publiskās iestādes atbildība;

⁽³⁶⁾ SWD(2016) 402 final, 46. un 47. punkts.

⁽³⁷⁾ Sk. Pārvaldības regulas I pielikuma 3.2. daļas v punktu.

- c) panākto vai panākamo enerģijas ietaupījumu nosaka pārredzamā veidā;
- d) enerģijas ietaupījuma apjoms, kas ir prasīts vai jāpanāk, īstenojot politikas pasākumu, ir izteikts kā galapatēriņš vai kā primārās enerģijas patēriņš, izmantojot IV pielikumā noteiktos pārrēķina koeficientus;
- e) tiek sniegts gada pārskats par pilnvaroto pušu, iesaistīto pušu vai īstenojošo publisko iestāžu panākto enerģijas ietaupījumu, kā arī dati par enerģijas ietaupījuma gada tendenci, un šī informācija tiek publiskota;
- f) tiek veikts rezultātu monitorings un tiek veikti piemēroti pasākumi, ja panāktais progress nav pietiekams;
- g) enerģijas ietaupījumu, kas gūts no atsevišķas darbības, deklarē tikai viena puse;
- h) ir pierādīts, ka iesaistītās puses, pilnvarotās puses vai īstenojošās publiskās iestādes darbības ir būtiskas deklarēto enerģijas ietaupījumu sasniegšanai.”

EED 7.b panta 2. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāievieš mērīšanas, kontroles un verifikācijas sistēmas, saskaņā ar kurām dokumentēta verifikācija tiek veikta vismaz statistiski nozīmīgai un reprezentatīvai izlasei no iesaistīto vai pilnvaroto pušu īstenotajiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem (izņemot nodokļus).

Jānorāda, ka:

- mērīšana, kontrole un verifikācija ir jāveic neatkarīgi no minētajām pusēm ⁽³⁸⁾ un
- ar “statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi” būtu jāsaprot apakškopa, kas precīzi atspoguļo enerģijas ietaupīšanas pasākumu ģenerālkopu un tādējādi ļauj izdarīt pamatoti ticamus secinājumus par pasākumu kopuma uzticamību.

4.2.1. *Finansējuma shēmas un instrumenti un fiskāli stimuli*

Tie ir dalībvalsts noteikti politikas pasākumi, kuru ietekmē, izmantojot monetārus un fiskālus stimulus, tiek pielietotas energoefektīvas tehnoloģijas vai paņēmieni un tāpēc mazinās enerģijas galapatēriņš ⁽³⁹⁾.

Jānorāda, ka:

- to ietekme jāmēra, jākontrolē un jāverificē neatkarīgi no iesaistītajām vai pilnvarotajām pusēm ⁽⁴⁰⁾ un
- finansējuma shēmu vai instrumentu gadījumā finansējumam būtu jānāk no:
 - publiskiem (Eiropas vai nacionāliem) avotiem vai
 - publiskiem (Eiropas vai nacionāliem) avotiem un privātiem avotiem (piemēram, bankām, ieguldījumu fondiem, pensiju fondiem) ar konkrētu mērķi īstenot atsevišķas darbības, kas noved pie enerģijas galapatēriņa ietaupījuma.

4.2.2. *Valsts energoefektivitātes fonds*

Dalībvalstis saskaņā ar EED 20. panta 6. punktu VEEF var izveidot vai nu kā alternatīvu politikas pasākumu, vai kā daļu no EEPS, lai atbildīgās puses varētu visus vai daļu savu ietaupījumu realizēt kā iemaksu fondā.

⁽³⁸⁾ Sk. XII papildinājumu.

⁽³⁹⁾ Sk. III papildinājumu.

⁽⁴⁰⁾ “Pilnvarotā puse” ir juridiska persona, kurai valdība vai cita publiska struktūra ir deleģējusi pilnvaras savā vārdā izstrādāt, pārvaldīt vai uzturēt finanšu shēmu.

Ja dalībvalsts izveido mehānismu gada iemaksu veikšanai VEEF kā galveno energoefektivitātes pienākumu īstenošanas metodi, tās valsts tiesību aktiem ir jānodrošina, ka:

- panāktais enerģijas ietaupījums ir vienāds ar EEPs ietvaros gūto ietaupījumu un
- finansētie pasākumi atbilst EED 7.b panta un 20. panta 6. punkta, kā arī V pielikuma 3. punkta prasībām ⁽⁴¹⁾.

VEEF var būt jebkāds dalībvalsts izveidots fonds, kura mērķis ir atbalstīt valsts energoefektivitātes iniciatīvas. To var izveidot, lai finansētu ekonomikas un finanšu atbalsta shēmas, tehnisko palīdzību, apmācību un informāciju, kā arī citus pasākumus, lai palielinātu energoefektivitāti nolūkā sekmēt ES tiesību aktu mērķu sasniegšanu ⁽⁴²⁾. Principā var arī kombinēt publiskos līdzekļus (piemēram, lai novērstu tirgus nepilnības, proti, izmaksu kategorijas vai pasākumus, kuriem parasti nepievēršas tirgus mehānismu ietvaros) un privāto kapitālu, lai nodrošinātu efektīvākus risinājumus.

Lai to varētu ieskaitīt EED 7. panta nolūkā, finansējumam jānāk no:

- publiskiem (Eiropas vai nacionāliem) avotiem vai
- publiskiem (Eiropas vai valsts) avotiem un privātiem avotiem (piemēram, bankām, ieguldījumu fondiem, pensiju fondiem, atbildīgajām pusēm) ar konkrētu mērķi īstenot atsevišķas darbības, kas noved pie enerģijas galapatēriņa ietaupījuma.

4.2.3. Noteikumi un brīvprātīgas vienošanās

Tie ir dalībvalsts noteikti politikas pasākumi, kuru ietekmē tiek pielietotas energoefektīvas tehnoloģijas vai paņēmieni un tāpēc mazinās enerģijas galapatēriņš. Tie var būt šādi:

- juridiski saistoši pasākumi, kas paredz konkrētu tehnoloģiju vai paņēmieni izmantošanu, vai
- brīvprātīgas vienošanās, ar ko saskaņā uzņēmumi vai pašvaldības apņemas īstenot konkrētas darbības ⁽⁴³⁾.

“Iesaistītā puse” var būt uzņēmumi vai publiska struktūras, kas, balstoties uz brīvprātīgu vienošanos, ir apņēmušās sasniegt konkrētus mērķus vai uz ko attiecas valsts regulatīvs politikas instruments.

4.2.4. Standarti un normas

Tie ir dalībvalsts noteikti politikas pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot, piemēram, ražojumu, pakalpojumu, ēku un transportlīdzekļu energoefektivitāti ⁽⁴⁴⁾. Šo shēmu puses ir “īstenojošās publiskās iestādes”.

4.2.5. Energomarķējuma shēmas

Tās ir dalībvalsts noteiktas marķējuma shēmas, izņemot tās, kas ir obligātas saskaņā ar ES tiesību aktiem (piemēram, ietaupījumu, ko iegūst tikai no energomarķējuma ieviešanas saskaņā ar Energomarķējuma regulu ⁽⁴⁵⁾, ieskaitīt nevar ⁽⁴⁶⁾).

Citi līdztekus īstenotie politikas pasākumi arī var ietekmēt enerģijas ietaupījumu, tādēļ ne visas izmaiņas, kas novērojamas kopš novērtētā pasākuma ieviešanas, var skaidrot tikai ar šo pasākumu. Ir rūpīgi jāapsver marķējuma shēmas ietekme, lai noskaidrotu, kāda ir saikne starp atsevišķo darbību un ietaupījumu, kuru var uz to attiecināt.

⁽⁴¹⁾ Spriedums lietā C-561/16 *Saras Energía* (CLI:EU:C:2018:633, 37. punkts par EED 7. un 20. pantu).

⁽⁴²⁾ Sk. arī spriedumu lietā C-561/16 *Saras Energía* (CLI:EU:C:2018:633, 30.–33. punkts).

⁽⁴³⁾ III papildinājums.

⁽⁴⁴⁾ III papildinājums.

⁽⁴⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 4. jūlija Regula (ES) 2017/1369, ar ko izveido energomarķējuma satvaru un atceļ Direktīvu 2010/30/ES (OV L 198, 28.7.2017., 1. lpp.).

⁽⁴⁶⁾ III papildinājums.

4.2.6. Apmācība un izglītība, tostarp konsultēšanas programmas attiecībā uz energopatēriņu

Tie ir dalībvalsts noteikti politikas pasākumi, kuru rezultātā tiek izmantotas energoefektīvas tehnoloģijas vai paņēmieni un tāpēc mazinās enerģijas galapatēriņš, izmantojot, piemēram, energoauditoru mācību programmas, energopārvaldnieku izglītības programmas vai konsultēšanas programmas attiecībā uz energopatēriņu mājāsaimniecībās.

Jānorāda, ka:

- šādi pasākumi ir jāuzrauga “īstenojošai publiskai iestādei” un
- ir rūpīgi jāizskata to ietekme, lai noskaidrotu:
 - kāda ir saikne starp apmācības un izglītības pasākumu un atsevišķo darbību, kura ir uz to attiecināma, un
 - periodu, kurā varētu turpināties programmu ietekme ⁽⁴⁷⁾.

4.2.7. Citi alternatīvi pasākumi

Alternatīvu politikas pasākumu saraksts nav izsmēlošs, tāpēc var piemērot arī citus politikas pasākumus. Tomēr dalībvalstīm ir savā paziņojumā Komisijai jāpaskaidro, kā tiek panākts līdzvērtīgs ietaupījuma, monitoringa un verifikācijas līmenis ⁽⁴⁸⁾.

Energoapatēriņa samazināšana un atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošana ēku sektorā ir svarīgi pasākumi, ar kuriem samazināt energoatkarību un siltumnīcefekta gāzu emisijas, jo īpaši, ņemot vērā ES 2030. gadam izvirzītos vērēnīgos klimata un enerģētikas mērķus un vispārējās saistības, ko ES uzņēmusies saskaņā ar Parīzes nolīgumu. Tādējādi politikas pasākumus, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju uzstādīšanu uz ēkām vai tajās, arī var uzskatīt par pasākumiem, ar kuriem izpilda energoekonomijas pienākumu ⁽⁴⁹⁾.

Pasākumi ir jāizstrādā tā, lai tie radītu enerģijas galapatēriņa ietaupījumu salīdzinājumā ar tehnoloģiju, kuru tie aizstāj. Piemēram, šādu ietaupījumu var deklarēt, ja notiek pāreja uz efektīvākām apkures vai dzesēšanas sistēmām vai ūdens uzsildīšanas tehnoloģijām ēkās, neatkarīgi no tā, vai tiek izmantota atjaunojamo energoresursu enerģija. Šādu ietaupījumu var deklarēt arī tad, ja alternatīvā politikas pasākuma galvenais mērķis nav energoefektivitātes uzlabošana, ar nosacījumu, ka dalībvalsts var pierādīt, ka šis ir papildu, izmērāms un verificējams ietaupījums saskaņā ar EED V pielikuma metodēm un principiem.

4.2.8. Enerģijas vai CO₂ nodokļi

Dalībvalstu nodokļu pasākumi, kuru mērķis ir samazināt enerģijas galapatēriņu, var būt atbilstīgi. Dalībvalstis var arī kombinēt nodokļu pasākumus ar citiem pasākumiem, piemēram, subsīdijām ⁽⁵⁰⁾.

Nodokļi, kuru mērķis ir energoefektivitāte, parasti ir vērsti uz energopatēriņa izraisītu tirgus nepilnību novēršanu; tie izpaužas kā nodokļu vai nodevu piemērošana konkrētiem enerģijas avotu vai enerģijas lietojumu veidiem. CO₂ vai oglekļa nodokļi arī var veicināt atsevišķu darbību īstenošanu, kuras ir izstrādātas ar mērķi pāriet uz enerģijas avotiem ar mazākām CO₂ emisijām. Tomēr jānorāda, ka šāda avotu kontrolēšana ne vienmēr uzlabo energoefektivitāti.

Nodokļu pasākumu mērķis ir likt patērētājiem un ražotājiem segt preces sociālās izmaksas (tostarp oglekļa dioksīda emisiju un siltumnīcefekta veidā).

Praksē pasākumi ⁽⁵¹⁾ parasti ietver:

- tiešos pasākumus – tie ietver maksas, kas ir tieši saistītas ar “papildu sekām”, t. i., darbība, kas ietekmē nesaistītu trešo personu; šāda veida pasākumā netieši pieņem, ka tirgus nepilnība ir novērojama un kvantificējama; piemērs būtu oglekļa dioksīda emisiju nodokļi, un

⁽⁴⁷⁾ III papildinājums.

⁽⁴⁸⁾ XII papildinājums.

⁽⁴⁹⁾ X papildinājums.

⁽⁵⁰⁾ Sk. IV papildinājumu.

⁽⁵¹⁾ Sk. IV papildinājumu.

- netiešos pasākumus – tie ir nodokļi, kas saistīti ar patēriņa precī, kura rada papildu sekas (piemēram, degviela, kas rada oglekļa dioksīda emisijas), vai patēriņa precī, kas ir ar tām saistītas (piemēram, automobiļi, kuri izmanto šādu degvielu).

Dalībvalstis var noteikt jaunus nodokļu pasākumus, lai pildītu energoekonomijas pienākumu jaunajā periodā (2021.–2030. gads), un/vai turpināt piemērot pašreizējos pasākumus no pirmā perioda (2014.–2020. gads).

Nosakot enerģijas ietaupījumu, ko var deklarēt kā papildu ietaupījumu⁽⁵²⁾, V pielikuma 2. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka “dalībvalstis rēķinās ar to, kā enerģijas izmantojums un pieprasījums mainītos, ja nebūtu attiecīgā politikas pasākuma, ņemot vērā vismaz šādus faktorus: enerģijas patēriņa tendences, patērētāju paradumu izmaiņas, tehnikas progress un citu Savienības un valsts līmenī īstenotu pasākumu radītas izmaiņas”.

Turklāt, aprēķinot nodokļu pasākumu ietekmi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā V pielikuma 4. punkta prasības:

- “a) atzīst tikai tādu enerģijas ietaupījumu, kas gūts, piemērojot nodokļu pasākumus, kuri pārsniedz kurināmajam piemērojamos nodokļu minimālos līmeņus, kā paredzēts Padomes Direktīvās 2003/96/EK vai 2006/112/EK;
- b) cenu elastīgumam enerģijas nodokļu pasākumu ietekmes aprēķināšanas vajadzībām atspoguļo enerģijas pieprasījuma reaģēšanu uz cenu izmaiņām, un to aplēš, pamatojoties uz neseniem un reprezentatīviem oficiāliem datu avotiem;
- c) enerģijas ietaupījumus, ko dod nodokļu politikas papildu instrumenti, tostarp fiskāli stimuli vai iemaksas fondā, uzskaita atsevišķi.”

Dalībvalstīm būtu jāīsteno pasākumi, kuru mērķis ir pārsniegt ES tiesību aktos noteikto minimālo līmeni, tostarp:

- energoproduktu un elektroenerģijas nodokļu minimālo līmeni⁽⁵³⁾ un
- PVN kopējās sistēmas⁽⁵⁴⁾ noteikumus saistībā ar ražojumiem un precēm, kas patērē enerģiju.

Aprēķinot savu (enerģijas) nodokļu pasākumu ietekmi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā cenu elastīgums (kas atspoguļo enerģijas pieprasījuma reakciju uz cenu izmaiņām) un tas jāaplēš, pamatojoties uz jaunākajiem un reprezentatīviem oficiāliem datu avotiem⁽⁵⁵⁾. Saskaņā ar Pārvaldības regulas III pielikuma 3.3. daļas f) punktu dalībvalstīm ir jāsniedz informācija par savu aprēķināšanas metodiku, tostarp jānorāda, kādas cenu elastības iespējas izmantotas un kā tās noteiktas saskaņā ar EED V pielikuma 4. punktu.

EED V pielikuma 4. punkta c) apakšpunkta nolūkā ir svarīgi novērtēt, kā nodokļu pasākumi mijiedarbojas ar citiem politikas pasākumiem. Aprēķinot to nodokļu pasākumu ietekmi, kas tiek izmantoti kopā ar citiem pasākumiem, dalībvalstīm ir ieteicams izmantot:

- tikai īstermiņa cenu elastību vai
- īstermiņa un ilgtermiņa cenu elastību, bet nedeklarēt pārējo pasākumu enerģijas ietaupījumu (t. i., uzskatīt nodokļu pasākumu par politikas pasākumu kopuma galveno pasākumu).

⁽⁵²⁾ Sk. IV papildinājumu.

⁽⁵³⁾ Padomes 2003. gada 27. oktobra Direktīva 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai (OV L 283, 31.10.2003., 51. lpp.).

⁽⁵⁴⁾ Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV L 347, 11.12.2006., 1. lpp.).

⁽⁵⁵⁾ Sk. IV papildinājumu.

Saistībā ar nodokļu pasākumiem, kas īstenoti pirms 2021.–2030. gada pienākuma perioda, dalībvalstīm būtu jāpievērš īpaša uzmanība EED 7. panta 1. punkta otrajai daļai: “Dalībvalstis var ieskaīt enerģijas ietaupījumus, kas izriet no politikas pasākumiem neatkarīgi no tā, vai tie ieviesti līdz 2020. gada 31. decembrim vai pēc tam, ar noteikumu, ka minētie pasākumi noveduši pie jaunām atsevišķām darbībām, kas tiek veiktas pēc 2020. gada 31. decembra.”

Ja dalībvalsts paredz gan nodokļu, gan subsīdiju pasākumus, tai ir atsevišķi jāuzskaita nodokļu pasākumu sniegtais enerģijas ietaupījums un pārējo politikas pasākumu (tostarp fiskālu stimulu) sniegtais ietaupījums.

Ja visā mērķperiodā izmantotas īstermiņa cenu elastības aplēses, samazināsies iespēja, ka ietaupījums varētu tikt uzskaitīts divreiz.

4.3. Politikas pasākumi, ar ko mazina enerģētisko nabadzību

Kā noteikts EED 7. panta 11. punktā, izstrādājot politikas pasākumus, kas paredzēti, lai izpildītu energoekonomijas pienākumu, dalībvalstīm ir jāņem vērā nepieciešamība mazināt enerģētisko nabadzību, atbilstīgā apmērā nosakot, ka daļu no energoefektivitātes pasākumiem saskaņā ar to valsts EEPS, alternatīviem politikas pasākumiem vai programmām/pasākumiem, ko finansē no VEEF, prioritārā kārtā īsteno neaizsargāto mājāsaimniecību vidū, tostarp tajās, ko ietekmē enerģētiskā nabadzība, un – attiecīgā gadījumā – sociālajos mājokļos⁽⁵⁶⁾.

NEKP vajadzībām dalībvalstīm ir jānovērtē, kāds skaits mājāsaimniecību saskaras ar enerģētisko nabadzību, kā noteikts Pārvaldības regulas 3. panta 3. punkta d) apakšpunktā⁽⁵⁷⁾.

Nemot vērā savu pašreizējo praksi, dalībvalstīm būtu jānosaka kritēriji, pēc kādiem tās ar politikas pasākumiem risinās enerģētiskās nabadzības jautājumu. Ilgtermiņa pasākumi, kas paredz ēku fonda renovāciju un energoefektivitātes uzlabošanu, kā noteikts Ēku energoefektivitātes direktīvā (ĒEED)⁽⁵⁸⁾, sniegs ieguvumus arī tiem, kurus skar enerģētiskā nabadzība. Saskaņā ar ĒEED 2.a pantu dalībvalstīm ir jāizstrādā ilgtermiņa stratēģijas, lai atbalstītu valsts publisko un privāto dzīvojamo un nedzīvojamo ēku fonda renovāciju, līdz 2050. gadam iegūstot ļoti energoefektīvu un dekarbonizētu ēku fondu.

Stratēģijām ir:

- jāveicina pašreizējo ēku rentabla pārveidošana par gandrīz nulles enerģijas ēkām un
- jāieziņē attiecīgās valsts darbības, ar ko sekmē enerģētiskās nabadzības mazināšanu⁽⁵⁹⁾.

Kopš stāšanās spēkā un transponēšanas/īstenošanas valstu tiesību aktos šī prasība ņem vērā vajadzību samazināt enerģētisko nabadzību ir piemērojama pasākumiem, ko īsteno EEPS un alternatīvos politikas pasākumu ietvaros. Dalībvalstis var brīvi lemt par to, kāda veida politikas pasākumus tās izmantos, jo abi pasākumi ir vienlīdzīgi. Tomēr izvēlēto pasākumu mērķim ir jābūt enerģētiskās nabadzības mazināšanai.

⁽⁵⁶⁾ V papildinājums.

⁽⁵⁷⁾ Savos NEKP dalībvalstīm būtu jāizvērtē enerģētiski nabadzīgo mājāsaimniecību skaits, ņemot vērā, kādi iekšējie energopakalpojumi vajadzīgi, lai attiecīgās valsts kontekstā nodrošinātu dzīves pamatstandartus, kāda ir pašreizējā sociālā politika un citas attiecīgās rīcībpolitikas un kādi ir Komisijas indikatīvie norādījumi par attiecīgajiem indikatoriem, tostarp ģeogrāfisko izkļaidētību, kuru pamatā ir vienota pieeja enerģētiskās nabadzības definēšanai. Ja dalībvalstī ir būtiski liels enerģētiski nabadzīgo mājāsaimniecību skaits, dalībvalstij savā plānā būtu jāiekļauj nacionālais indikatīvais mērķis enerģētiskās nabadzības samazināšanai.

⁽⁵⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Direktīva 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti (OV L 153, 18.6.2010., 13. lpp.).

⁽⁵⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2018/844 (OV L 156, 19.6.2018., 75. lpp.), ar ko groza ĒEED un EED, 11. apsvērumā ir noteikts, ka “[b]ūtu jāņem vērā vajadzība samazināt enerģētisko nabadzību saskaņā ar kritērijiem, ko noteikušas dalībvalstis. Atjaunošanas stratēģijās izklāstot valsts darbības, kuras sekmē enerģētiskās nabadzības samazināšanu, dalībvalstīm ir tiesības noteikt to, ko tās uzskata par atbilstīgām darbībām”.

ES Enerģētiskās nabadzības observatorija ir Komisijas iniciatīva, lai palīdzētu dalībvalstīm uzlabot mērījumus, monitoringu un zināšanu un labākās prakses apmaiņu saistībā ar enerģētisko nabadzību. Tās mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt politikas pasākumus. Observatorijas tīmekļa vietnes ⁽⁶⁰⁾ sadaļā “Rīcībpolitikas un pasākumi” ir konkrēti rīcībpolitiku un pasākumu piemēri.

4.4. Sektoru izvēle

Dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība energoekonomijas pienākuma izpildē pievērsties vienam vai vairākiem konkrētiem sektoriem, proti, ieviest politikas pasākumus saskaņā ar EED 7.a vai 7.b pantu ⁽⁶¹⁾. Atbilstīgi Pārvaldības regulas III pielikuma 3.1., 3.2. un 3.3. punktam dalībvalstīm ir jāsniedz informācija par nozari(-ēm) (un nodokļu gadījumā arī par nodokļu maksātāju segmentu), uz ko attiecas katrs pasākums. Saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta d) apakšpunktu ir atļauti pasākumi, kas uzlabo ražošanu, aprīkojuma, transporta sistēmu, transportlīdzekļu un degvielu, kā arī ēku un būves elementu ⁽⁶²⁾, procesu vai tirgu energoefektivitāti.

Attiecīgā gadījumā šādiem pasākumiem ir jāatbilst valsts politikas regulējumam, kas izveidots saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/94/ES ⁽⁶³⁾. Dalībvalstis var pievērsties, piemēram, ēku vai rūpniecības sektoram.

Kā liecina novērtējumi par sasniegto un paredzamo enerģijas ietaupījumu, par ko dalībvalstis paziņojušas savos gada ziņojumos un valstu energoefektivitātes rīcības plānos (VEERP) saskaņā ar EED 24. pantu, paredzams, ka:

- lielāko ietaupījuma daļu kopumā panāks ar pasākumiem, kas vērsti uz ēkām (ko atbalsta, piemēram, renovācijas finansējuma shēmas),
- otro un trešo lielāko daļu panāks rūpniecības un transporta sektoros un
- EEPS (starpnozaru politika) nodrošinās lielāko ietaupījuma daļu uz katru politikas pasākumu; tā vērsta arī uz ēku sektoru, jo tiek īstenoti pasākumi, kas veicina apsildes sistēmu nomaiņu ⁽⁶⁴⁾. Arī citi sektori, kam ir neizmantots energoekonomijas potenciāls (piem., transports vai ūdenssaimniecība), varētu sekmēt 2021.–2030. gada energoekonomijas pienākuma izpildi).

4.4.1. Transporta sektors

Pamatojoties uz dalībvalstu ziņojumiem, Komisija savā 2016. gada ietekmes novērtējumā secināja, ka 6 % no enerģijas ietaupījuma saskaņā ar 7. pantu varētu saistīt ar pasākumiem, kas vērsti uz transporta sektoru ⁽⁶⁵⁾.

Kopš pirmajiem 2014. gada VEERP un pēdējo reizi savos 2017. gada VEERP dalībvalstis ir atjauninājušas savus EEPS un alternatīvo politikas pasākumu sarakstus un ir paziņojušas papildu pasākumus attiecībā uz transportu. Šāda attīstība liecina par to, ka transporta nozarē 2014.–2020. gadā sasniegtā (potenciālā) enerģijas ietaupījuma daļa varētu būt vēl lielāka, nekā prognozēts ietekmes novērtējumā.

Nemot vērā to, ka enerģijas galapatēriņš transporta sektorā ir ietverts aprēķina pamatscenārijā, ir pašsaprotami, ka tieši šim sektoram vajadzētu pievērsties, lai izpildītu energoekonomijas pienākumu 2021.–2030. gada periodā.

⁽⁶⁰⁾ <https://www.energypoverty.eu/policies-measures>

⁽⁶¹⁾ Sk. II un III papildinājumu.

⁽⁶²⁾ ĒEED 2. panta 9. punktā “būves elements” ir definēts kā ēkas inženiertehniskā sistēma vai norobežojošo konstrukciju elements.

⁽⁶³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 22. oktobra Direktīva 2014/94/ES par alternatīvo degvielu infrastruktūras ieviešanu (OV L 307, 28.10.2014., 1. lpp.).

⁽⁶⁴⁾ Sk. Economidou et al., 2018. gads. *Assessment of the Second National Energy Efficiency Action Plans under the Energy Efficiency Directive*. EUR 29272 EN, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2018. gads, ISBN 978-92-79-87946-3, doi:10.2760/780472, JRC110304 (ziņojums pieejams: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/assessment-second-national-energy-efficiency-action-plans-under-energy-efficiency-directive>) un Tsemekidi-Tzeiranaki et al., 2019. gads. *Analysis of the Annual Reports 2019 under the Energy Efficiency Directive*. EUR 29667 EN, publikācijas.

⁽⁶⁵⁾ VII papildinājums.

Piemēri

Politikas pasākumi varētu veicināt efektīvākus transportlīdzekļus (pārsniedzot minimālos līmeņus, kas noteikti Regulās (EK) Nr. 443/2009⁽⁶⁶⁾, (ES) Nr. 510/2011⁽⁶⁷⁾, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2019/631⁽⁶⁸⁾ vai pārskatītajā Ekoloģiski tīro transportlīdzekļu direktīvā⁽⁶⁹⁾), pāreju uz citiem transporta veidiem, piemēram, riteņbraukšanu, iešanu kājām un kolektīvo transportu vai mobilitāti un pilsētplānošanu, kas samazina pieprasījumu pēc transporta.

Atbilstīgi var būt arī pasākumi, kas paātrina jaunu, efektīvāku transportlīdzekļu nonākšanu aprītē, vai rīcībpolitikas, kas sekmē pāreju uz efektīvākām degvielām, kas samazina enerģijas patēriņu uz kilometru, ja tie atbilst būtiskuma un papildīguma nosacījumiem (sk. V pielikuma 2. punktu).

4.4.2. Ūdenssaimniecības sektors

Enerģija un ūdens ir cieši savstarpēji saistīti saimnieciskajā dzīvē un daudzos līmeņos (*ūdens un enerģijas saikne*). Ūdens resursi ir vajadzīgi enerģētikā, piemēram, dzesēšanai, uzkrāšanai, biodegvielām vai hidroenerģijai. Enerģija ir vajadzīga ūdenssaimniecībā, piemēram, sūkņēšanai, attīrīšanai un atsāļošanai⁽⁷⁰⁾.

Enerģijas ražošanas nozare ir lielākais ūdens patērētājs (44 % no patēriņa)⁽⁷¹⁾. Ūdensapgādes un notekūdeņu sektorā tiek izmantots 3,5 % no visas elektroenerģijas ES, un paredzams, ka šis īpatsvars pieaugs⁽⁷²⁾. Tomēr 24 % no kopējā ūdens patēriņa ES rada noplūdes, un tas ir būtisks nelietderīgs patēriņš un zaudējumi – nelietderīgi iztērēts ūdens un ūdens resursu apsaimniekošanai iztērēta enerģija.

Kopš Pārvaldības regulas un grozītās EED stāšanās spēkā ir piemērojams princips “energoefektivitāte pirmajā vietā”. Šis princips var nest labumu arī ūdenssaimniecības sektoram.

Efektīva un energoefektīva ūdenssaimniecība var nodrošināt ievērojamu enerģijas ietaupījumu. Kā norādījusi Starptautiskā Enerģētikas aģentūra (IEA), 10 % no visas pasaules ūdens ieguves ir saistīti ar enerģijas ražošanu, un paredzams, ka šis īpatsvars būtiski pieaugs, jo tiek vairāki tādi procesi, kas gan rada mazas oglekļa emisijas, toties patērē daudz ūdens, tostarp elektroenerģijas ražošana, biodegvielu ražošana un oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana⁽⁷³⁾. Tādēļ dalībvalstis varētu izvērtēt, kāds enerģijas ietaupījuma potenciāls piemīt viedo tehnoloģiju un procesu izmantošanai.

EED dalībvalstis mudina likt lietā viedās tehnoloģijas un procesus, lai pilnībā izmantotu energoekonomijas potenciālu⁽⁷⁴⁾, un tas varētu palīdzēt rast risinājumus, kā pārraut saikni starp energopatēriņu un ūdens patēriņu.

Dalībvalstis varētu, piemēram, izvērtēt potenciālu, ko sniegtu nokrišņu ūdens un sanitāro notekūdeņu atsevišķai attīrīšanai vajadzīgo divpakāpju sistēmu izveide. Tas varētu ļaut izvairīties no nepieciešamības ierīkot papildu ūdens attīrīšanas iekārtas, kuras varētu palielināt energopatēriņu.

Dalībvalstis ir paziņojušas par nedaudziem ar ūdenssaimniecību saistītiem pasākumiem, ko izmantos, lai izpildītu 7. pantā noteikto energoekonomijas pienākumu. Visbiežāk tā ir ūdens uzsildīšana ar saules kolektoriem (kas aizstāj ūdens uzsildīšanu ar neatjaunojamiem energoresursiem) vai efektīvāki gāzes ūdens sildītāji, taču šādi pasākumi ir saistīti ar siltuma ražošanu, nevis ūdensapgādi.

⁽⁶⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Regula (EK) Nr. 443/2009, ar ko, īstenojot daļu no Kopienas integrētās pieejas CO₂ emisiju samazināšanai no vieglajiem transportlīdzekļiem, nosaka emisijas standartus jauniem vieglajiem automobiļiem (OV L 140, 5.6.2009., 1. lpp.).

⁽⁶⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 11. maija Regula (ES) Nr. 510/2011 par emisiju standartu noteikšanu jauniem vieglajiem kravu automobiļiem saistībā ar Savienības integrēto pieeju vieglo transportlīdzekļu CO₂ emisiju samazināšanai (OV L 145, 31.5.2011., 1. lpp.).

⁽⁶⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa Regula (ES) 2019/631 par CO₂ emisiju standartu noteikšanu jauniem vieglajiem pasažieru automobiļiem un jauniem vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem un ar kuru atceļ Regulu (EK) Nr. 443/2009 un Regulu (ES) Nr. 510/2011 (OV L 111, 25.4.2019., 13. lpp.).

⁽⁶⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva, ar ko groza Direktīvu 2009/33/EK par tīro un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu. *Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēta.

⁽⁷⁰⁾ Plašāku informāciju sk. JRC Water – Energy Nexus in Europe, 2019. gads, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115853>.

⁽⁷¹⁾ Sk. 22. apsvērumu.

⁽⁷²⁾ Sk. 22. apsvērumu.

⁽⁷³⁾ Plašāku informāciju sk. IEA World Energy Outlook, 2018. gads; <https://www.iea.org/weo/water/>.

⁽⁷⁴⁾ Sk. 22. apsvērumu.

Visā piegādes ķēdē (sadālē, patēriņā un notekūdeņu attīrīšanā) varētu īstenot politikas pasākumus, kas saistīti ar dzeramā ūdens energoefektīvu ražošanu. Līdz šim valstu galvenie mērķi ir bijuši ūdens trūkuma mazināšana un ūdens kvalitātes uzlabošana. Papildus efektīvāku sūkņu uzstādīšanai paziņotās darbības arī nodrošina netiešu enerģijas ietaupījumu, jo samazinās pieprasījums pēc ūdens vai ūdens tiek izmantots atkārtoti.

Enerģijas ietaupījuma potenciāls ūdenssaimniecības sektorā ir saistīts ar:

- dažādu ūdens veidu ražošanai un attīrīšanai patērētās enerģijas apjoma samazināšanu un
- pieprasījuma pēc ūdens un tīkla zuduma samazināšanu, kā rezultātā mazāk enerģijas nepieciešams sūkņēšanai un attīrīšanai.

Enerģijas ietaupījumi ūdenssaimniecības sektorā var mazināt izdevumus pašvaldību budžetā. Īpaši tad, ja ūdenssaimniecības sistēmas pieder pašām pašvaldībām, ir iespējams, ka lielu daļu no pašvaldības elektroenerģijas izmaksām rada notekūdeņu vai ūdens attīrīšanas staciju elektroenerģijas patēriņš. Tā kā dažādu pašvaldību informētība, pieredze un spējas var būtiski atšķirties, reģionālās vai valstu programmas var lieti noderēt pieredzes apmaiņai un tehnoloģiju un finansiāls atbalsts tādējādi varētu palielinātu enerģijas ietaupījuma potenciālu.

Indikatīvi un neizsmēļoši piemēri

Dalībvalstis varētu īstenot pasākumus, lai ietaupītu enerģiju visu ūdens veidu ražošanas, patēriņa un novadīšanas gaitā visā piegādes ķēdē:

- dzeramā ūdens ražošanā (sūkņēšanā, pazemes ūdeņu vai virszemes ūdeņu attīrīšanā, jūras ūdens atsāļošanā),
- ūdens zudumu mazināšanā sadales tīklā,
- ūdens galapatēriņa samazināšanā (tostarp patēriņā rūpnieciskiem procesiem, apūdeņošanai, mājāsaimniecībām),
- ūdens patēriņa samazināšanā, recirkulējot mājāsaimniecības ūdeni,
- notekūdeņu attīrīšanā atkārtotam patēriņam vai novadīšanai (sūkņēšanai, notekūdeņu attīrīšanas procesiem, siltuma atgūšanai) un
- energopatēriņa samazināšanā nokrišņu ūdens attīrīšanai (samazinot slogu nokrišņu ūdens sistēmām).

5. PĀRSKATĪŠANAS IETEKME UZ PIRMO PIENĀKUMA PERIODU

Dalībvalstīs ir jāstājas spēkā normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas vajadzīgi, lai izpildītu grozīto energoekonomijas pienākumu ne vēlāk kā 18 mēnešus pēc EED stāšanās spēkā, t. i., līdz 2020. gada 25. jūnijam.

Dalībvalstīm ir jāievēro:

- kopīgas metodes un principi, kā aprēķina EEPS vai citu politikas pasākumu ietekmi (EED V pielikums),
- prasība, izstrādājot politikas pasākumus (EEPS un alternatīvus politikas pasākumus), ņemt vērā nepieciešamību mazināt enerģētisko nabadzību, lai gan var īstenot atšķirīgus pasākumus, kas vērsti uz enerģētiskās nabadzības skartām mājāsaimniecībām (EED 7. panta 11. punkts),
- noteikums, ka nedrīkst deklarēt ietaupījumu, kas izriet no ES tiesību aktu īstenošanas, izņemot renovācijas pasākumus un agrīnu aizstāšanu ar efektīvākām iekārtām un transportlīdzekļiem (EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunkts),
- prasība, ka enerģijas ietaupījuma aprēķinā ir jāņem vērā pasākumu turpināšanās ilgums un temps, kādā ietaupījums laika gaitā samazinās (EED pielikuma 2. punkta g) apakšpunkts kopš stāšanās spēkā), un

- prasība, ka, pildot energoekonomijas pienākumu, enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumi (EEPS ietvaros) nedrīkst radīt šķēršļus, kas traucē lietotājiem pāriet no viena piegādātāja pie cita (EED 7.a panta 3. punkts).

Dalībvalstis var transponēt un īstenot grozīto EED pirms termiņa. Tādos gadījumos tās var atlikušajā laikā pirms pirmā pienākuma perioda beigām

- izmantot izņēmumu saskaņā ar EED 7. panta 8. punktu,
- izmantot izņēmumu saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunktu un
- nolemt, ka atbildīgās puses pilnīgi vai daļēji pilda energoekonomijas pienākumu kā ieguldījumu VEEF (EED 20. panta 6. punkts).

Dalībvalstīm, kas izmanto EED 7. panta 4. punkta a)–d) apakšpunktu, lai aprēķinātu enerģijas ietaupījuma apjomu, kas prasīts pirmajā pienākuma periodā, ir pirmajam periodam izvēlētas iespējas jāpiemēro un to ietekme jāaprēķina atsevišķi saskaņā ar EED 7. panta 5. punkta a) apakšpunktu.

6. IESKAITĪŠANA ENERGOEKONOMIJAS PIENĀKUMA IZPILDĒ

EED 7. panta 1. punktā ir noteikts, ka abi pienākuma periodi (2014.–2020. gads, kā minēts EED 7. panta 1. punkta pirmās daļas a) apakšpunktā, un 2021.–2030. gads, kā minēts b) apakšpunktā) ir divi atsevišķi periodi.

Principā, kā jau noteikts attiecībā uz pirmo periodu, tikai to enerģijas ietaupījumu, kas panākts konkrētā periodā, ieskaita šā perioda pienākuma izpildē, ja vien EED nav noteikts citādi.

Dalībvalstis nedrīkst enerģijas ietaupījumu ieskaitīt ar atpakaļejošu datumu, t. i., kā noteikts EED 7. panta 7. punktā, pēc 2020. gada 31. decembra panākto ietaupījumu nedrīkst ieskaitīt 2014.–2020. gadā prasītajā apjomā.

Saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta otro daļu dalībvalstis 2021.–2030. gadā prasītajā apjomā drīkst ieskaitīt enerģijas ietaupījumu, kas izriet no politikas pasākumiem, kuri ieviesti pirms vai pēc 2020. gada 31. decembra, ar nosacījumu, ka pasākumi pēc 2020. gada 31. decembra novedīs pie jaunām atsevišķām darbībām ⁽⁷⁵⁾.

Principā dalībvalstis var konkrētā gadā panākto enerģijas ietaupījumu ieskaitīt tikai attiecībā uz šo gadu. Tomēr EED 7.a panta 6. punkta b) apakšpunkts ļauj dalībvalstīm, kam ir EEPS, ļaut atbildīgajām pusēm konkrētā gadā panākto ietaupījumu ieskaitīt attiecībā uz kādu no iepriekšējiem četriem gadiem vai kādu no nākamajiem trim gadiem, ciktāl tas iekrīt attiecīgajā pienākuma periodā, kā noteikts EED 7. panta 1. punktā.

Indikatīvs piemērs

2014. gadā panākto ietaupījumu ieskaitīt attiecībā uz 2017. gadu (pēc trim gadiem), taču 2024. gadā panākto ietaupījumu nedrīkst ieskaitīt attiecībā uz 2020. gadu – lai gan tas ir viens no iepriekšējiem četriem gadiem, tas iekrīt citā pienākuma periodā.

EED 7. panta 8. punktā ir noteikts konkrēts izņēmums no šā principa. Ja EEPS, kas ir bijusi spēkā kādā laikā no 2009. gada 31. decembra līdz 2014. gada 31. decembrim, ļāva atbildīgajai pusei veikt “atlikšanu rezervē un aizņemšanos” (EED 7.a panta 6. punkta b) apakšpunkts), attiecīgā dalībvalsts drīkst jebkurā konkrētā gadā pēc 2010. gada un pirms 2014. gada 1. janvāra panākto enerģijas ietaupījumu ieskaitīt tā, it kā tas būtu panākts pēc 2013. gada 31. decembra un pirms 2021. gada 1. janvāra, ja ir izpildītas visas EED 7. panta 8. punkta prasības:

“a) energoefektivitātes pienākuma shēma bija spēkā kādā laikā no 2009. gada 31. decembra līdz 2014. gada 31. decembrim, un tā bija iekļauta dalībvalsts pirmajā VEERP, kas iesniegts saskaņā ar 24. panta 2. punktu;

b) ietaupījumi tika radīti EEPS satvarā;

⁽⁷⁵⁾ Sk. 4. iedaļā sniegtās definīcijas.

- c) ietaupījumi tika aprēķināti saskaņā ar V pielikumu; un
- d) VEERP ir ziņots par gadiem, par kuriem ietaupījumi tiek ieskaitīti kā panākumi.”

7. KOPIĢAS METODES UN PRINCIPI, KĀ APRĒĶINĀT ENERGOEFEKTIVITĀTES PIENĀKUMA SHĒMU VAI CITU TO POLITIKAS PASĀKUMU IETEKMI, KURI ĪSTENOTI SASKAŅĀ AR 7., 7.a UN 7.b PANTU UN 20. PANTA 6. PUNKTU

Saskaņā ar EED 7. panta 9. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, lai enerģijas ietaupījums, kas izriet no EED 7.a un 7.b pantā un 20. panta 6. punktā minētajiem politikas pasākumiem, tiktu aprēķināts saskaņā ar EED V pielikumu.

7.1. **Mērīšanas metodes**

7.1.1. *Mērīšanas metodes attiecībā uz politikas pasākumiem, kas nav nodokļu pasākumi*

EED V pielikuma 1. daļā ir izklāstītas enerģijas ietaupījuma (izņemot tā, ko rada nodokļu pasākumi) aprēķināšanas metodes 7., 7.a un 7.b panta un 20. panta 6. punkta vajadzībām.

Lai aprēķinātu enerģijas ietaupījumu, atbildīgās, iesaistītās vai pilnvarotās puses un īstenojošās publiskās iestādes var izmantot turpmāk norādītās metodes:

- “a) paredzamais ietaupījums, izmantojot salīdzināšanu ar neatkarīgi konstatētiem iepriekšējo enerģijas ietaupījumu rezultātiem līdzīgās iekārtās. šādu vispārējo pieeju apzīmē “ex ante”;
- b) uzskaitītais ietaupījums, saistībā ar kuru jāņem vērā, ka ar pasākumu vai pasākumu kopumu panākto ietaupījumu nosaka, reģistrējot faktisko enerģijas izmantojuma samazinājumu un pienācīgi ņemot vērā tādus faktorus kā papildināmība, noslogojums, ražošanas līmeņi un laika apstākļi, kas var ietekmēt patēriņu. šādu vispārējo pieeju apzīmē “ex post”;
- c) mērogotais ietaupījums, kam izmanto ietaupījuma tehniskās aplēses. šo pieeju drīkst izmantot tikai tad, ja attiecībā uz kādu konkrētu iekārtu ir grūti iegūt pilnīgi precīzi izmērītus datus vai šādu datu ieguve būtu nesamērīgi dārga, piemēram, nomainot kompresoru vai elektromotoru, attiecībā uz kuriem tika iegūta neatkarīga informācija par ietaupījumu, ar citiem, kuru kWh rādītāji ir atšķirīgi, vai tad, ja šīs aplēses, pamatojoties uz valsts noteiktām metodēm un kritērijiem, iegūst kvalificēti vai akreditēti eksperti, kuri darbojas neatkarīgi no atbildīgajām, iesaistītajām vai pilnvarotajām pusēm;
- d) apsekotais ietaupījums, proti, tiek noteikta patērētāju reakcija uz padomēm, informācijas kampaņām, marķējuma vai sertificēšanas shēmām vai viedo uzskaiti. šo pieeju drīkst izmantot tikai attiecībā uz ietaupījumu, ko rada izmaiņas patērētāju paradumos; to neizmanto, lai noteiktu ietaupījumu, ko panāk, veicot fiziskus pasākumus.”

7.1.2. *Mērīšanas metodes attiecībā uz nodokļu pasākumiem*

Lai noteiktu enerģijas ietaupījumu, kas panākts ar nodokļiem saistītos politikas pasākumos, kuri ieviesti saskaņā ar EED 7.b pantu ⁽⁷⁶⁾, ir piemērojami EED V pielikuma 4. punkta principi:

- “a) atzīst tikai tādu enerģijas ietaupījumu, kas gūts, piemērojot nodokļu pasākumus, kuri pārsniedz kurināmajam piemērojamos nodokļu minimālos līmeņus, kā paredzēts Padomes Direktīvās 2003/96/EK vai 2006/112/EK;
- b) cenu elastīgums enerģijas nodokļu pasākumu ietekmes aprēķināšanas vajadzībām atspoguļo enerģijas pieprasījuma reaģēšanu uz cenu izmaiņām, un to aplēš, pamatojoties uz neseniem un reprezentatīviem oficiāliem datu avotiem;
- c) enerģijas ietaupījumus, ko dod nodokļu politikas papildu instrumenti, tostarp fiskāli stimuli vai iemaksas fondā, uzskaita atsevišķi.”

⁽⁷⁶⁾ Sk. IV papildinājumu.

7.2. Pasākumu turpināšanās ilgums un temps, kādā ietaupījums laika gaitā samazinās

EED V pielikuma 2. punkta i) apakšpunktā ir noteikts, ka, “aprēķinot enerģijas ietaupījumu, ņem vērā pasākumu dzīves ilgumu un koeficientu, ar kādu ietaupījumi laika gaitā samazinās. Minētajā aprēķinā ieskaita ietaupījumu, ko ar katru atsevišķu darbību iegūs laikposmā no tās īstenošanas dienas līdz attiecīgi 2020. gada 31. decembrim vai 2030. gada 31. decembrim. Kā alternatīvu dalībvalstis var izveidot citu metodi, ar ko paredzēts sasniegt vismaz tādu pašu kopējā ietaupījuma apjomu. Izmantojot citu metodi, dalībvalstis nodrošina, ka kopējais ar šīm citām metodēm aprēķinātais enerģijas ietaupījuma apjoms nepārsniedz enerģijas ietaupījuma apjomu, kas būtu radies, ja aprēķinā tiktu skaitīts ietaupījums, ko ar katru atsevišķu darbību sasniegs laikposmā no tās īstenošanas dienas līdz attiecīgi 2020. gada 31. decembrim vai 2030. gada 31. decembrim”.

Atsevišķas enerģijas ietaupījuma darbības turpināšanās “ilgums” nozīmē, ka ietaupījumu var gūt ne tikai īstenošanas gadā, bet arī nākamajos gados. Proti, turpināšanās “ilgums” ir periods, kurā darbība turpina nodrošināt izmērāmu ietaupījumu.

Aprēķinot, kāds ir enerģijas ietaupījums visā darbības turpināšanās ilgumā, dalībvalstis drīkst:

- attiecināt uz katru no darbībām “faktisko” ietaupījumu, ko tā panāks laikā no īstenošanas gada līdz otrā pienākuma perioda beigām (t. i., 2030. gada 31. decembrim); to sauc par “tiešo” metodi ⁽⁷⁷⁾.

Nav atļauts attiecināt ietaupījumu uz laiku pēc 2030. gada; dalībvalstis energoekonomijas pienākuma izpildē pēc 2030. gada drīkst ieskaitīt ietaupījumu no politikas pasākumiem, kas ieviesti pirms 2030. gada, bet tikai tādā gadījumā, ja šie pasākumi ir noveduši pie jaunas atsevišķas darbības nākamajā pienākuma periodā,

- piemērot “vērtības indeksu”, kas atspoguļo paredzamo turpināšanās ilgumu ⁽⁷⁸⁾,
- “ierobežot” turpināšanās ilgumus, kas attiecināti uz atsevišķām darbībām ⁽⁷⁹⁾ – piemēram, dalībvalsts var “ierobežot” turpināšanās ilgumu uz pieciem gadiem; dalībvalstij, kura izmanto šo metodi, jānodrošina, ka rezultāts nav lielāks par to, kas iegūts ar “tiešo” metodi, vai
- izmantot pilnus turpināšanās ilgumus, bet “samazināt” nākamo gadu ietaupījumus ⁽⁸⁰⁾ – saskaņā ar šo metodi dalībvalsts varētu samazināt nākamo gadu ietaupījumus par 10 % gadā, ja tas ir pamatoti; arī šajā gadījumā jānodrošina, ka rezultāts nav lielāks par to, kas iegūts ar “tiešo” metodi.

Ieskaitot ietaupījumus prasītajā kumulatīvajā enerģijas galapatēriņa ietaupījuma apjomā no jebkura politikas pasākuma, dalībvalstīm ir jāņem vērā:

- i) kad pasākums ir īstenots;
- ii) kāds ir gada enerģijas ietaupījuma apjoms; un
- iii) vai pasākums nodrošinās enerģijas ietaupījumu arī pēc 2030. gada ⁽⁸¹⁾.

Attiecībā uz ēkām paredzētiem politikas pasākumiem ES standartā EN 15459-1:2017 ⁽⁸²⁾ jau ir sniegtas vadlīnijas turpināšanās ilgumu novērtēšanai.

⁽⁷⁷⁾ SWD(2013) 451 final, 47. un 49.–52. apsvērums.

⁽⁷⁸⁾ SWD(2013) 451 final, 53. apsvērums.

⁽⁷⁹⁾ SWD(2013) 451 final, 54. apsvērums.

⁽⁸⁰⁾ SWD(2013) 451 final, 55. apsvērums.

⁽⁸¹⁾ Lees, E. un Bayer, E. (2016. gada februāris), *Toolkit for energy efficiency obligations*; <http://www.raponline.org/document/download/id/8029>

⁽⁸²⁾ Ēku energoefektivitāte – Ēku energosistēmu ekonomiskā izvērtēšana – 1. daļa: aprēķināšanas procedūras; <https://www.en-standard.eu/din-en-15459-1-energy-performance-of-buildings-economic-evaluation-procedure-for-energy-systems-in-buildings-part-1-calculation-procedures-module-m1-14/>.

Īpaši jāuzmanās, deklarējot tādu paradumu maiņas veicināšanas pasākumu turpināšanās ilgumu, kas nav saistīti ar fizisku pasākumu ieviešanu⁽⁸³⁾. Paradumu maiņas veicināšanas pasākumi ir lielā mērā atgriezeniski, jo to, cik ilgi saglabāsies mainītie paradumi, ietekmē vairāki pasākumi. Piemēram, ja veicinātais paradums ir ekobraukšana, ekobraukšanas apmācības ietekme var ilgt vien dažas dienas, bet var arī ilgt līdz pat vairākiem gadiem atkarībā no vadītājiem un ekobraukšanas apmācības veida.

Piemēri, kā var ņemt vērā pasākumu turpināšanās ilgumu

1. "Tiešā" metode

Atsevišķa darbība (piemēram, logu maiņa) ietaupa 1 toe energopatēriņa gadā un šādu ietaupījumu nodrošina gadu no gada. Ja darbība tiek veikta 2021. gadā, ar to ietaupīs 1 toe 2021. gadā un 1 toe katrā turpmākajā gadā līdz 2030. gadam, t. i., kopā 10 toe. Ja darbība tiek veikta 2022. gadā, ar to ietaupīs 1 toe katru gadu no 2022. gada līdz 2030. gadam, t. i., kopā 9 toe. Ja darbība tiek veikta 2030. gadā, tā palīdzēs izpildīt prasību tikai attiecībā uz šo vienu gadu, t. i., kopā 1 toe apmērā.

Dalībvalstij ir jāietaupa 65 Mtoe visā periodā, un tā plāno sasniegt šo mērķi, organizējot vienu informatīvo kampaņu katrā periodā gadā, kas novedīs, piemēram, pie viena miliona darbību (apsekojums liecina, ka katras darbības efektivitāte ir 1 toe) un vienu miliona logu nomainīšanas gadā (tiek lēsts, ka viena loga paredzamā vērtība ir 1 toe). Katra informatīvā kampaņa nodrošinātu 1 Mtoe konkrētajā gadā, un kopā **10 Mtoe** no 10 kampaņām 10 gadu laikā līdz 2030. gada 31. decembrim. Viens miljons nomainītu logu pirmajā gadā radītu ietaupījumu 10 Mtoe apmērā, 9 Mtoe no viena miliona nomainīto logu otrajā gadā, 8 Mtoe – trešajā gadā, 7 Mtoe – ceturtajā gadā, 6 Mtoe – piektajā gadā, 5 Mtoe – sestajā gadā, 4 Mtoe – septītajā gadā, 3 Mtoe – astotajā gadā, 2 Mtoe – devītajā gadā un 1 Mtoe – desmitajā gadā, t. i., kopā **55 Mtoe** līdz 2030. gada 31. decembrim. Tādējādi ietaupījums, kas gūts no informatīvajām kampaņām un logu nomainīšanas, ir 10 Mtoe + 55 Mtoe = **65 Mtoe**.

Turpretī ar īslaicīgākām darbībām (piemēram, informatīvu kampaņu) var ietaupīt 1 toe īstenošanas gadā, bet turpmākajos gados – neko. Neatkarīgi no īstenošanas gada periodā no 2021. līdz 2030. gadam ietaupījums būs 1 toe.

Ja dalībvalsts galvenokārt ievieš atsevišķas īsa turpināšanās ilguma darbības 10 gadu pienākuma periodā sākumā, tai būs jāveic papildu pasākumi, lai sasniegtu ietaupījumu, kas prasīts saskaņā ar 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktu.

Ar "tiešo" metodi skaidri tiek izpildīts nosacījums, ka, piemērojot aprēķina metodi, jānodrošina prasītais ietaupījuma apjoms, kas ir faktiski jāsasniedz. Tomēr dalībvalstis var uzskatīt, ka citas metodes ir piemērotākas.

2. "Vērtības indeksa" metode

Viena no alternatīvām ir piešķirt katrai darbībai "vērtības indeksu", kas parāda tās paredzamo turpināšanās ilgumu. Informatīvai kampaņai varētu piešķirt "vērtības indeksu" 0,25, bet logu nomainīšanai – 6. Ja katra šī darbība radītu ietaupījumu 1 toe apmērā gadā, tad informatīvās kampaņas radītais ietaupījums būtu $(1 \times 0,25) = 0,25$ toe. Logu nomainīšanas radītais ietaupījums neatkarīgi no īstenošanas gada būtu $(1 \times 6 \text{ toe}) = 6$ toe.

Tādējādi informatīvās kampaņas radītu 0,25 Mtoe tajā gadā, kad tās tiek organizētas, vai kopā **2,5 Mtoe** 10 kampaņās 10 gadu laikā līdz 2030. gada beigām. Ja konkrētajā periodā tiks nomainīti 7 miljoni logu, tie radīs ietaupījumus 7 Mtoe apmērā, kuri, reizinot ar indeksu 6, kopā veido **42 Mtoe**. Tādējādi ietaupījums, kas gūts no informatīvajām kampaņām un logu nomainīšanas, būtu 2,5 Mtoe + 42 Mtoe = **44,5 Mtoe**.

Dalībvalstij, kura izmanto šo metodi, ir jānodrošina, ka rezultāts nepārsniedz to, kas tiek sasniegts, izmantojot "tiešo" metodi.

3. "Ierobežošanas" metode

Otra alternatīva ir "ierobežot" turpināšanās ilgumu, kuru attiecina uz atsevišķām darbībām. Piemēram, var izvēlēties piecu gadu "ierobežojumu". Uz informatīvu kampaņu attiecinātie ietaupījumi būtu **1,25 Mtoe**, piemēram, 0,25 Mtoe 2022. gadā, 0,25 Mtoe 2023. gadā, 0,25 Mtoe 2024. gadā, 0,25 Mtoe 2025. gadā un 0,25 Mtoe 2026. gadā. Uz logu nomainīšanu neatkarīgi no īstenošanas gada attiecinātie ietaupījumi būtu $(1 \times 5) = 5$ Mtoe, piemēram, 1 Mtoe 2022. gadā, 1 Mtoe 2023. gadā, 1 Mtoe 2024. gadā, 1 Mtoe 2025. gadā un 1 Mtoe 2026. gadā.

⁽⁸³⁾ Sk. arī VI un VIII papildinājumu.

Arī šādā gadījumā dalībvalstij, kura izmanto šo metodi, jānodrošina, ka rezultāts nepārsniedz to, kas tiek sasniegts, izmantojot "tiešo" metodi.

Lai atspoguļotu energoefektivitātes politikas pasākumu pilnu vērtību, saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta i) apakšpunktu dalībvalstīm ir jāņem vērā enerģijas ietaupījuma samazināšanās katra pasākuma turpināšanās gaitā⁽⁸⁴⁾. Šā noteikuma mērķis ir panākt, lai ietaupījums tiktu uzskaitīts reālistiski, ņemot vērā, ka, piemēram, jauns energoefektīvs ražojums varētu nenodrošināt tādu pašu enerģijas ietaupījumu pēc dažu gadu lietošanas⁽⁸⁵⁾. Tādēļ dalībvalstīm savā metodikā tas ir jāņem vērā. Samazināšanās koeficients var atšķirties atkarībā no politikas pasākuma veida, un katrai dalībvalstij tas ir jāpaziņo un jāpaskaidro saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta i) apakšpunktu⁽⁸⁶⁾.

7.3. Papildīgums

Nosakot ikviena politikas pasākuma enerģijas ietaupījumu, ir jāņem vērā papildīguma prasība. Pamatprincipi ir noteikti EED V pielikuma 2. punkta a) un b) apakšpunktā:

- "a) jāpierāda, ka ietaupījumi ir ietaupījumi papildus tiem, kuri rastos jebkurā gadījumā bez atbildīgo, iesaistīto vai pilnvaroto pušu, vai īstenojošo publisko iestāžu darbības. Lai noteiktu ietaupījumu, ko var deklarēt kā papildu ietaupījumu, dalībvalstis rēķinās ar to, kā enerģijas izmantojums un pieprasījums mainītos, ja nebūtu attiecīgā politikas pasākuma, ņemot vērā vismaz šādus faktorus: enerģijas patēriņa tendences, patērētāju paradumu izmaiņas, tehnikas progress un citu Savienības un valsts līmenī īstenotu pasākumu radītas izmaiņas;
- b) ietaupījumus, ko rada obligātu Savienības tiesību aktu īstenošana, uzskata par ietaupījumiem, kas būtu radušies jebkurā gadījumā, tāpēc tos nedeklarē kā enerģijas ietaupījumu 7. panta 1. punkta nolūkā."

Tas nozīmē, ka tad, ja dalībvalstīm saskaņā ar ES tiesību aktiem ir jāpanāk konkrēts ietaupījuma apjoms vai pakāpe, tās drīkst deklarēt tikai ietaupījumu virs šā līmeņa – ar nosacījumu, ka ir izpildītas pārējās prasības, piemēram, var pierādīt un verificēt, ka ietaupījumu ir nodrošinājusi attiecīgā darbība/pasākums.

EED V pielikuma 2. punkta a) apakšpunktā ir arī noteikts, ka dalībvalstīm ir jāņem vērā aktuālā situācija tirgū un jāizstrādā pamatscenārijs. Tas ir īpaši svarīgi, lai neieskaitītu "parazītismu", kas ir bieži sastopams piegādātāju saistību un finanšu atbalsta shēmu kontekstā. Piemēram, ja valsts ēku renovācijas atbalsta shēma konkrētā gadā atbalsta 100 atsevišķas darbības, dažas no šīm darbībām notiktu jebkurā gadījumā (bez shēmas) un ir jāatskaita.

Tāpat – ja politika ir spēkā daudzus gadus, pastāv liela iespēja, ka tā jau ir pārveidojusi tirgu. Piemēram, privātas ieinteresētās personas to ņems vērā savās ražojumu, pakalpojumu utt. izstrādes stratēģijās. Tas nozīmē, piemēram, ka tirgus vidējo rādītāju aktuālās tendences var daļēji izrietēt no politikas ietekmes iepriekšējos gados. Tādēļ, ja tiek veikts apsekojums, lai novērtētu "parazītisma" ietekmi, ļoti iespējams, ka daļa šīs ietekmes šobrīd ir arī iepriekšējo gadu papildu sekas. EED V pielikuma 2. punkta b) un c) apakšpunktā ir paredzēti šo pamatprincipu izņēmumi:

"... atkāpjoties no minētās prasības ietaupījumus, kas saistīti ar esošo ēku renovāciju, var deklarēt kā enerģijas ietaupījumus 7. panta 1. punkta nolūkā ar noteikumu, ka tiek nodrošināts V pielikuma 3. punkta h) apakšpunktā minētais būtiskuma kritērijs; ietaupījums, kas izriet no to valsts minimālo prasību īstenošanas, kuras attiecībā uz jaunām ēkām noteiktas pirms Direktīvas 2010/31/ES transponēšanas, var deklarēt kā enerģijas ietaupījumus 7. panta 1. punkta a) apakšpunkta nolūkā ar noteikumu, ka tiek nodrošināts būtiskuma kritērijs un dalībvalstis par minēto ietaupījumu ir ziņojušas savos valsts energoefektivitātes rīcības plānos saskaņā ar 24. panta 2. punktu;

- c) atzīt var tikai tādus ietaupījumus, kas pārsniedz šādus līmeņus:

- i) Savienības emisijas standarti jauniem pasažieru automobiļiem un jauniem vieglajiem kravas transportlīdzekļiem pēc Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 443/2009 un (ES) Nr. 510/2011 īstenošanas;
- ii) Savienības prasības par konkrētu energopatēriņu ietekmējošu ražojumu izņemšanu no tirgus pēc īstenošanas pasākumu ieviešanas saskaņā ar Direktīvu 2009/125/EK."

⁽⁸⁴⁾ Sk. papildu skaidrojumus un piemērus VIII papildinājumā.

⁽⁸⁵⁾ Sk. papildu skaidrojumus un piemērus VIII papildinājumā.

⁽⁸⁶⁾ Sk. arī VIII papildinājumu.

Turklāt dalībvalstīm savos tiesību aktos ir jāņem vērā un jāpārsniedz Regulā (ES) 2019/631 noteiktie līmeņi un minimālie mērķi attiecībā uz konkrētu ekoloģiski tīru un bezemisiju sauszemes transportlīdzekļu publiskajiem iepirkumiem pēc pārskatītās Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīvas īstenošanas.

7.3.1. Papildīgums saistībā ar pasākumiem, kuru mērķis ir ēku renovācija ⁽⁸⁷⁾

EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka enerģijas ietaupījumus, ko rada obligātu Savienības tiesību aktu īstenošana, parasti uzskata par ietaupījumiem, kas būtu radušies jebkurā gadījumā, tāpēc tos nedeklarē.

Būvnormatīvi, kas saistīti ar ēku energoefektivitāti, parasti paredz obligātas prasības saskaņā ar ES tiesību aktiem (ĒEED) un ietilpst "ierastās darbības" scenārijā.

Atkāpjoties no minētā, dalībvalstis var pilnīgi ņemt vērā ietaupījumu, kas gūts ēku renovācijas rezultātā, ja ir izpildīts EED V pielikuma 3. punkta h) apakšpunktā noteiktais būtiskuma kritērijs un ja visi enerģijas ietaupījumi izriet no politikas pasākumiem, kas veicina renovāciju. Tām ir arī jāparāda, ka pasākumu rezultātā deklarētais ietaupījums pārsniedz ietaupījumu, kāds būtu panākts bez pasākumiem. Dalībvalstīm būtu jāpierāda, ka atbildīgā, iesaistītā vai pilnvarotā puse ir palīdzējusi panākt deklarēto ietaupījumu ⁽⁸⁸⁾.

Lai aprēķinātu ietaupījumu, sākumā ir jāizmēra ēkas patēriņš pirms un pēc renovācijas. Dalībvalstis minēto atkāpi var izmantot abos pienākuma periodos, sākot ar grozījumu direktīvas (Direktīva (ES) 2018/2002) stāšanās spēkā, t. i., kopš 2018. gada 24. decembra.

Piemērs

Valsts būvnormatīvi paredz, ka ēkām, kam veic nozīmīgu renovāciju, ir jāklūst par vismaz B energoefektivitātes klases ēkām. Attiecīgā dalībvalsts nedrīkst izrietošo ietaupījumu deklarēt 7. panta nolūkā.

Tomēr tā var deklarēt ietaupījumu, ja ir īstenojusi pasākumu, kas veicina šo renovāciju (piemēram, tā māsasaimniecībām nodrošina subsīdiju tādas renovācijas veikšanai, kuru tās pretējā gadījumā neveiktu). Tādā gadījumā var deklarēt visus no šā pasākuma izrietošos ietaupījumus neatkarīgi no energoefektivitātes klases paaugstināšanās (t. i., var deklarēt visus ietaupījumus energoefektivitātes klases paaugstinājumiem no D uz C klasi vai no D uz B klasi, vai no D uz A klasi utt.).

Renovācijas projektiem ir jāatbilst valsts obligātajām energoefektivitātes prasībām, kas noteiktas saskaņā ar ĒEED. Var mudināt īstenot pasākumus, kas atbalsta vērienīgākus mērķus, t. i., energoefektivitāti virs noteiktā līmeņa.

7.3.2. Papildīgums saistībā ar pasākumiem, kuru mērķis ir jaunu ēku būvniecība

Sākot no grozītās EED stāšanās spēkā un, ja vajadzīgs, no transponēšanas vai īstenošanas valsts līmenī, dalībvalstis drīkst enerģijas ietaupījumu, ko nodrošina tādu valsts obligāto prasību īstenošana, kuras noteiktas jaunām ēkām, ieskaitīt tikai tajā ietaupījumā, kas noteikts pirmajam pienākuma periodam (2014.–2020. gads), ja:

- i) tas atbilst valsts minimālajām prasībām, kas noteiktas pirms ĒEED transponēšanas, t. i., līdz 2012. gada 9. jūlijam (sk. ĒEED 28. panta 1. punktu);

⁽⁸⁷⁾ ĒEED 7. panta 1. punktā ir noteikts, ka "dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka gadījumos, kad ēkās veic nozīmīgu atjaunošanu, ēkas vai tās atjaunotās daļas energoefektivitāte tiktu uzlabota tā, lai varētu izpildīt minimālās energoefektivitātes prasības, kas noteiktas saskaņā ar 4. pantu, ciktāl tehniski, funkcionāli un ekonomiski tas ir iespējams".

ĒEED 2. panta 10. punktā "nozīmīga atjaunošana" ir definēta kā ēkas atjaunošana, ja:

- a) atjaunošanas kopējās izmaksas, kas attiecas uz norobežojošām konstrukcijām vai ēkas inženiertehniskajām sistēmām, pārsniedz 25 % no ēkas vērtības, izņemot zemes vērtību, uz kuras ēka atrodas; vai
- b) atjaunošana jāveic vairāk nekā 25 % norobežojošās konstrukcijas virsmas.

Dalībvalstis var piemērot a) vai b) iespēju pēc izvēles.

⁽⁸⁸⁾ Sk. EED 41. apsvērumu.

ii) tas ir "būtisks"; un

iii) tas ir paziņots VEERP līdz 2017. gada 30. aprīlim (sk. EED 24. panta 2. punktu).

Enerģijas ietaupījumu drīkst deklarēt tikai no grozītās EED spēkā stāšanās datuma un ņemt vērā tikai kumulatīvajā galapatēriņa ietaupījumā, kas noteikts līdz 2020. gada 31. decembrim. Dalībvalstīm ir jāparāda, ka valsts minimālo prasību piemērošana ir nodrošinājusi izmērāmu ietaupījumu, kas pretējā gadījumā nebūtu gūts. Ja ir vajadzīgi valsts transponēšanas vai īstenošanas pasākumi, lai būtu iespējams deklarēt šo ietaupījumu, tie ir jāpieņem un jāievieš pirms jebkāda ietaupījuma deklarēšanas.

Ja dalībvalsts piemēro izņēmumu, tai būtu rūpīgi jānovērtē iespējamā mijiedarbība ar EED 7. panta 4. punkta d) apakšpunktā noteikto atbrīvojumu (iepriekš veiktās darbības) un jānodrošina, ka netiek pieļauta dubulta uzskaitē.

Ēku būvniecības projektiem ir jāatbilst valsts obligātajām energoefektivitātes prasībām. Var mudināt īstenot pasākumus, kas atbalsta vērienīgākus mērķus, t. i., energoefektivitāti virs noteiktā līmeņa.

7.3.3. Papildīgums saistībā ar publisko struktūru ēkām

Visā visumā atkāpšanās no papildīguma principa EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunktā attiecas arī uz enerģijas ietaupījumu, kas saistīts ar publisko struktūru ēku renovāciju, jo šāds ietaupījums ir saistīts "ar esošo ēku renovāciju" (sk. EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunkta otro teikumu).

Izņēmuma mērķis ir ļaut dalībvalstīm, sākot no grozījumu direktīvas stāšanās spēkā, EED 7. panta 1. punkta nolūkā deklarēt visus enerģijas ietaupījumus, kuri izriet, piemēram, no pasākumiem, kas īstenoti, lai sasniegtu renovācijas rādītāju 3 % apmērā no tādu apsildītu un/vai dzesētu ēku no kopējās platības, kuras ir centrālās valdības īpašumā vai lietošanā (sk. 5. pantu).

Tomēr dalībvalstīm ir jāpierāda, ka visi deklarētie ietaupījumi izriet no politikas pasākumiem, kas īstenoti saistībā ar publisko struktūru ēku renovāciju⁽⁸⁹⁾. Tās nedrīkst ņemt vērā enerģijas ietaupījumu, kas būtu panākts arī gadījumā, ja politikas pasākuma nebūtu. Tādējādi dalībvalstīm, ir jāpierāda būtiskums. Ja ir vajadzīgi valsts transponēšanas vai īstenošanas pasākumi, lai būtu iespējams deklarēt šo ietaupījumu, tie ir jāievieš pirms jebkāda ietaupījuma deklarēšanas.

Enerģijas ietaupījums, kas deklarēts kā gūts no politikas pasākumiem, kuri īstenoti saistībā ar publisko struktūru ēku renovāciju, dalībvalstīm ir jāaprēķina saskaņā ar V pielikumu. Enerģijas ietaupījuma apjomu, ko ieskaita prasītajā enerģijas galapatēriņa ietaupījumā saskaņā ar EED 7. panta 1. punktu, izsaka enerģijas galapatēriņā. Ja enerģijas ietaupījuma apjomu izsaka primārajā enerģijā, dalībvalstīm ir jāizmanto EED IV pielikumā noteiktie pārrēķina koeficienti.

7.3.4. Papildīgums saistībā ar pasākumu īstenošanu saskaņā ar Ekodizaina direktīvu⁽⁹⁰⁾

Katlu nomaļu neuzskata par renovācijas pasākumu, jo EED V pielikuma 2. punkta c) apakšpunktā ir paredzēts īpašs noteikums. Tādējādi izejas punkts allaž būs obligātās prasības, ko paredz konkrēti ekodizaina noteikumi⁽⁹¹⁾. Enerģijas ietaupījumu, ko nodrošinājusi tādu iekārtu nomaļa, kuras reglamentē ekodizaina tiesību akti (piemēram, telpas sildītāju nomaļa), drīkst ieskaitīt tikai gadījumā, ja tas pārsniedz obligātās ekodizaina prasības, izņemot agrīnas nomaļas gadījumā (sk. EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktu).

Ja dalībvalstis nodrošina stimulus vai subsīdijas ražojumiem, uz kuriem attiecas ES energomarķējuma noteikumi, ir ieteicams šādus stimulus vai subsīdijas orientēt uz augstāko energoefektivitātes klasi. Piemēram, stimulē vai subsīdija, kuru mērķis ir veicināt jaunu un energoefektīvāku katlu uzstādīšanu, attiektos tikai uz katliem divās augstākajās un visbiežāk sastopamajās katlu energomarķējuma klasēs, pamatojoties uz tirgus datiem par attiecīgo periodu.

⁽⁸⁹⁾ Sk. EED 41. apsvērumu.

⁽⁹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 21. oktobra Direktīva 2009/125/EK, ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem (OV L 285, 31.10.2009., 10. lpp.).

⁽⁹¹⁾ Noteikumu uzskaitījumu pa ražojumu kategorijām sk.:

https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en

7.3.5. Papildīgums saistībā ar energoauditiem atbilstīgi 8. pantam

Saskaņā ar 8. panta 4. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, lai lieli uzņēmumi (t. i., uzņēmumi, kas nav MVU) veiktu energoauditu reizi četros gados; tas pats par sevi nenoved pie enerģijas ietaupījuma.

Pasākumi, kuru mērķis ir veicināt vai atbalstīt audita ieteikumu īstenošanu, ir plašāki par obligātajām prasībām saskaņā ar 8. pantu. Proti, 8. panta 7. punkta otrajā daļā ir noteikts, ka dalībvalstis “*var* ieviest stimulu un atbalsta sistēmas”. Tādēļ, ja ir izpildīts būtiskuma kritērijs, drīkst ieskaitīt enerģijas ietaupījumu, kas izriet no šādiem pasākumiem, jo pretējā gadījumā šāds ietaupījums netiktu gūts. Tas pats attiecas uz ietaupījumu, kas izriet no pasākumiem, kuri vērsti uz MVU.

7.4. Būtiskums un atbilstība

Dalībvalstīm ir jāizpilda ne tikai papildīguma princips, bet arī “būtiskuma” kritērijs. ES tiesību aktu automātisku ieviešanu vai autonomus uzlabojumus (piemēram) tirgus konjunktūras vai tehnoloģiju attīstības rezultātā nevar ņemt vērā, jo dalībvalstis nedrīkst ieskaitīt darbības, kas būtu notikušas jebkurā gadījumā.

Nacionālo publisko iestāžu darbībām, īstenojot politikas pasākumu, ir jābūt “būtiskām” deklarētā enerģijas ietaupījuma sasniegšanā; citiem vārdiem sakot:

- tām bija jāveicina konkrētā atsevišķā darbība, un
- subsīdijai vai atbildīgās, iesaistītās vai pilnvarotās puses līdzdalībai bija nepārprotami jābūt par minimālo lielāko ietekmi uz galalietotāja lēmumu veikt energoefektivitātes ieguldījumu.

Tādēļ dalībvalstīm ir jāpierāda, ka ietaupījumu nodrošinājis politikas pasākums, kas izstrādāts ar mērķi panākt enerģijas galapatēriņa ietaupījumu⁽⁹²⁾. Par būtiskiem var uzskatīt pasākumus, kas īstenoti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2018/842⁽⁹³⁾, taču dalībvalstīm ir jāpierāda, ka tie nodrošina verificējamus vai aplēšamus energoefektivitātes uzlabojumus.

Finansējuma shēmu gadījumā, piemēram, nepietiek ar subsīdijas summu, lai pierādītu būtiskumu, jo tā pati par sevi nepierāda, ka subsīdijas ir ietekmējušas galalietotāju ieguldījumu lēmumus. Darbībās iesaistīto dalībnieku lomu principā var pierādīt, neizmantojot subsīdiju kā kritēriju; svarīgs būtiskuma rādītājs varētu būt standartizētas darbības (piemēram, ražojumu uzstādīšanas standartu izstrāde, konsultācijas enerģētikas jautājumos un energoauditi, pēc kuriem notiek faktiskas īstenošanas darbības).

Lai nodrošinātu atbilstību, dalībvalstis varētu noteikt vispārējas būtiskuma prasības EEPS vai alternatīvu pasākumu ietvaros un pārbaudīt tās katra projekta līmenī⁽⁹⁴⁾. Šādas prasības varētu paredzēt, ka pusēm (piemēram, piesakoties “baltajai apliecībai”⁽⁹⁵⁾) ir jādokumentē un jāpierāda tiešs ieguldījums darbības īstenošanā.

Atbildīgajām pusēm var prasīt pierādīt:

- vai ieguldījums ir veikts tieši vai netieši (t. i., ar starpnieku palīdzību) un
- vai lēmums par to tika pieņemts pirms darbības īstenošanas.

Dalībvalstis varētu arī prasīt, piemēram, lai:

- tiktu slēgts līgums starp sadales sistēmu operatoriem (t. i., atbildīgajām pusēm) un trešām personām,

⁽⁹²⁾ Kritērijs, pēc kuriem pierāda būtiskumu VEERP un 7. panta paziņojumos, sk. IX papildinājumā.

⁽⁹³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Regula (ES) 2018/842 par saistošiem ikgadējiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumiem, kas dalībvalstīm jāpanāk no 2021. līdz 2030. gadam un kas dod ieguldījumu rīcībā klimata politikas jomā, lai izpildītu Parīzes nolīgumā paredzētās saistības, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 156, 19.6.2018., 26. lpp.).

⁽⁹⁴⁾ Sk. XII papildinājumu.

⁽⁹⁵⁾ Juridisks instruments, ko izsniedz atļauju izsniedzēja iestāde un kas garantē, ka ir sasniegts noteiktais enerģijas ietaupījuma apjoms. Katra apliecība ir unikāls un izsekojams sertifikāts, kas piešķir īpašumtiesības uz papildu enerģijas ietaupījumu konkrētā apjomā un garantē, ka šā ietaupījuma ieguvums nav ieskaitīts citviet.

- enerģijas ietaupījums netiktu gūts pirms līguma izdošanas,
- puses varētu ietaupījumu ieskaitīt tikai gadījumā, ja ir bijušas tieši iesaistītas pasākuma īstenošanā (piemēram, veicot energoauditus, sniedzot subsīdijas utt.), un
- tiktu sagatavotas vienošanās, kas ietver visu ķēdi no atbildīgajām pusēm līdz galalietotājiem.

7.5. Pasākumi, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai ēkās pašpatēriņa vajadzībām

Ir svarīgi nodalīt:

- EED 7. panta 4. punkta f) apakšpunktā paredzēto iespēju, kas attiecas uz pašpatēriņam uz ēkām vai ēkās saražotās enerģijas apjomu, kuru var izslēgt no enerģijas ietaupījuma apjoma, ko aprēķina saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu, un
- skaidrojumu EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktā, kas paredz, ka saskaņā ar EED 7. panta 1. punktu prasītajos ietaupījumos principā var ieskaitīt enerģijas ietaupījumu no pasākumiem, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai ēkām.

Tas ir skaidrots arī EED 43. apsvērumā.

Saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktu dalībvalstis EED 7. panta 1. punktā prasītajā ietaupījumā var ieskaitīt enerģijas ietaupījumu no pasākumiem, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu pašpatēriņam uz ēkām vai ēkās, ja šie pasākumi nodrošina verificējamu un izmēramu vai aplēsamu enerģijas galapatēriņa ietaupījumu un tiek aprēķināti saskaņā ar EED V pielikumu ⁽⁹⁶⁾.

Tādējādi ir piemērojamas arī papildīguma un būtiskuma prasības, kā arī dalībvalsts paredzētie monitoringa un verifikācijas noteikumi.

Dalībvalstīm ir jāpierāda, ka šādi pasākumi, pateicoties tehnoloģiju nomaiņai, nodrošina enerģijas galapatēriņa ietaupījumu. Piemēram, ietaupījums, kas gūts, pateicoties pārejai uz efektīvākām apsildes un ūdens uzsildīšanas tehnoloģijām ēkās, t. sk. atjaunojamo energoresursu tehnoloģijām, joprojām ir pilnīgi atbilstīgs, ciktāl dalībvalstis var nodrošināt, ka tas ir papildu, izmērāms un verificējams saskaņā ar V pielikuma metodēm un principiem ⁽⁹⁷⁾.

Tas ir paskaidrots EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktā un vērsts uz EED 7. panta 1. punkta vispārējo mērķi, t. i., gūt enerģijas galapatēriņa ietaupījumu neatkarīgi no tehnoloģijas (neatkarīgi no tā, vai tas ir pasākums, kas veicina atjaunojamo energoresursu vai fosilās enerģijas tehnoloģijas, kuras nodrošina faktiskā energopatēriņa samazinājumu ēkās, transportā vai rūpniecībā).

EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktā ir skaidri minēts energoekonomijas pienākums saskaņā ar 7. panta 1. punktu, kurā noteikts, ka dalībvalstīm ir jāpanāk kumulatīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums, un kura mērķis ir faktiski samazināt fizisko vai juridisko personu energopatēriņu (atbilstīgi V pielikuma 1. punkta b) apakšpunktam). Direktīvas 2. panta 5. punktā “enerģijas ietaupījums” ir definēts kā ietaupītās enerģijas apjoms, ko nosaka, izmērot un/vai aplēšot patēriņu pirms un pēc energoefektivitātes uzlabošanas pasākuma īstenošanas, vienlaikus nodrošinot, ka tiek standartizēti ārējie apstākļi, kas ietekmē energopatēriņu. Tā kā EED 7. panta mērķis ir faktiski samazināt enerģijas galapatēriņu, var secināt, ka saskaņā ar V pielikuma 2. panta e) apakšpunktu ir jāpierāda, ka pasākumi, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai ēkās, sniedz enerģijas ietaupījumu, t. i., faktisku enerģijas galapatēriņa samazinājumu.

⁽⁹⁶⁾ Par ar pasākumiem, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai ēkās, sk. X pielikumu.

⁽⁹⁷⁾ Sk. X papildinājumu.

Dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība enerģijas ietaupījumu izteikt vai nu enerģijas galapatēriņā, vai primārās enerģijas patēriņā, kā noteikts V pielikuma 3. punkta d) apakšpunktā (alternatīvi politikas pasākumi) un 7.a panta 4. punktā (EEPS). Šis elastīgums neizmaina pienākumu panākt kumulatīvo enerģijas ietaupījumu enerģijas pārdošanas apjoma ziņā (periodā līdz 2020. gadam) un enerģijas galapatēriņa ziņā (2021.–2030. gadā).

7.6. Pasākumi, kas veicina efektīvāku ražojumu un transportlīdzekļu nonākšanu aprītē

Lai energoekonomijas pienākuma izpildes nolūkā sasniegtu vajadzīgo enerģijas galapatēriņa ietaupījumu, dalībvalstis var ņemt vērā savus energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus transporta jomā⁽⁹⁸⁾. Pasākumi ir šādi:

- rīcībpolitikas, kas veicina efektīvākus transportlīdzekļus vai pāreju uz citiem transporta veidiem, piemēram, ritenbraukšanu, iešanu kājām un kolektīvo transportu, un
- mobilitāte un pilsētplānošana, kas samazina pieprasījumu pēc transporta.

Atbilstīgi ir ekoloģiski tīru un bezemisiju transportlīdzekļu publiskie iepirkumi atkarībā no tā, kādā mērā tie papildina obligātās prasības, kuras noteiktas pārskatītajā Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīvā.

Atbilstīgas var būt arī shēmas, kas paātrina jaunu, efektīvāku transportlīdzekļu nonākšanu aprītē, vai rīcībpolitikas, kas sekmē pāreju uz efektīvākām degvielām, kuras samazina enerģijas patēriņu uz kilometru, ja tās atbilst būtiskuma un papildīguma nosacījumiem⁽⁹⁹⁾.

V pielikuma 2. punkta f) apakšpunktā ir skaidrots, ka drīkst pilnā mērā tādu ietaupījumu, ko dod rīcībpolitikas, kuras paātrina efektīvāku ražojumu un transportlīdzekļu nonākšanu aprītē, ja ir pierādīts, ka:

- šāda nonākšanu aprītē notiek pirms ražojuma vai transportlīdzekļa paredzamā vidējā kalpošanas laika beigām vai pirms ražojums vai transportlīdzeklis parasti tiktu aizstāts un
- ietaupījuma pilnais apjoms tiek deklarēts tikai par periodu līdz aizstājamā ražojuma vai transportlīdzekļa paredzamā vidējā kalpošanas laika beigām⁽¹⁰⁰⁾.

Attiecīgā gadījumā šādiem pasākumiem ir jāatbilst dalībvalstu politikas regulējumam, kas izveidots saskaņā ar Direktīvu 2014/94/ES par alternatīvo degvielu infrastruktūras ieviešanu.

7.7. Kvalitātes standartu uzturēšanas nodrošināšana

EED V pielikuma 2. punkta g) apakšpunktā ir skaidrots, ka energoefektivitātes pasākumu veicināšana nedrīkst pazemināt ražojumu, pakalpojumu un uzstādīšanas pasākumu kvalitātes standartus. Dalībvalstīm ir jānodrošina šo standartu uzturēšana vai, ja tādu nav, ieviešana.

7.8. Klimatisko atšķirību risināšana

Saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta h) apakšpunktu dalībvalstis drīkst koriģēt enerģijas ietaupījumu, lai ņemtu vērā reģionālās klimatiskās atšķirības. Ir paredzētas divas iespējas:

- i) koriģēt atbilstoši standarta vērtībai; vai
- ii) pieskaņot dažādos enerģijas ietaupījumus, ņemot vērā temperatūras atšķirības.

7.9. Izvairšanās no dubulta uzskaites

Saskaņā ar EED 7. panta 12. punktu dalībvalstīm ir jāpierāda, ka gadījumos, kad pārklājas politikas pasākumu vai atsevišķu darbību ietekme, enerģijas ietaupījumi netiek uzskaitīti dubultā. Ņemot vērā dalībvalstu paziņoto instrumentu plašo klāstu un lielo rīcībpolitiku pārklāšanās iespējamību, ja paralēli tiek izmantotas EEPS un alternatīvie pasākumi (piemēram, mijiedarbība starp enerģijas nodokļiem un subsīdijām mājāsaimniecībām logu vai telpas sildītāju nomaiņai), ir ļoti svarīgi novērst dubultas uzskaites risku.

⁽⁹⁸⁾ Sk. VII papildinājumu.

⁽⁹⁹⁾ EED 15. apsvērums.

⁽¹⁰⁰⁾ Sk. VII papildinājumu.

Šajā saistībā efektīvs rīks varētu būt valsts datubāze. Piemēram, datubāze reģistrētu informāciju, ka konkrētai mājsaimniecībai ir izmaksāta subsīdija veco apkures katlu nomainībai, un brīdinātu lietotāju, ja tā pati mājsaimniecība vēlreiz pieņemtos uz subsīdiju.

Vairāku politikas pasākumu kombinācija dalībvalstīm rada lielākus sarežģījumus, proti:

- īstenošana prasa lielākus pūliņus, piemēram, ir jāaprēķina enerģijas ietaupījums, un (kas ir vēl svarīgāk),
- ir sarežģītāk nodrošināt:
 - izpildi, jo īpaši tad, ja dažādajiem instrumentiem ir plašas darbības jomas, un
 - ietekmes verificēšanu, izvairoties no dubultas uzskaites.

EED 7. panta 12. punkts arī aizliedz dubultu uzskaiti gadījumos, kad rīcībpolitikas pārklājas, t. i., dalībvalstīm ir jāņem vērā tas, ka tajā pašā laikā īstenoti citi politikas pasākumi var ietekmēt enerģijas ietaupījuma apjomu, tādēļ ne visas izmaiņas, kuras novērotas kopš konkrēta politikas pasākuma ieviešanas, var tikt attiecinātas tikai uz šo pasākumu.

8. MĒRĪJUMI, MONITORINGS, KONTROLE, KVALITĀTE UN VERIFIKĀCIJA

EED ir uzsvērtā monitoringa un verifikācijas noteikumu nozīme EEPS un alternatīvu politikas pasākumu īstenošanā, t. sk. prasība pārbaudīt statistiski reprezentatīvu pasākumu izlasi.

Izvēlēties statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi no energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem nozīmē, ka katra pasākuma ietvaros ir jāizvēlas tāda apakškopa no energotaupības darbību ģenerālkopas, kas ticami atspoguļo visu energotaupības darbību kopumu un līdz ar to ļauj izdarīt pietiekami pamatotus secinājumus par to, cik uzticami ir visi pasākumi, kopā ņemti ⁽¹⁰¹⁾.

EED 7.a panta 5. punkts (attiecībā uz EEPS)

“Dalībvalstis ievieš mērīšanas, kontroles un verifikācijas sistēmas, saskaņā ar kurām tiek veikta dokumentēta verifikācija attiecībā uz vismaz statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi no atbildīgo pušu īstenotajiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem. Mērīšanu, kontroli un verifikāciju veic neatkarīgi no atbildīgajām pusēm.”

EED 7.b panta 2. punkts (attiecībā uz alternatīviem politikas pasākumiem)

“Attiecībā uz visiem pasākumiem, kas nav nodokļu pasākumi, dalībvalstis ievieš mērīšanas, kontroles un verifikācijas sistēmas, saskaņā ar kurām dokumentēta verifikācija tiek veikta vismaz statistiski nozīmīgai un reprezentatīvai izlasei no iesaistīto vai pilnvaroto pušu īstenotajiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem. Mērīšanu, kontroli un verifikāciju veic neatkarīgi no atbildīgajām pusēm.”

Mērījumu, kontroles un verifikācijas sistēmām būtu jānodrošina, ka enerģijas ietaupījuma aprēķini tiek verificēti, izmantojot energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi.

Šo prasību izpildi cita starpā var nodrošināt:

- veicot automatizētas un datorizētas pārbaudes vai atbildīgo, iesaistīto vai pilnvaroto pušu vai saņēmēju (ja saņēmēji paši paziņo datus tieši publiskajām iestādēm) paziņoto datu un aprēķinu dokumentāras pārbaudes,
- izvērtējot izmērīto enerģijas ietaupījumu, izmantojot pasākumu vai saņēmēju statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi,
- izmantojot verifikācijas, kas veiktas regulējuma, kvalifikācijas, akreditācijas vai sertifikācijas shēmas ietvaros, piemēram, ja paziņotā enerģijas ietaupījuma pamatā ir energoauditi vai energoefektivitātes sertifikāti (mērogotais ietaupījums).

⁽¹⁰¹⁾ Sk. XII papildinājumu.

Politikas pasākuma dokumentācijā būtu jāizskaidro, kā šīs citas shēmas prasības nodrošina, ka kontrole un verifikācija tiek veikta, izmantojot energoauditu vai citu ietaupījuma novērtējumu statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi.

Monitoringa un verifikāciju sistēmu var organizēt dažādos posmos vai līmeņos. Var organizēt inspekcijas uz vietas kā verifikācijas otro posmu, kurā pārbauda tādu atsevišķo darbību apakšizlasi, kurām konstatēts neatbilstības risks pasākumu prasībām. Ja šādas pārbaudes nav tehniski vai ekonomiski iespējamas, to var paskaidrot pasākuma dokumentācijā.

Dalībvalstīm ir jāpaskaidro, kā tās izmanto kritērijus paredzamā vai mērogotā ietaupījuma pārbaudīšanai (EED V pielikuma 5. punkta g) apakšpunkts).

Mērījuma, kontroles un sistēmu neatkarību (sk. EED V pielikuma 5. punkta j) apakšpunktu) var dokumentēt, pamatojoties uz to, ka verifikācijas struktūra (kritēriju neizsmeļošs saraksts):

- ir publiska struktūra ar tiesību aktos noteiktu neatkarību vai
- ir bez finansiālas saiknes ar (t. i., daļēji vai pilnīgi nepieder un nesaņem finansējumu) atbildīgajām, iesaistītajām vai pilnvarotajām pusēm, vai
- var slēgt līgumu ar atbildīgajām, iesaistītajām vai pilnvarotajām pusēm, bet tādā gadījumā to kontrolē publiska iestāde vai kvalifikācijas, akreditācijas vai sertifikācijas struktūra.

Verifikācijas struktūra var būt:

- tieši atbildīga par energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu vai enerģijas ietaupījuma aprēķinu verifikāciju vai
- atbildīga par citu organizāciju (tostarp atbildīgo, iesaistīto vai pilnvaroto pušu) verifikācijas procesu un verifikācijas izlašu kontroli.

9. PLĀNOŠANAS UN ZIŅOŠANAS PIENĀKUMI

9.1. Pirmais pienākuma periods

Par 2014.–2020. gada pienākuma periodu dalībvalstīm gada ziņojumi ir jāiesniedz līdz 2019. gada un 2020. gada 30. aprīlim (24. panta 1. punkts un XIV pielikuma 2. daļa)⁽¹⁰²⁾. Tādējādi tās cita starpā ziņo arī par to, kādas sekmes ir ietaupījuma mērķrādītāja sasniegšanā un kādi politikas pasākumi ir pieņemti vai plānoti saskaņā ar XIV pielikuma 2. daļu. To novērtē Komisija.

Pārvaldības regulas 27. pantā ir noteikts, ka katrai dalībvalstij ir līdz 2022. gada 30. aprīlim jāziņo Komisijai par sava nacionālā 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītāja sasniegšanu (kā noteikts saskaņā ar EED 3. panta 1. punktu), sniedzot Pārvaldības regulas IX pielikuma 2. daļā noteikto informāciju.

9.2. Otrais pienākuma periods un pēc tam

2021.–2030. gada pienākuma periodā un pēc tam ir piemērojami šādi plānošanas un ziņošanas pienākumi (EED 7., 7.a un 7.b pants un V pielikums):

- integrētajos NEKP (projekta un galīgajās redakcijās) (Pārvaldības regulas III pielikums) dalībvalstīm ir jāatspoguļo savs aprēķins par enerģijas ietaupījumu, kas ir jāpanāk 2021.–2030. gada periodā, kā minēts 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā (sk. EED 7. panta 6. punktu),
- tā kā daži dati (piemēram, gada enerģijas galapatēriņa vidējais rādītājs 2016.–2018. gadam (ktoe)), iespējams, nebija pieejami paziņošanai pirmajā NEKP projektā⁽¹⁰³⁾, varēja nebūt iespējams atspoguļot iepriekš minēto aprēķinu; tomēr dalībvalstīm savā pirmajā galīgajā NEKP un nākamajā NEKP projektā un galīgajā redakcijā ir jāatspoguļo, kā tās ir ņēmušas vērā Pārvaldības regulas III pielikumā norādītos elementus,

⁽¹⁰²⁾ Saskaņā ar Pārvaldības regulas 59. panta otro daļu, sākot no 2021. gada 1. janvāra 24. panta 1. punkts tiks svītrots.

⁽¹⁰³⁾ Tas bija jāpaveic līdz 2018. gada 31. decembrim (Pārvaldības regulas 9. panta 1. punkts).

- papildus iepriekš minētajam un attiecīgā gadījumā dalībvalstīm ir savā NEKP (projektā un galīgajā redakcijā) jāpaskaidro, kā tās noteica ikgadējo ietaupījumu likmi un aprēķina pamatscenāriju saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu un kā un kādā mērā tās piemēroja 7. panta 4. punktā minētās iespējas (sk. EED 7. panta 6. punktu),
- ja dalībvalsts izlemj piemērot vienu vai vairākas EED 7. panta 4. punktā minētās iespējas, tai ir jāpiemēro un jāaprēķina ietekme pienākuma periodam (sk. EED 7. panta 5. punktu), un
- ja dalībvalsts izmanto EED 7. panta 4. punkta c) apakšpunktā minēto iespēju 2021.–2030. gadam, tai ir jāinformē Komisija par plānotajiem politikas pasākumiem savā NEKP (projektā un galīgajā redakcijā); tai ir jāaprēķina pasākumu ietekme saskaņā ar EED V pielikumu un tā jāietver NEKP (sk. 7. panta 4. punkta c) apakšpunktu); dalībvalstij šī informācija ir pirmo reizi jāietver pirmajā galīgajā NEKP (līdz 2019. gada 31. decembrim).

Turklāt dalībvalstīm ir:

- savos valsts enerģētikas un klimata progresā ziņojumos saskaņā ar Pārvaldības regulas 17. pantu jāietver informācija par to pasākumu rezultātiem, kuru mērķis ir mazināt enerģētisko nabadzību EED kontekstā (sk. EED 7. panta 11. punktu),
- reizi gadā jāpublicē enerģijas ietaupījums, ko panākusi katra atbildīgā puse (tās apakškategorija), un shēmas kopējie ietaupījumi (sk. EED 7.a panta 7. punktu), un
- savos NEKP sīki jāapraksta alternatīvā metode un noteikumi, kuru mērķis ir nodrošināt atbilstību EED V pielikuma 2. punkta i) apakšpunkta prasībai, t. i., ka enerģijas ietaupījuma aprēķinā ir jāņem vērā pasākumu ilgums un temps, kādā ietaupījums laika gaitā samazinās.

Kā alternatīvu dalībvalstis var izveidot citu metodi, ja uzskata, ka tā sasniedz vismaz tādu pašu kopējo ietaupījuma apjomu. Tādā gadījumā tām ir jānodrošina, ka apjoms, kas aprēķināts, izmantojot šādu metodi, nepārsniedz apjomu, kurš iegūts aprēķinā, ņemot vērā ietaupījumu, ko katra atsevišķā darbība panāks periodā no īstenošanas datuma līdz attiecīgi 2020. gada 31. decembrim vai 2030. gadam.

Nobeigumā jānorāda, ka uz EED 7., 7.a un 7.b pantā un V pielikumā noteiktā energoekonomijas pienākuma īstenošanu un progresu attiecas arī turpmāk norādītie plānošanas un ziņošanas pienākumi saskaņā ar Pārvaldības regulu.

Grafiks

2018. gada 31. decembris (tad 2028. gada 1. janvāris un pēc tam ik pēc 10 gadiem)	NEKP projekta iesniegšana (Pārvaldības regulas 9. panta 1. punkts, 4. un 6. pants, I un III pielikums)
6 mēneši pirms galīgā NEKP	Komisija var izdot ieteikumus dalībvalstīm, kuru devumu (tostarp devumu energoekonomijas pienākuma izpildē saskaņā ar EED 3. panta 5. punktu) tā uzskata par nepietiekamiem (Pārvaldības regulas 31. panta 1. punkts)
2019. gada 31. decembris (tad 2029. gada 1. janvāris un pēc tam ik pēc 10 gadiem)	Galīgā NEKP iesniegšana (Pārvaldības regulas 3. panta 1. punkts, 4. un 6. pants, I un III pielikums)
2020. gada 10. marts	Pirmās ilgtermiņa renovācijas stratēģijas iesniegšana (ĒEED 2.a panta 8. punkts)

Līdz 2021. gada 31. oktobrim (un pēc tam ik pēc 2 gadiem)	Komisijas novērtējums par progresu ES mērķu sasniegšanā, jo īpaši, pamatojoties uz integrētajiem nacionālajiem enerģētikas un klimata progresa ziņojumiem (Pārvaldības regulas 29. pants). Uz energoekonomijas pienākumu attiecas Pārvaldības regulas 29., 21. (integrētā ziņošana par energoefektivitāti) un 24. pants (integrētā ziņošana par enerģētisko nabadzību). Ja dalībvalsts progress ir neapmierinošs, Komisija izdos ieteikumus (Pārvaldības regulas 32. panta 1. punkts).
Līdz 2022. gada 30. aprīlim	Ziņojums par 2020. gada energoefektivitātes mērķu sasniegšanu katrā dalībvalstī (Pārvaldības regulas 27. pants un IX pielikuma 2. daļa)
Līdz 2023. gada 15. martam (un pēc tam ik pēc 2 gadiem)	Ziņojums par NEKP īstenošanu (integrētais nacionālais enerģētikas un klimata progresa ziņojums) (Pārvaldības regulas 17. pants)
2023. gada 30. jūnijs (tad 2033. gada 1. janvāris un pēc tam ik pēc 10 gadiem)	NEKP atjauninājumu projekta iesniegšana (Pārvaldības regulas 14. panta 1. punkts)
2024. gada 30. jūnijs (tad 2034. gada 1. janvāris un pēc tam ik pēc 10 gadiem)	NEKP atjauninājumu galīgās redakcijas iesniegšana (Pārvaldības regulas 14. panta 2. punkts)

9.3. Paziņošana par EEPS un alternatīviem pasākumiem (izņemot nodokļus)

Saskaņā ar EED V pielikuma 5. punktu un Pārvaldības regulas III pielikumu dalībvalstīm ir jāpaziņo Komisija sava ierosinātā metodika politikas pasākumu īstenošanai, kā minēts EED 7.a un 7.b pantā, kā arī 20. panta 6. punktā. Izņemot gadījumus, kas attiecas uz nodokļiem (sk. 9.4. iedaļu), paziņojumā ir jāiekļauj šāda informācija:

- a) enerģijas ietaupījumu līmenis, kas noteikts 7. panta 1. punkta pirmās daļas b) apakšpunktā vai ko paredzēts sasniegt visā 2021.–2030. gada periodā;
- b) atbildīgās, iesaistītās vai pilnvarotās puses vai īstenojošās publiskās iestādes;
- c) mērķsektori;
- d) politikas pasākumi un atsevišķās darbības, tostarp paredzamais katra pasākuma kopējais kumulatīvo enerģijas ietaupījumu apmērs;
- e) EEPS pienākuma perioda ilgums;
- f) politikas pasākumos paredzētās darbības;
- g) aprēķina metodika, tostarp tas, kā noteikts papildīgums un būtiskums un kādas metodikas un kritēriji ir izmantoti paredzamā un mērogotā ietaupījuma noteikšanai;
- h) pasākumu turpināšanās ilgumi un tas, kā tie tiek aprēķināti vai uz ko tie pamatojas;

- i) pieeja, kas izmantota, lai ņemtu vērā dalībvalstī pastāvošās klimatiskās atšķirības; un
- j) pārraudzības un verifikācijas sistēmas pasākumiem saskaņā ar 7.a un 7.b pantu un tas, kā tiek nodrošināta to neatkarība no atbildīgajām, iesaistītajām vai pilnvarotajām pusēm.

Turklāt saskaņā ar Pārvaldības regulas III pielikuma 3.1. un 3.2. daļu dalībvalstīm ir jāpaziņo turpmāk norādītā informācija.

“3.1. Energoefektivitātes pienākuma shēmas, kā minēts Direktīvas 2012/27/ES 7.a pantā:

- a) energoefektivitātes pienākuma shēmas apraksts;
- b) paredzamais ietaupījuma kumulatīvais un ikgadējais apjoms un pienākuma perioda(-u) ilgums;
- c) atbildīgās puses un to pienākumi;
- d) mērķsektori;
- e) saskaņā ar pasākumiem paredzētās atbilstīgās darbības;
- f) informācija par šādu Direktīvā 2012/27/ES paredzēto noteikumu piemērošanu:
 - i) attiecīgā gadījumā īpašas darbības un enerģētiski nabadzīgajās mājāsaimniecībās gūstamā ietaupījuma īpatsvars saskaņā ar 7. panta 11. punktu;
 - ii) energopakalpojumu sniedzēju vai citu trešo personu gūtie ietaupījumi (7.a panta 6. punkta a) apakšpunkts); un
 - iii) “atlikšana rezervē un aizņemšanās” (7.a panta 6. punkta b) apakšpunkts); un
- g) vajadzības gadījumā informācija par enerģijas ietaupījuma tirdzniecību.

3.2. Alternatīvi pasākumi, kā minēts Direktīvas 2012/27/ES 7.b pantā un 20. panta 6. punktā (izņemot nodokļus):

- a) politikas pasākuma veidi;
- b) katra paziņotā pasākuma īss apraksts, ietverot struktūras elementus;
- c) paredzamais ietaupījuma kopējais kumulatīvais un ikgadējais apjoms katram pasākumam un/vai enerģijas ietaupījuma apjoms, kas attiecas uz visiem starpposmiem;
- d) īstenojošās publiskās iestādes, iesaistītās vai pilnvarotās personas un to atbildība politikas pasākuma(-u) īstenošanā;
- e) mērķsektori;
- f) saskaņā ar pasākumiem paredzētās atbilstīgās darbības; un
- g) attiecīgā gadījumā īpaši politikas pasākumi vai atsevišķas darbības enerģētiskās nabadzības apkarošanai.”

9.4. Nodokļu pasākumi

Saskaņā ar EED V pielikuma 5. punkta k) apakšpunktu dalībvalstīm (atbilstīgi Pārvaldības regulai) ir jāpaziņo Komisijai sava nodokļu pasākumu īstenošanas metodika. Proti, tām ir jāpaziņo šāda informācija:

- “i) mērķsektori un nodokļu maksātāju segments;
- ii) īstenojošā publiskā iestāde;
- iii) paredzamais ietaupījums;

iv) nodokļu pasākuma ilgums; un

v) aprēķināšanas metodoloģija, tostarp, izmantotie cenu elastīgumi un kā tie ir noteikti.”

Turklāt saskaņā ar Pārvaldības regulas III pielikuma 3.3. daļu dalībvalstīm par nodokļu pasākumiem ir jāpaziņo šāda informācija:

“a) pasākumu īss apraksts;

b) pasākumu ilgums;

c) īstenojošā publiskā iestāde;

d) paredzamais ietaupījuma kumulatīvais un ikgadējais apjoms katram pasākumam;

e) mērķsektori un nodokļu maksātāju segments;

f) aprēķināšanas metodika, tostarp izmantotie cenu elastīgumi un tas, kā tie ir noteikti, saskaņā ar Direktīvas 2012/27/ES V pielikuma 4. punktu.”

Dalībvalstīm jāparāda, kā tās ir aprēķinājušas elastīgumus un kurus jaunākos un reprezentatīvos oficiālos datu avotus tās ir izmantojušas ⁽¹⁰⁴⁾.

10. ENERGOEKONOMIJAS PIENĀKUMA PERIODS PĒC 2030. GADA

Saskaņā ar EED 7. panta 1. punkta otro daļu pēc 2030. gada dalībvalstīm ir jāturpina panākt jaunu ikgadējo ietaupījumu atbilstīgi pirmās daļas b) apakšpunktam 10 gadu periodos, ja vien Komisijas pārskatīšanā līdz 2027. gadam un ik pēc 10 gadiem pēc tam netiek konstatēts, ka tas nav vajadzīgs, lai sasniegtu ES 2050. gada enerģētikas un klimata mērķus.

⁽¹⁰⁴⁾ Sk. IV papildinājumu, kur izklāstīti papildu priekšlikumi par elastīgumiem, kas jāizmanto, lai atspoguļotu pieprasījuma reaģētspēju.

Ikgadējās ietaupījumu likmes ilustratīvi piemēri, izmantojot 7. panta 2.–4. punktā paredzētās iespējas ⁽¹⁾

	Mtoe	Ikgadējā ietaupījumu likme	Paskaidrojums
Pamatscenārijs (enerģijas vidējais galapatēriņš)	100		Enerģijas vidējais galapatēriņš
Pašražošana pašpatēriņam	5		
Enerģijas galapatēriņš – transports	33		
Koriģēts pamatscenārijs	62		
Minimālā ietaupījumu likme (7. panta 1. punkta b) apakšpunkts)		0,8 %	Enerģijas vidējo galapatēriņu (100) reizina ar 0,8 % un kumulē 10 gadu periodā (iegūstot 44 Mtoe kā kopējo ietaupījumu, kas panākams pienākuma periodā)
1. iespēja: atbrīvojumu izmantošana pilnā mērā (35 %)			
Pirms atbrīvojumu piemērošanas vajadzīgā pašu ietaupījumu likme		1,2 %	Pašu ietaupījumu likme, kas dalībvalstij būtu jāpiemēro, ja tā izlemj maksimāli izmantot 4. punktā noteiktās iespējas (35 %); tas nozīmē, ka atbrīvojums būtu jāpiemēro kumulatīvajam ietaupījumam 68 Mtoe apmērā.
2. iespēja: transporta un pašpatēriņa izslēgšana			
Ietaupījums pēc tam, kad pamatscenārijam piemērota izslēgšana	27,3		Šis ir kumulatīvais ietaupījums, kas paliek pēc tam, kad patēriņam pēc visiem izņēmumiem piemēro ietaupījumu likmes 0,8 % apmērā.
Vajadzīgais papildu ietaupījums	16,7		Šis ir ietaupījums, kas vajadzīgs, lai sasniegtu nepieciešamo minimumu (44 Mtoe).

	Mtoe	Ikgadējā ietaupījumu likme	Paskaidrojums
Vajadzīgā pašu ietaupījumu likme, ko izmanto pirms pamatscenārija izņēmumiem		1,3 %	Pašu ietaupījumu likme, kas dalībvalstij būtu jāpiemēro, ja tā no aprēķina pamatscenārija izlemj izslēgt enerģijas patēriņu transportā un pašražošanu.
3. iespēja: atbrīvojumu un pamatscenārija izņēmumu izmantošana pilnā mērā			
Ietaupījums pēc tam, kad pamatscenārijam piemērota izslēgšana	27,3		Šis ir ietaupījums, kas paliek pēc visu izņēmumu piemērošanas pamatscenārijam.
Ietaupījums pēc maksimālo atbrīvojumu piemērošanas	17,7		Šis ir ietaupījums, kas paliek pēc visu izņēmumu un iespēju piemērošanas saskaņā ar 7. panta 2.–4. punktu.
Vajadzīgais papildu ietaupījums	26,3		Šis ir ietaupījums, kas vajadzīgs, lai sasniegtu nepieciešamo minimumu (44 Mtoe)
Vajadzīgā pašu ietaupījumu likme, ko izmanto pirms pamatscenārija izņēmumiem un atbrīvojumiem		2 %	Pašu ietaupījumu likme, kas dalībvalstij būtu jāpiemēro, ja tā izlemj no aprēķina pamatscenārija izslēgt enerģijas patēriņu transportā un pašražošanu un maksimāli izmantot 4. punktā noteiktās iespējas (35 %).

(¹) Tabulā iekļautie dati nav saistīti ne ar vienu konkrētu dalībvalsti. Šā piemēra mērķis ir parādīt iespējamās sekas, ja tiek izmantotas dažādas 7. panta 2.–4. punktā paredzētās iespējas, un to ietekmi uz sasniedzamo enerģijas ietaupījumu. Aprēķinātais ietaupījuma apjoms atšķirsies katrai konkrētajai dalībvalstij.

II PAPILDINĀJUMS

ENERGOEFEKTIVITĀTES PIENĀKUMA SHĒMAS

Izstrādājot un īstenojot EEPS, dalībvalstīm būtu jāapsver vismaz turpmāk izklāstītie aspekti ⁽¹⁾.

1. Politikas mērķi

Dalībvalstīm vajadzētu gādāt par to, ka EEPS politikas mērķi ir nesarežģīti, skaidri un vērsti uz enerģijas ietaupījuma panākšanu, ņemot vērā to, kuram galapatēriņa sektoram piemīt vislielākais enerģijas ietaupījuma potenciāls un kura shēma varētu vislabāk palīdzēt pārvarēt šķēršļus, kas kavē ieguldījumus energoefektivitātē.

Ja shēmai ir vairāki mērķi, jānodrošina, lai neviens no mērķiem, kas nav saistīts ar enerģiju, nekavētu enerģijas ietaupījuma mērķa sasniegšanu.

Izstrādājot shēmu, dalībvalstīm ir jāņem vērā (EED 7. panta 11. punkts) nepieciešamība mazināt enerģētisko nabadzību (ja vien netiek izlemts, ka to risinās alternatīvo politikas pasākumu ietvaros). Piemēram, EEPS var ietvert īpašu mērķrādītāju saistībā ar enerģētisko nabadzību (piemēram, enerģijas ietaupījuma minimālo īpatsvaru vai apjomu, kas jāpanāk ar darbībām, kuras paredzētas mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem) vai prēmijas par darbībām, kuras īsteno mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem. Alternatīva pieeja varētu paredzēt, ka atbildīgās puses iegulda fondā, kas finansēs energoefektivitātes programmas mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem ⁽²⁾.

2. Juridiskās pilnvaras

EEPS izstrādē un īstenošanā jāizmanto rūpīgi izraudzīts likumdošanas, regulējuma, darba un administratīvo procesu kopums. EEPS vispārējās struktūras noteikšana saskaņā ar attiecīgiem tiesību aktiem sniedz ieinteresētajām personām pārliecību par shēmas tiesisko statusu. Īstenošanas procedūru sīka izstrāde saskaņā ar regulējumu ļauj grozīt shēmas aspektus, pamatojoties uz gūto pieredzi.

Pirms sākt pilnvērtīgi īstenot EEPS, varētu būt nepieciešami daži gadi (trīs līdz četri gadi atkarībā no shēmas struktūras un juridiskā konteksta dalībvalstī), lai apzinātu potenciālu, izplānotu un izstrādātu politiku un testētu tās darbību tirgū.

3. Degvielas/kurināmā aptveršana

Jāpieņem lēmums par to, vai un kādā mērā EEPS aptvers arī degvielas/kurināmo, ievērojot vispārējos politikas mērķus un aplēses par dažādu degvielas veidu energoefektivitātes potenciālu. EEPS, kas izveidota, lai izpildītu 7. pantā noteikto energoekonomijas pienākumu, var aptvert ļoti dažādas degvielas. Tomēr vairākas sekmīgas programmas sākumā aptvēra tikai vienu vai divus degvielas veidus, bet pēc tam paplašinājās un aptvēra arī citas degvielas atkarībā no gūtās pieredzes.

Attiecībā uz aptvertajām degvielām ir jāņem vērā arī tirgus izkropļošanas riski gadījumā, ja ir iespējams, ka dažādi enerģijas veidi savā starpā konkurēs, lai piedāvātu tādu pašu energopakalpojumu (piemēram, telpu apkurei).

4. Sektoru un iekārtu aptveršana

Jāpieņem lēmums par to, vai un kādā mērā EEPS aptvers galapatēriņa sektorus un iekārtas, ievērojot vispārējos politikas mērķus un aplēses par dažādu nozaru un iekārtu energoefektivitātes potenciālu. Ja nolūks ir stingri ierobežot aptvertās nozares un iekārtas, jāapsver, vai atbilstības novērtēšana nebūs pārlietu apgrūtināša.

Jurisdikcijās, kurās ir energoietilpīga, no tirdzniecības konjunktūras atkarīga rūpniecība (piemēram, alumīnija kausēšana), valdības var izlemt šādu rūpniecību EEPS neiekļaut, jo var tikt negatīvi ietekmēta to konkurētspēja starptautiskajos tirgos.

⁽¹⁾ Adaptēts no RAP (2014), *Best practices in designing and implementing energy efficiency obligation schemes* (<https://www.raponline.org/knowledge-center/best-practices-in-designing-and-implementing-energy-efficiency-obligation-schemes/>) un papildināts ar ENSPOL projektā (<http://enspol.eu/>) gūtajām atziņām; RAP (Lees, E., Bayer, E.), *Toolkit for energy efficiency obligations* (2016) (<https://www.raponline.org/wp-content/uploads/2016/05/rap-leesbayer-eeotoolkit-2016-feb.pdf>).

⁽²⁾ Sk. V papildinājumu, kur izklāstīti papildu priekšlikumi pasākumiem, kuri mazina enerģētisko nabadzību.

5. **Enerģijas ietaupījuma mērķrādītājs**

Jānosaka EEPS enerģijas ietaupījuma mērķrādītājs saskaņā ar vispārējiem politikas mērķiem un jācenšas panākt līdzsvars starp progresu, izmaksām, ko mērķrādītāja sasniegšana prasīs no patērētājiem, un to, kas ir praktiski iespējams, pamatojoties uz energoefektivitātes potenciāla novērtējumu.

Jānosaka enerģijas galapatēriņa mērķrādītājs (t. i., patērētājiem piegādātās enerģijas un patērētāju izmantotās enerģijas apjomi), ja vien shēma neaptver vairākas dažādas degvielas, jo tādā gadījumā piemērotāka varētu būt primārā enerģija.

Mērķrādītājs jāizsaka enerģijas vienībās, ja vien shēmai nav politikas mērķa, kas ir saistīts ar kādiem citiem mērķiem (piemēram, siltumnīcefekta gāzu samazināšanu); tādā gadījumā jāapsver CO₂ ekvivalentu vienību izmantošana.

Jānosaka samērā ilgs mērķrādītāja sasniegšanas grafiks, vēlams no 10 līdz 20 gadiem. Ja būs skaidri redzams, ka mērķrādītājs laika gaitā palielināsies (vai saglabāsies tādā pašā līmenī), atbildīgās puses varēs pielāgot savus darījumdarbības modeļus, piemēram, sākt ar paradumu maiņas veicināšanas pasākumiem pirmajā periodā un pāriet pie sarežģītākām enerģijas taupības tehnoloģijām vēlākos periodos.

Jāaprēķina atbilstīgais enerģijas ietaupījums katra energoefektivitātes pasākuma paredzamajā turpināšanās ilgumā.

Jāapsver iespēja noteikt apakšmērķrādītājus, ja shēmai ir politikas mērķi, kas nav saistīti tikai ar enerģijas ietaupījuma panākšanu.

6. **Atbildīgās puses**

Jānosaka atbildīgās puses EEPS ietvaros atkarībā no tā, kādas degvielas/kurināmos shēma aptver un kāda veida energopakalpojumu sniedzējiem ir infrastruktūra un spējas panākt un/vai iepirkt atbilstīgu enerģijas ietaupījumu, paturot prātā prasību (EED 7.a panta 2. punkts), ka atbildīgās puses ir jāizraugās, pamatojoties uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem.

Jāapsver iespēja pienākumu attiecināt tikai uz lielākiem energopakalpojumu sniedzējiem, kuri parasti paši spēj īstenot energoefektivitātes projektus klientu iekārtās vai šajā nolūkā noligt trešās personas. Atsaistītos enerģētikas un gāzes tirgos pienākumus var piemērot enerģijas mazumtirgotājiem un/vai pārvades un sadales sistēmu operatoriem. Būs jāizlemj, kāda veida energopakalpojumu sniedzējam piemēros pienākumu. Enerģijas mazumtirgotāju pastāvošā saikne ar galalietotājiem varētu atvieglot shēmas sāksanu. Pārvades un sadales sistēmu operatori ir tālāk no galalietotājiem, taču to (kā regulētu monopolu) stimulus var būt vieglāk saskaņot ar EEPS mērķiem.

Jānosaka atsevišķi enerģijas ietaupījuma mērķi katrai atbildīgajai pusei, pamatojoties uz tās enerģijas pārdošanas apjomu tirgus daļu. Ja nav iekļauta energoietilpīga, no tirdzniecības konjunktūras atkarīga rūpniecība un/vai citas noteiktas galalietotāju grupas, pārdošanas apjomus šiem galalietotājiem var izslēgt no tirgus daļu aprēķina.

7. **Atbilstības režīms**

Kā EEPS neatņemama daļa ir jānosaka procedūra, saskaņā ar kuru atbildīgās puses paziņotu deklarēto atbilstīgo enerģijas ietaupījumu attiecīgajai iestādei, un šā ietaupījuma pārbaudes un verificēšanas process.

Jāparedz sankcijas, ko piemērotu atbildīgajām pusēm, kuras nav sasniegušas savus atsevišķos enerģijas ietaupījuma mērķus. Ir jānosaka pietiekami augsts sankcijas līmenis, lai energopakalpojumu sniedzēji būtu motivēti sasniegt savus mērķus.

Jāapsver, vai energopakalpojumu sniedzējiem papildus sankcijām nevajadzētu prasīt atlīdzināt jebkādu enerģijas ietaupījuma iztrūkumu ⁽³⁾.

8. **Efektivitātes stimuli**

Jāapsver, vai EEPS nevajadzētu iekļaut efektivitātes stimulus, ko piešķirtu atbildīgajām pusēm, kuras pārsniedz savus enerģijas ietaupījuma mērķus. Ja energopakalpojumu sniedzēji, kuri pārsniedz mērķus, gūst ievērojamus ieņēmumus no efektivitātes stimulu maksājumiem, ir svarīgi ieviest stingras mērījumu, verificācijas un ziņošanas procedūras, lai nodrošinātu, ka stimulu maksājumi ir pamatoti.

⁽³⁾ Sk. arī IX papildinājumu par būtiskumu un XII papildinājumu par monitoringu un verifikāciju.

9. Atbilstīgais enerģijas ietaupījums

Jāsniedz iespēja pakalpojumu sniedzējiem īstenot energoefektivitātes projektus, lai panāktu atbilstīgu enerģijas ietaupījumu. Tādējādi atbildīgās puses varētu:

- iesaistīt specializētus uzņēmumus, piemēram, energopakalpojumu uzņēmumus, projektu īstenošanā to vārdā,
- ieguldīt VEEF, kas atbalsta energoefektivitātes projektu īstenošanu, vai
- “balto apliecību” gadījumā (sk. iedaļu par tirdzniecību turpmāk) – iegādāties verificētu atbilstīgu enerģijas ietaupījumu, ko panākušas akreditētas puses, kuras nav atbildīgās puses.

10. Tādu šķēršļu likvidēšana, kas kavē sasniegt enerģijas ietaupījumu

Nedrīkst radīt vai atbalstīt regulatīvus vai neregulatīvus šķēršļus, kas kavē panākt energoefektivitātes uzlabojumus.

Jāparedz stimuli energoefektivitātes projektiem vai politikas pasākumiem, ko var īstenot, lai panāktu atbilstīgu enerģijas ietaupījumu, vienlaikus nodrošinot, ka ietaupījumu ir iespējams verificēt.

Jālikvidē šķēršļi, piemēram:

- paredzot stimulus,
- atceļot vai grozot normatīvos vai regulatīvos noteikumus,
- pieņemot pamatnostādnes un interpretējošus paziņojumus un/vai
- vienkāršojot administratīvās procedūras.

To var apvienot ar izglītības, apmācības, specifiskas informācijas un tehniskas palīdzības nodrošināšanu energoefektivitātes jautājumos.

Jānovērtē šķēršļi un šķēršļu likvidēšanai veiktās darbības, jānosūta konstatējumi Komisijai un jāinformē par valsts līmeņa paraugpraksi šajā jomā.

11. Atbilstīgi energoefektivitātes pasākumi

Jāapsver iespēja EEPS ietvaros sagatavot paplašinātu un neizsmeļošu sarakstu ar apstiprinātiem energoefektivitātes pasākumiem ar paredzamajām enerģijas ietaupījuma vērtībām (pēc iespējas lielākam skaitam nozaru atkarībā no shēmas mērķrādītāja, lai varētu sākt energopakalpojuma tirgu).

Jāļauj par atbilstīgiem atzīt sarakstā neiekļautos pasākumus, lai atbildīgo pušu un energopakalpojumu uzņēmumu vidū veicinātu inovācijas saistībā ar politikas mērķu sasniegšanu.

12. Mijiedarbība ar citiem politikas pasākumiem

Jāizskata veidi, kā EEPS varētu pozitīvi mijiedarboties ar citiem politikas pasākumiem, piemēram, informācijas un finansēšanas pasākumiem, kas var palīdzēt iesaistīt patērētājus energoefektivitātes pasākumu ieviešanā. Tas var samazināt atbildīgo pušu izmaksas saistībā ar to pienākumu izpildi un ļaut noteikt vērienīgākus mērķus.

Jānodrošina, lai ziņojumos par ietekmi enerģijas ietaupījumi netiktu uzskaitīti dubulti.

Nevajadzētu pievērsties energoefektivitātes pasākumu ieviešanai ar citiem līdzīgiem politikas pasākumiem, piemēram, energoefektivitātes izolēm. Tas izraisa pieejamo energoefektivitātes iespēju savstarpējo konkurenci, paaugstinot izmaksas, ko sedz vai nu atbildīgās puses, vai izsoļu dalībnieki.

13. Izvērtēšana, mērījumi, verifikācija un ziņošana

Kā EEPS neatņemama daļa ir jāizveido stingra sistēma enerģijas ietaupījums un citu darbību, kas veicina shēmas mērķu sasniegšanu, mērījumiem, verificēšanai un ziņošanai.

Jāparedz procedūras, lai izvērtētu, vai ietaupījums ir papildu ietaupījums tam, kāds tiktu gūts bez EEPS.

Jānodrošina, lai tiktu ieviesti monitoringa un verifikācijas procesi, kas ir neatkarīgi no iesaistītajām pusēm, un lai kopā ar dokumentārām pārbaudēm verifikācijas nolūkā tiktu veiktas pārbaudes uz vietas ⁽⁴⁾.

14. **Enerģijas ietaupījuma tirdzniecība**

Jāapsver iespēja atļaut enerģijas ietaupījumu tirdzniecību starp atbildīgajām pusēm un trešām personām. Tirdzniecības mērķis ir paplašināt iespējas panākt atbilstīgus enerģijas ietaupījumus dot iespēju apzināt izmaksefektīvākos variantus tirgus konjunktūras iespaidā.

Enerģijas ietaupījuma tirdzniecība var notikt vai nu divpusēji, vai tirgū, kuru izveidojis tirgus uzturētājs (kas var būt, bet parasti nav shēmas administrators) vai – biežāk – trešā persona.

Dažas EEPS paredz cenu atklāšanu, savukārt citās to nosaka brīvprātības princips.

Enerģijas ietaupījumu tirdzniecība nereti notiek, sagatavojot un pārdodot “baltās apliecības”, taču tos var tirgot arī divpusēji un bez apliecībām.

15. **Finansējums**

EEPS ietvaros ir jāizveido atbilstīgs mehānisms, lai būtu iespējams atgūt izmaksas, kas radušās atbildīgajām pusēm, cenšoties sasniegt savus atsevišķos enerģijas ietaupījuma mērķus.

16. **Shēmas administrēšana**

EEPS administrēšanai vajadzētu ietvert vismaz:

- enerģijas ietaupījuma mērķrādītāja sadali starp atbildīgajām pusēm,
- atbilstīgu energoefektivitātes pasākumu apstiprināšanu un (vajadzības gadījumā) paredzamo enerģijas ietaupījuma vērtību piešķiršanu pasākumiem,
- faktiskā enerģijas ietaupījuma monitoringu, mērījumus un verifikāciju, tostarp energoefektivitātes projektu rezultātu revīzijas,
- pienākuma izpildes panākšanu, cita starpā pārbaudot atbildīgo pušu rezultātus attiecībā pret to mērķiem un administrējot jebkādas sankcijas,
- attiecīgā gadījumā prasību atbildīgajām pusēm paziņot:
 - apkopotus statistikas datus par saviem galalietotājiem (norādot uz būtiskām izmaiņām salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto informāciju) un
 - aktuālu informāciju par galalietotāju patēriņu, tostarp attiecīgā gadījumā par (vienlaikus saglabājot privātas informācijas un sensitīvas komercinformācijas integritāti un konfidencialitāti saskaņā ar ES tiesību aktiem):
 - jaudas profiliem,
 - segmentāciju un
 - ģeogrāfisko atrašanās vietu,
- “balto apliecību” izveides un turētāju reģistrēšanu (ja vajadzīgs) un
- enerģijas ietaupījuma tirgus izveidi un darbību (ja vajadzīgs).

17. **Shēmu rezultāti**

Izveidojot EEPS, būtiski ir saprast, kā tiks paziņoti shēmas rezultāti. To var darīt, publicējot gada ziņojumus par shēmas darbību, kuros būtu vismaz šāda informācija:

- shēmas attīstība gada laikā,
- atbilstīgo pušu atbilstība,
- rezultāti attiecībā pret shēmas vispārējo enerģijas ietaupījuma mērķi, ietverot ietaupījuma sadalījumu pēc energoefektivitātes pasākuma veida,
- rezultāti attiecībā pret jebkādiem shēmas apakšmērķiem un portfeļu prasībām,

⁽⁴⁾ Sk. arī IX papildinājumu par būtiskumu un XII papildinājumu par monitoringu un verifikāciju.

- rezultāti saistībā ar jebkādu enerģijas ietaupījuma tirdzniecību,
- atbildīgo pušu atbilstības nodrošināšanas paredzamās izmaksas un
- shēmas administrēšanas izmaksas.

18. Jomas, kurās ir iespējami uzlabojumi

Efektīvas EEPS paredz procesus darbības un administrēšanas pastāvīgiem uzlabojumiem. Izvērtēšanas un politikas attīstības nepārtraukta cikla ietvaros tas ietver apsvērumus par to, kā tiks apzinātas jomas, kurās ir iespējami uzlabojumi, un kā tiks ieviesti konkrēti uzlabojumi.

19. “Atlikšana rezervē un aizņemšanās”

Saskaņā ar 7.a panta 6. punkta b) apakšpunktu EEPS var atļaut atbildīgajām pusēm ieskaitīt konkrētā gadā panāktu ietaupījumu tā, it kā tas būtu panākts vai nu kādā no iepriekšējiem četriem gadiem vai kādā no nākamajiem trim gadiem. Atkarībā no EEPS mērķrādītāju vai periodu ilguma šo elastīgumu var izmantot, lai ļautu atbildīgajām pusēm pārsniegt to nākotnes mērķrādītāju nolūkā kompensēt nepietiekamu pašreizējā mērķrādītāja sasniegumu (aizņemšanās) vai otrādi.

Piemēram, var būt lietderīgi novērst neskaidrības saistībā ar atbildīgo pušu izmantoto stratēģiju sekmju rādītāju, kas ir būtisks, lai izvairītos no dalībvalsts piemērotajām sankcijām saskaņā ar 13. pantu.

Jāuzmanās, lai neradītu “pieturēt un turpināt” ciklus (pārmērīgas atlikšanas rezervē gadījumā) un lai neapdraudētu nākotnes mērķu sasniegšanu (pārmērīgas aizņemšanās gadījumā). No tā var izvairīties, nosakot maksimālos mērķu vai ietaupījumu īpatsvarus, ko drīkst aizņemties vai uzkrāt, kā arī maksimālo ilgumu, kad to drīkst darīt.

III PAPILDINĀJUMS

ALTERNATĪVI POLITIKAS PASĀKUMI

Saskaņā ar EED 7.b pantu dalībvalstis drīkst sasniegt savus enerģijas ietaupījuma mērķus, īstenojot alternatīvus politikas pasākumus. Ja dalībvalstis izlemj tā rīkoties, tām būtu jānodrošina, neskarot EED 7. panta 4. un 5. punktu, lai EED 7. panta 1. punktā prasītais ietaupījums tiktu panākts pie galalietotājiem un lai tiktu izpildītas EED V pielikuma prasības (jo īpaši 3. iedaļas prasības).

Neskarot juridiskās prasības un Komisijas novērtējumu par plānotajiem un pašreizējiem alternatīvajiem politikas pasākumiem, ko paziņojušas dalībvalstis, turpmāk norādītais indikatīvais un neizsmeļošais galveno raksturlielumu saraksts varētu palīdzēt dalībvalstīm noformulēt alternatīvos pasākumus (izņemot transporta nozarē ⁽¹⁾).

1. Finansējuma shēmas un instrumenti un fiskāli stimuli**1.1. Ēku renovācijas subsīdijas**

Dalībvalstis varētu piedāvāt ēku renovācijas subsīdijas, piemēram, esošu dzīvojamo ēku energoefektivitātes uzlabošanai un to apkures un dzesēšanas sistēmu modernizēšanai.

Subsīdijas līmenis var būt atkarīgs no:

- panākamās energoefektivitātes (piemēram, konkrētas energoefektivitātes klases),
- panāktajiem enerģijas ietaupījumiem vai
- apkures/dzesēšanas sistēmas efektivitātes ⁽²⁾.

Subsīdija varētu būt kā dotācija vai subsidēts aizdevums.

Šādu subsīdiju piemērota mērķauditorija varētu būt MVU. Subsīdijām jebkurā gadījumā ir jāatbilst valsts atbalsts noteikumiem.

1.2. Līgumi

Dalībvalstis var popularizēt energoefektivitātes līgumus, kas ir tirgbāzēts energopakalpojuma veids, kura mērķis ir īstenot energoefektivitātes pasākumus.

Uzņēmumi sniedz tādas energoefektivitātes pakalpojumus kā:

- ēku energoefektivitātes uzlabošana,
- apkures sistēmu atjaunošana vai iespējami neefektīvu iekārtu nomaiņa vai
- transversālas tehnoloģijas rūpniecībā (elektromotori utt.).

Uzņēmumi garantē pasākumu enerģijas un/vai monetāros ietaupījumus, un līgumslēdzēja atlīdzība ir sasaistīta ar īstenoto pasākumu rezultātiem.

1.3. PVN samazināšana energoefektivitātes pasākumiem

Dalībvalstis var ieviest samazinātu PVN likmi konkrētiem ražojumiem, materiāliem vai pakalpojumiem, lai sekmētu energoefektivitātes pasākumu īstenošanu.

Īstenojot šādus pasākumus, īpaša uzmanība būtu cita starpā jāpievērš prasībām, kas noteiktas Direktīvā 2006/112/EK par samazinātu PVN konkrētiem ražojumiem un pakalpojumiem.

⁽¹⁾ Sk. VII papildinājumu, kur izklāstīti papildu priekšlikumi transporta nozarei.

⁽²⁾ Saskaņā ar EPBD 10. panta 6. punktu dalībvalstīm ir savi ar energoefektivitātes uzlabojumiem saistītie finanšu pasākumi ēku renovācijas jomā jāsaista ar paredzēto vai panākto enerģijas ietaupījumu, izmantojot vienu vai vairākas metodes, piemēram:

- atjaunošanā izmantotā aprīkojuma vai materiālu energoefektivitāte,
- standarta vērtības ēku enerģijas ietaupījumu aprēķināšanai,
- EPC, kas izdoti pirms un pēc renovācijas,
- energoaudita rezultāti un
- jebkāda cita atbilstīga, pārredzama un samērīga metode.

1.4. *Efektivitātes pasākumu paātrināts nolietojums*

Dalībvalstis var veicināt nodokļu atvieglojumus, kas nodokļu maksātājiem uzņēmumiem paredz ātrāku nolietojumu to ieguldījumiem energoefektīvos ražojumos. Šāda veida pasākums var būt piemērots, lai, piemēram, rūpniecības nozarē, paplašinātu energoefektivitātes aprīkojuma izmantošanu.

Varētu sagatavot atbilstīgu ražojumu sarakstu, pamatojoties uz konkrētiem tehnoloģiju kritērijiem, lai ietvertu tikai tirgū pieejamos energoefektīvākos ražojumus. Šādu sarakstu vajadzētu nepārtraukti atjaunināt, lai atspoguļotu tehnoloģiju un tirgus attīstību un iekļautu jaunākās tehnoloģijas.

2. **Valsts energoefektivitātes fonds**

Dalībvalstis varētu izveidot VEEF, lai apkopotu vairākus politikas pasākuma veidus. VEEF nosacījumi varētu ietvert dotācijas un subsīdijas energoefektivitātes pasākumiem vairākās nozarēs (piemēram, uzņēmumi, mājsaimniecības un pašvaldības) un informācijas kampaņas kā papildu pasākumus.

Lai nodrošinātu ievērojamu ietekmi, ir jāparedz pēc iespējas efektīvāks vispārējais piešķiršanas process. Efektīvs veids varētu būt valdības un banku sadarbība. Lai šādu VEEF finansējums būtu atbilstīgs saskaņā ar 7. pantu, tam ir jānāk vai nu no publiskiem avotiem, vai no publiskiem un privātiem avotiem (piemēram, bankām).

Īstenojot VEEF, īpaša uzmanība ir jāpievērš tam, lai izvairītos no iespējamās pārklāšanās un citu finansējuma shēmu ietaupījumu dubultas uzskaites.

Atbildīgās puses EEPS ietvaros var ieguldīt VEEF, lai tā realizētu visu vai daļu no sava energoekonomijas pienākuma.

3. **Noteikumi un brīvprātīgas vienošanās**

Dalībvalstis varētu veicināt brīvprātīgas vai reglamentētas vienošanās starp valdību un dalībniekiem dažādās nozarēs. Mērķis varētu būt konkrētu tehnoloģisku vai organizatorisku pasākumu, piemēram, neefektīvu tehnoloģiju nomaiņas, brīvprātīgas vai saistošas īstenošanas uzlabošana.

4. **Obligātie veiktspējas standarti rūpnieciskiem procesiem**

Obligātie efektivitātes standarti varētu būt piemērots veids, kā samazināt enerģijas pieprasījumu rūpniecībā, jo šādos standartos risina galvenos ierobežojumus, kas kavē ieviest rūpniecībā izmaksu ziņā rentablus energoefektivitātes pasākumus: izvairīšanās no riska un nenoteiktība.

Tomēr, tā kā rūpnieciski procesi var būt ļoti specifiski atkarībā no (apakš-)nozares, standartu noteikšana var nebūt viegla. Turklāt, lai nodrošinātu uz energoietilpīgām rūpniecības nozarēm vērsto politikas instrumentu efektivitāti, tie būtu jāizstrādā, apzinoties iespējamo mijiedarbību vai pārklāšanos ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu.

5. **Energomarķējuma shēmas**

Energomarķējumam ir jāpapildina nosacījumi, ko paredz ES tiesību akti, un jāļauj patērētājiem pieņemt pamatotu lēmumu, ņemot vērā ar enerģiju saistītu ražojumu energopatēriņu. Tādēļ šajā gadījumā ir ierobežotas iespējas paredzēt ko papildus marķējumiem, kas iekārtām ir vajadzīgi saskaņā ar Energomarķējuma regulu vai kas ēkām ir noteikti energoefektivitātes sertifikātos (EPC).

Tādējādi uzmanība tiek galvenokārt pievērsta galalietotājiem, uz kuriem neattiecas Energomarķējuma regula, vai uz veciem ar enerģiju saistītiem ražojumiem (piemēram, sk. nākamo iedaļu), jo regula ietver energomarķējumu tirgū esošajiem ar enerģiju saistītiem ražojumiem.

6. **Vecu apkures sistēmu marķēšana**

Ar šo pasākumu ievieš efektivitātes marķējumu vecām apkures sistēmām, kas aprīkotas ar apkures katlu, kura vecums pārsniedz konkrētu vecumu. Patērētāji ir informēti par savas apkures iekārtas efektivitātes statusu un, iespējams, vēlēšies saņemt konsultācijas enerģētikas jautājumos, piedāvājumus un subsīdijas. Marķējuma mērķis ir palielināt veco sildītāju nomaiņas rādītāju un motivēt patērētājus taupīt enerģiju.

Papildus jaunu apkures iekārtu marķēšanai šim pasākumam būtu jāpaātrina neefektīvu vecu apkures sistēmu nomaiņa.

7. **Apmācība un izglītība, tostarp konsultēšanas programmas attiecībā uz energopatēriņu**

Šīs programmas parasti ir papildu pasākumi, kas paredz labvēlīgus nosacījumus citu alternatīvo pasākumu sekmīgai īstenošanai (piemēram, finansējuma shēmas). Lai izvairītos no dubultas uzskaites, nereti enerģijas ietaupījumus paziņo tikai tam alternatīvajam pasākumam, kuram ir iespējams dalībnieku tiešs monitorings (piemēram, ar finansiālā atbalsta procesa starpniecību. Ja enerģijas ietaupījumu paziņo tieši apmācības un izglītības programmām, īpaša uzmanība ir jāpievērš būtiskuma pamatošanai ⁽³⁾).

8. **Energoauditu programma MVU**

Energoauditi ir svarīgs instruments tādu pasākumu apzināšanai, kas palielina energoefektivitāti un samazina enerģijas izmaksas. Nosakot, cik daudz enerģijas tiek patērēts un kurās uzņēmuma jomās tas notiek, šādos energoauditos tiek apzināts, kur ir iespējami ietaupījumi un tādēļ tie var sniegt lielus ieguvumus.

Lai gan energoauditi var darīt iespējamus lielus potenciālos ietaupījumus, MVU tos parasti neveic. Ir iespējams īstenot dažādus pasākumus (piemēram, informācijas kampaņas, subsīdijas vai nodokļu atvieglojumus šiem pakalpojumiem), lai palielinātu energoauditu pievilcību MVU.

9. **Energoefektivitātes mācību tīkli**

Šāda veida pasākums izveido konkrētu nozaru tīklus, kas atbalsta energoefektivitātes pasākumu īstenošanu uzņēmumos un rada ilgstošu sadarbību un informācijas apmaiņu starp dalībniekiem. Daudzos gadījumos sadarbības turpinās arī pēc tam, kad finansējums vairs netiek nodrošināts, un tas ietekmē vispārējo energoefektivitātes attīstību uzņēmumos.

10. **Citi alternatīvi pasākumi**

10.1. *Energoefektivitātes izsoles*

Šis pasākums paredz dotāciju piešķiršanu energoefektivitātes projektiem, pamatojoties uz tehniskiem un ekonomiskiem kritērijiem (piemēram, projekta izmēru, ietaupīto enerģiju vai jaudas vatu samazinājumu).

Izsoles var būt atvērta (nosakot tikai ietaupāmos apjomus) vai slēgtas (nosakot konkrētu tehnoloģijas veidu). Varētu būt nepieciešamība prasīt dalībniekiem veikt energoauditu un/vai uzraudzīt ietaupījumus pēc īstenošanas. Īpašas prasības energopakalpojumu sniedzējiem varētu palīdzēt pievērsties mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem.

10.2. *Nacionālās ETS, kas aptver ES ETS neaptvertos sektorus*

Šis pasākums paredz atsevišķu augšupēju emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS), kas aptver daļu (piemēram, transports un apkure ēkās) vai visus no ES ETS neaptvertajiem sektoriem.

Pretēji lejupējai ETS, piemēram, ES ETS, augšupēja ETS aptver emisijas vērtību ķēdes augšējā posmā, t. i., primārās enerģijas avotus, piemēram, dabasgāzi, naftu vai tādas tās atvasinājumus kā benzīns vai dīzeļdegviela.

Ietekmi panāk ar tādiem pašiem mehānismiem kā lejupējā sistēmā, proti, nosakot maksimālo emisiju daudzumu un ikgadējos samazinājumus šim maksimālajam lielumam, tiek ar politiskiem paņēmieniem radīts deficīts, kas nosaka CO₂ cenas. Rezultātā rodas stimuls īstenot samazināšanas pasākumus.

10.3. *Enerģijas vai CO₂ nodokļi ⁽⁴⁾*

Informācija par vēl citiem alternatīvo pasākumu veidiem ir pieejama ODYSSEE-MURE projekta sadaļā "Sekmīgu pasākumu instruments" ⁽⁵⁾. Atbalsts pamatotu alternatīvo politikas pasākumu īstenošanai un pārskatīšanai ir pieejams ENSPOL projekta ietvaros ⁽⁶⁾. IEA datubāzē ⁽⁷⁾ un EVA datubāzē ⁽⁸⁾ ir sniegti vispārīgāki informācijas apkopojumi par energoefektivitātes pasākumiem.

⁽³⁾ Sk. arī IX papildinājumu.

⁽⁴⁾ Sk. arī III papildinājumu, kur sniegta papildu informācija par šo alternatīvā pasākuma veidu.

⁽⁵⁾ MURE sekmīgu pasākumu datubāze;

<http://www.measures-odyssee-mure.eu/successful-measures-energy-efficiency-policy.asp>

⁽⁶⁾ <http://enspol.eu/>

⁽⁷⁾ <https://www.iea.org/policiesandmeasures/energyefficiency/>

⁽⁸⁾ <https://www.eea.europa.eu/themes/climate/national-policies-and-measures/policies-and-measures>

Ņemot vērā papildīguma prasību, ir būtiski neaizmirst par mijiedarbību starp konkrētu veidu pasākumiem, lai nepieļautu dubulto uzskaiti. ODYSSEE-MURE sadaļā “Rīcībpolitiku mijiedarbības instruments” ⁽¹⁾ ir sniegts pārskats par šādu mijiedarbību un tās samazināto vai pieaugošo ietekmi. Tas var palīdzēt novērtēt ietekmi gadījumos, kad politikas pasākumi tiek apvienoti.

IEA pētījumā ⁽²⁾ ir sniegta noderīga informācija par iespējamiem veidiem, kādos finansēt alternatīvu politikas pasākumu īstenošanu, ietverot publiskā un privātā finansējuma pieejas.

⁽¹⁾ <http://www.odyssee-mure.eu/>

⁽²⁾ <https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/finance.pdf>

IV PAPILDINĀJUMS

NODOKĻU PASĀKUMI

ENERĢIJAS VAI CO₂ NODOKĻI, TOSTARP ELASTĪGUMS, LAI ATSPoguĻOTU PIEPRASĪJUMA REAĢĒTSPĒJU

Neatkarīgi no tā, vai dalībvalstis piemēro pašreizējos nodokļu pasākumus (kas ieviesti pirms jebkura no pienākuma periodiem) vai jaunus nodokļu pasākumus (kas ieviesti perioda gaitā), tām ir jāievēro visas EED V pielikuma 2. punkta a) apakšpunkta un 4. punkta prasības.

Aprēķinot enerģijas ietaupījumu, ko nodrošinājuši nodokļu pasākumi, kuri īstenoti kā alternatīvi politikas pasākumi saskaņā ar EED 7.b pantu, dalībvalstīm ir jāņem vērā turpmāk izklāstītais.

1. Pamata aprēķins katram gadam, kad tiek piemēroti nodokļu pasākumi

Lai aprēķinātu pienākuma periodā īstenotu atsevišķu darbību ietekmi uz energopatēriņu, dalībvalstīm ir jāanalizē patēriņš bez enerģijas vai CO₂ nodokļiem (hipotētiskais energopatēriņš).

Kā noteikts EED V pielikuma 4. punkta b) apakšpunktā, dalībvalstīm būtu jāpiemēro cenu elastīgums, kas atspoguļo enerģijas pieprasījuma reaģētspēju uz cenu izmaiņām (sk. 3. iedaļu turpmāk). Ieteicams cenu elastīgumu piemērot ikgadēji, pamatojoties uz novēroto energopatēriņu, lai aplēstu hipotētisko energopatēriņu, ņemot vērā faktiskās procentuālās izmaiņas galalietotāju cenās, kuras izraisījis nodokļu pasākums (sk. 2. iedaļu turpmāk).

Pēc tam hipotētiskais energopatēriņš ir jāsalīdzina ar iegūto novēroto energopatēriņu, lai iegūtu aplēsi par energopatēriņa ikgadējo samazināšanos nodokļu pasākuma rezultātā (sk. attēlu turpmāk).

$$\begin{aligned}
 & \left(\frac{\text{Enerģijas / elektroenerģijas nodoklis}}{\text{Minimālā robežvērtība saskaņā ar EED}} - 1 \right) \times \frac{1}{\text{Enerģijas cena}} = \Delta p \text{ [\%]} \\
 & \text{Novērotais enerģijas patēriņš} \times \frac{1}{1 + \Delta p \frac{\partial e}{\partial p}} = \text{Enerģijas patēriņš bez enerģijas un elektroenerģijas nodokļa [PJ]} \\
 & \text{Enerģijas patēriņš bez enerģijas un elektroenerģijas nodokļa [PJ]} - \text{Novērotais enerģijas patēriņš} = \text{Pasākuma nodrošinātie ietaupījumi [PJ/a]}
 \end{aligned}$$

Piezīme: Δp = cenas izmaiņas; $\partial e / \partial p$ = pieprasījuma cenas elastīgums

Avots: *Europe Economics, 2016. gads.*

Ja uz dažādām galalietotāju grupām vai degvielu veidiem attiecas atšķirīgas nodokļu likmes vai atbrīvojumi, hipotētiskais energopatēriņš būtu jāaprēķina katrai grupai vai veidam atsevišķi.

2. Galalietotāju cenu procentuālo izmaiņu aprēķināšana

Starpība (vai delta) starp dalībvalsts nodokļu līmeni un minimālajiem līmeņiem saskaņā ar ES tiesību aktiem nosaka enerģijas vienības nodokļa atbilstīgo līmeni enerģijas ietaupījuma uzskaitē. Ir jācenšas izprast un pamatot to, kādā mērā šo nodokli piemēro galalietotājiem, un jebkādas atbrīvojumus vai nodokļu likmju variācijas konkrētām galalietotāju grupām vai enerģijas veidam, ņemot vērā arī jebkādas paralēlas subsidijas.

Ja likmes atšķiras, būtu jāveic atsevišķa analīze par katru grupu un enerģijas veidu. Ietekme uz galalietotāju cenām būtu jāizsaka kā procentuālās izmaiņas attiecībā pret enerģijas cenu, ietverot nodokli.

Ja ir paredzēts pabalsts mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem (lai mazinātu nodokļa pieauguma ietekmi), būtu jāaplēš nodokļa svērtais pieaugums, ko piemēro galalietotājiem. Piemēram, ja enerģijas cenu pieaugums nodokļa piemērošanas rezultātā ir EUR 1/kWh un 30 % no ietekmētajiem patērētājiem saņem pabalstu EUR 0,2/kWh apmērā, svērtais pieaugums būs:

$$\text{EUR } 1/\text{kWh} \times 70 \% + ((\text{EUR } 1/\text{kWh} - \text{EUR } 0,2/\text{kWh}) \times 30 \%) = \text{EUR } 0,94/\text{kWh}$$

Šādas aplēses var veikt valsts līmeņa pētījumos par enerģijas cenu izmaiņām nodokļu, subsīdiju, atbrīvojumu no nodokļa vai primārās enerģijas (degvielas) izmaksu dēļ visa attiecīgā gada laikā.

3. Cenu elastīguma aprēķināšana

Attiecīgo cenu elastīgumu aplēš, mainīgajiem lielumiem, kas ietekmē enerģijas pieprasījumu, piemērojot ekonometrisko modelēšanu, lai izolētu enerģijas cenu izmaiņu ietekmi. Lai aplēsēm nodrošinātu labas statistiskās īpašības un lai panāktu, ka modelēšanā tiek ietverti visi attiecīgie skaidrojošie mainīgie lielumi, ir vajadzīgas pietiekami ilgas laikrindas (vismaz 15–20 gadi, ko izmanto ilgtermiņa elastīguma aprēķināšanai) vai apjomīgs dalībvalstu šķērsgriezums. Īstermiņa elastīgumam, kas atspoguļo rīcības izmaiņas īstermiņā, piemērots ir novērošanas periods 2–3 gadu garumā.

Attiecīgie skaidrojošie mainīgie lielumi ir atkarīgi no nozares, kam tiek piemērots nodokļu pasākums. Piemēram, dzīvojamo ēku jomā modeli būtu jāņem vērā:

- ienākumi (kas attiecīgā gadījumā sadalīti reģionālās vai ienākumu grupās),
- iedzīvotāju skaits,
- platība,
- tehnoloģiju attīstība,
- energoefektivitātes uzlabojumu autonomā likme un
- nepieciešamība pēc apkures un dzesēšanas (ar temperatūras mainīgo lielumu).

Analīzē iekļaujot citus politikas pasākumus, būs iespējams novērtēt iespējamu pārklāšanos un apzināt to atsevišķo ieguldījumu panāktajā enerģijas ietaupījumā (sk. 4. iedaļu).

Aplēstais cenu elastīgums laika gaitā mainīsies. Īstermiņā, 2021.–2030. gada pienākuma perioda sākumā vai brīdī, kad tiek ieviests jauns politikas pasākums, tas būs mazāks. Tas atspoguļo ierobežotās iespējas (piemēram, indikatīvus parametru maiņas veicināšanas pasākumus vai degvielas aizvietošanas lēmumus), kas patērētājiem ir pieejamas, pielāgojoties cenu izmaiņām. Laika gaitā elastīgums palielinās, jo aizvien lielāks skaits patērētāju pieņem ieguldījumu lēmumus, pamatojoties uz paaugstinātajām cenām, kas piedāvā lielāku atdevi no veiktajiem ieguldījumiem efektīvākos ražojumos un pakalpojumos.

Pasreizējo nodokļu pasākumu gadījumā energoefektivitātes darbību ietekme pienākuma periodā būtu jānošķir no iepriekšējos periodos veikto darbību ietekmes. Proti, no deklarētā enerģijas ietaupījuma 2021.–2030. gadā būtu jāatņem ieguldījumu lēmumi 2014.–2020. gadā, kuru pamatā bija enerģijas cenu pieaugums nodokļa piemērošanas rezultātā.

Ja nodokļa likmes atšķiras atkarībā no degvielas veidiem, būtu jāaplēš dažādo cenu elastīgums (mērot cenas ietekmi uz pieprasījumu pēc citas degvielas), lai ņemtu vērā tādu degvielu veidu aizstāšanu, kuri kļuvuši salīdzinoši dārgāki (nodokļu dēļ), ar tādiem, kas nav sadārdzinājušies. Piemēram, dažādu cenu elastīgums izmērītu dīzeļdegvielas reaģētspēju uz benzīna cenas izmaiņām.

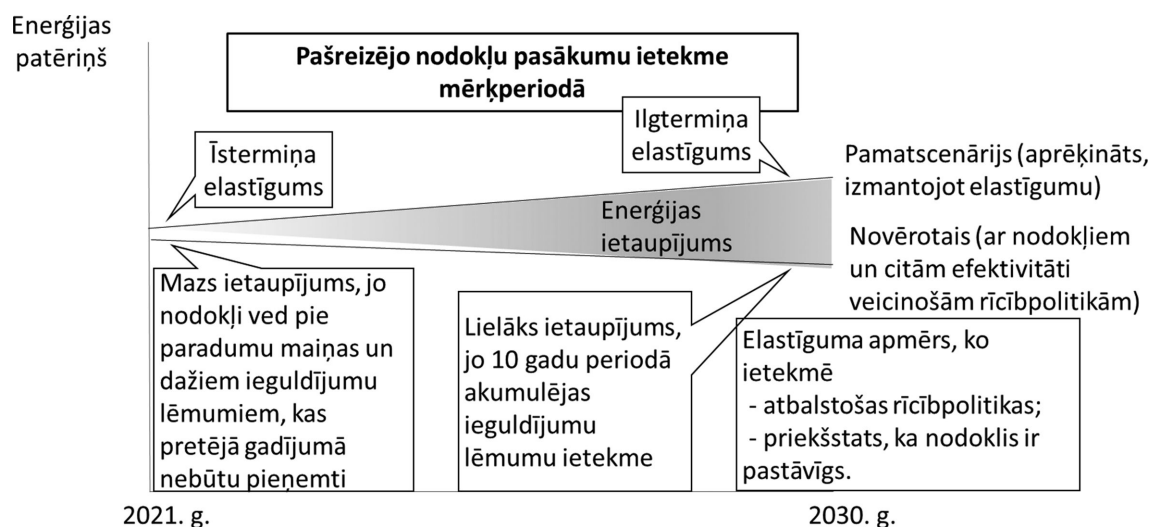
4. Pārklāšanās ar citiem politikas pasākumiem

Elastīgumu aplēš gariem periodiem, lai integrētu nodokļu pasākuma ietekmi un citu vēsturisko politikas pasākumu ietekmi. Turklāt nodokļu un citi pasākumi nereti citu papildina; piemēram, subsīdiju programmas palīdz galalietotājiem pielāgoties augstākām cenām, un nodokļu pasākumi palielina subsīdiju programmu pievilcību galalietotājiem.

Tas nozīmē, ka ilgāka termiņa elastīgums ietvers rezultātus no atbalstošiem politikas pasākumiem, kas īstenoti aplēšu periodā, t. i., jo vērīgāki un efektīvāki ir pārējie pasākumi, jo lielāks būs elastīgums.

Ņemot vērā lielo pārklāšanās pakāpi starp nodokļu un citiem politikas pasākumiem, ir ieteicams izmantot vienu no šādām pieejām:

- jāaplēš enerģijas vai CO₂ nodokļu pasākuma ietekme, izmantojot tikai īstermiņa elastīgumu visā pienākuma periodā (piemēram, 2021.–2030. gadā), un atsevišķi jāaplēš pārējo politikas pasākumu ietekme, piemērojot augšupējas pieejas, vai
- jāaplēš enerģijas vai CO₂ nodokļu pasākuma ietekme, izmantojot īstermiņa elastīgumu 2021. gadā (vai, ja pasākums ir ieviests pēc 2021. gada, no brīža, kad to ieviesa) un pakāpeniski pārejot uz ilgtermiņa elastīgumu līdz 2030. gadam; šādā gadījumā enerģijas ietaupījums no citiem politikas pasākumiem, kas ietekmē enerģijas galapatēriņu, kuram piemēro nodokļus, būtu jāatņem, jo tas izriet no lejupējām pieejām atbilstīgi EED tehniskajām prasībām, iekļaujot autonomas atsevišķas darbības (sk. attēlu turpmāk).

Tās pašas pieejas var izmantot 2014.–2020. gada pienākuma periodam.

5. Pārklāšanās ar ES tiesību aktiem

5.1. Pārklāšanās ar emisiju standartiem jauniem vieglajiem pasažieru automobiļiem un jauniem vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem (Regulas (EK) Nr. 443/2009 un (ES) Nr. 510/2011)

Enerģijas vai CO₂ nodokļu pasākumu ietekmi uz vieglo pasažieru automobiļu un vieglo komerciālo transportlīdzekļu enerģijas patēriņu var aprēķināt, izmantojot regresijas analīzi, kas korelē enerģijas cenas (ietverot nodokļa pieauguma ietekmi) ar tādu jaunu vieglo pasažieru automobiļu un jaunu vieglo komerciālo transportlīdzekļu pārdošanas apjomu, kuri pārsniedz ES minimālos emisiju standartus. Regresijas analīzē ir jāizmanto valsts vērtības. Valsts līmeņa pētījumā var aplēst, kāds pārdošanas apjoma īpatsvars atbilst nodokļu ietekmei, un enerģijas ietaupījumus var aplēst, augšupēji ņemot vērā papildīguma kritēriju.

5.2. Pārklāšanās ar prasībām par konkrētu energopatēriņu ietekmējošu ražojumu izņemšanu no tirgus (Ekodizaina direktīvas īstenošanas pasākumi)

Ekodizaina direktīvā noteikto pasākumu ietekmi var aprēķināt, izmantojot regresijas analīzi, kas korelē enerģijas cenas (ietverot nodokļa pieauguma ietekmi) ar tādu ražojumu pārdošanas apjomu, kuri pārsniedz direktīvā noteiktos minimālos standartus. Šādā laikrindu pieejā var ietvert arī fiktīvus mainīgos lielumus, lai ņemtu vērā ražojumu standartu ietekmi uz energopatēriņu. Jebkurā gadījumā enerģijas ietaupījumu augšupējām aplēsēm būtu jānodrošina, ka tiek ņemts vērā papildīgums.

6. Prasības attiecībā uz resursiem

Lai aplēstu elastīgumus, ir nepieciešamas specializētas zināšanas par modelēšanu. Ja nav štata modelētāju ar vajadzīgajām spējām, dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai tiek veikti metodiski rūpīgi un pārredzami pētījumi, lai iegūtu aplēses, pamatojoties uz jaunākajiem un reprezentatīviem oficiāliem datu avotiem. Tāpat tam būtu jānodrošina, lai būtu pieejami visi vajadzīgie dati, pieņēmumi un metodikas, ko izmanto, lai izpildītu V pielikuma 5. punkta k) apakšpunkta noteiktās ziņošanas prasības.

Ja nav pieejami pietiekami dati, lai iegūtu pamatotas elastīguma aplēses, aizstājējvērtību iegūšanai var izmantot līdzīgu modelēšanas pasākumu rezultātus ar konkrētām galalietotāju grupām vai degvielu veidiem. Salīdzināmu aplēšu izvēle būtu labi jāpamato; cita starpā tās var iegūt no:

- akadēmiskās literatūras avotiem, kas publicēti atzītā un zinātniski recenzētā žurnālā, kurā izmantoti jaunākie dati un modeļi, kas atspoguļo pašreizējo politikas situāciju, un
- regresijas rezultātiem par konkrētu nozari līdzīgā dalībvalstī (būtu skaidri jāpamato dalībvalsts izvēle).

Tikai tādā gadījumā, ja var dokumentēti parādīt, ka iepriekš izklāstītie varianti nav iespējami, var izmantot galējo variantu, proti, vienas nozares rezultātus piemērot pārējām nozarēm. Arī šādā gadījumā ir jāsniedz skaidrs pamatojums.

V PAPILDINĀJUMS

ENERĢĒTISKĀS NABADZĪBAS MAZINĀŠANA

INDIKATĪVI UN NEIZSMEĻOŠI PIEMĒRI AR POLITIKAS PASĀKUMIEM, KAS MAZINA ENERĢĒTISKO NABADZĪBU

Lielākā daļa dalībvalstu ir īstenojušas rīcībpolitikas enerģētiskās nabadzības mazināšanai. Tos var aprakstīt kā politikas pasākumus, kas vērsti uz energopatēriņu konkrētā mērķgrupā, piemēram, neaizsargātās mājsaimniecībās, mājsaimniecībās, ko skar enerģētiskā nabadzība, vai sociālajos mājokļos. Tie dalās divās grupās atkarībā no tā, cik tie relevanti EED 7. panta 1. punktam un 11. panta 2. punktam:

- sociālās rīcībpolitikas, kas vērstas uz energopatēriņu – to mērķis ir ātri mazināt enerģētiskās nabadzības ietekmi, bet tie nav vērsti uz energoefektivitāti; piemēram, atbrīvojumi no energopatēriņa rēķinu maksāšanas, tiešie maksājumi, samazināti tarifi un sociālā nodrošinājuma maksājumi; šādas rīcībpolitikas nav būtiskas EED 7. panta 11. punkta kontekstā, kur noteikts, ka atbilstīgi ir tikai tādi politikas pasākumi, kas īstenoti nolūkā pildīt energoekonomijas pieņēmumu (piemēram, samazinot energopatēriņu), un
- energoefektivitātes rīcībpolitikas, kas vērstas tieši uz mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem vai nu ar konkrētu komponentu, vai pievērsoties tikai šai grupai – tie ir būtiski EED 7. panta 11. punkta kontekstā, jo to mērķis ir likvidēt šķēršļus un motivēt ieguldījumus energoefektivitātē, kā arī mazināt enerģētisko nabadzību.

Turpmāk tabulā ir sniegts pārskats par konkrētām energoefektivitātes rīcībpolitikām, kas vērstas uz mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem un kas jau tiek īstenotas vairākās dalībvalstīs; piemēri ir indikatīvi un neizsmeļoši.

Indikatīvi piemēri rīcībpolitikām, kas mazina enerģētisko nabadzību ⁽¹⁾

Rīcībpolitika	Energoefektivitātes politika, kas vērsta uz mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem	Attiecīgās dalībvalstis ⁽²⁾
---------------	--	--

Pasākumi, kas īstenoti EEPS ietvaros (EED 7.a pants)

Uz tirgu bāzēts instruments	Konkrēts mērķrādītājs saistībā ar enerģētisko nabadzību (vai mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem) vai prēmijas par darbībām, kas īstenotas mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem	AT, FR, IE, UK
-----------------------------	--	----------------

Pasākumi, kas īstenoti alternatīvu politikas pasākumu ietvaros (EED 7.b pants)

Finansējuma shēmas un instrumenti	Stimuli energoefektīvām ēku renovācijām, piemēram, pievērsoties mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem vai mājokļiem ar zemākajām energoefektivitātes kategorijām (piemēram, G un F) vai piedāvājot lielākas stimulu likmes atkarībā no ienākumiem vai sociāliem kritērijiem	BE, BG, CY, DE, DK, EL, ES, FR, IE, LT, LV, MT, NL, RO, SI, UK
Finansējuma shēmas un instrumenti	Stimuli iekārtu nomaīpai, piemēram, pievērsoties mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem vai piedāvājot lielākas stimulu likmes atkarībā no ienākumiem vai sociāliem kritērijiem	AT, BE, DE, HU
Fiskālie stimuli	Ienākuma nodokļa atmaksa/samazināšana, piemēram, piedāvājot lielākas stimulu likmes atkarībā no ienākumiem vai sociāliem kritērijiem	EL, FR, IT

Rīcībpolitika	Energoefektivitātes politika, kas vērsta uz mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem	Attiecīgās dalībvalstis ⁽²⁾
Apmācība un izglītība	Informācijas kampaņas un informācijas centri	AT, DE, FR, IE, HU, MT, SI, UK
Apmācība un izglītība	Energoauditi ⁽³⁾	BE, DE, FR, IE, LV, SI

⁽¹⁾ Ugarte, S. et al., *Energy efficiency for low-income households* (pētījums ITRE komitejas vajadzībām, 2016. gads); [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU\(2016\)595339_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU(2016)595339_EN.pdf)

⁽²⁾ Stāvoklis 2016. gada vidū.

⁽³⁾ Parasti politikas intervences veids ir politika "Apmācība un izglītība". Viens no iespējamiem šīs kategorijas apakšveidiem ir energoefektivitātes politika "Energoauditi". Piemēram, energoauditi mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem patiešām ir vērsti uz to, lai šīs mājāsaimniecības informētu par energopatēriņa avotiem un apmācītu, kā optimizēt vai efektīvi samazināt šādus avotus. Turklāt dažas no šīm programmām ietver arī bezdarbnieku apmācību, lai tie kļūtu par konsultantiem enerģētikas jautājumos (piemēram, Caritas programma Vācijā).

Šīs rīcībpolitikas īsteno kā īpašu komponentu EEPS ietvaros un kā izraudzītus alternatīva politikas pasākuma veidus ⁽³⁾. Finansējuma instrumenti, ko veido aizdevumi un dotācijas ēku renovācijai, ir visbiežāk sastopamie pasākumi, kuru mērķis ir veicināt energoefektivitāti mājāsaimniecībās ar zemiem ienākumiem. Ir ieviesti arī iekārtu nomaiņas rīcībpolitikas un informācijas pasākumi, bet tikai dažās dalībvalstīs. Turklāt dažas dalībvalstis ir sākušas īpašas energoauditu programmas, kas vērstas uz mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem.

Sīkākāki piemēri energoefektivitātes rīcībpolitikām, kas vērstas uz mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, ir pieejami šādos avotos:

— ES Enerģētiskās nabadzības observatorija:

<https://www.energypoverty.eu/policies-measures>

— MURE datubāze H2020 ODYSSEE-MURE projekta ietvaros:

<http://www.measures-odyssee-mure.eu/>

— *Energy efficiency for low-income households (Energoefektivitāte mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem)* (Eiropas Parlamenta Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komitejas pētījums):

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU\(2016\)595339_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/595339/IPOL_STU(2016)595339_EN.pdf)

⁽³⁾ Tādēļ uz šo attiecas arī vispārīgie skaidrojumi II papildinājumā (EEPS) un III papildinājumā (alternatīvi politikas pasākumi).

VI PAPILDINĀJUMS

TĀDA ENERĢIJAS IETAUPĪJUMA APRĒĶINĀŠANA, KO RADA PARADUMU MAIŅAS VEICINĀŠANAS PASĀKUMI

“Paradumu maiņas veicināšanas pasākumi” ietver jebkādu politikas pasākumu intervenci, kuras mērķis ir enerģijas ietaupījuma panākšana, izmainot galalietotāju paradumus, t. i., veidu, kā viņi izmanto enerģiju vai enerģiju patērējošus ražojumus (piemēram, iekārtas, tehniku, transportlīdzekļus) vai sistēmas (piemēram, dzīvojamās un nedzīvojamās ēkas). Šādi pasākumi var ietvert konsultācijas enerģētikas jautājumos, mērķtiecīgas informācijas kampaņas, reāllaika energopatēriņa atspoguļošanu vai atgriezenisko skaiti, ekobraukšanas apmācību, enerģijas ietaupījumu kampaņas darbavietā utt.

Paradumu maiņas veicināšanas pasākumu nolūkā ir vajadzīgs īpašs izvērtējums, jo paradumu maiņas būtiskumu ir grūtāk pierādīt nekā, piemēram, tehniska risinājuma uzstādīšanu. Turklāt paradumu maiņa var būt ļoti atgriezeniska, tādēļ ir grūtāk noteikt pasākumu ilgumu un ietaupījumu apjomu laika gaitā.

1. Izvērtēšanas pieejas**1.1. Nejausināti kontrolēti pētījumi**

Lai pārvarētu iepriekš aprakstītās grūtības, dalībvalstīm ir ieteicams attiecīgā gadījumā izmantot nejausinātu kontrolētu pētījumu (NKP) pieeju⁽¹⁾, kas paredz datu apkopošanu par izmērīto vai uzraudzīto energopatēriņu pirms un pēc intervences(-ēm). Salīdzinot energopatēriņa (pirms/pēc) izmaiņas starp rīcības un kontroles grupām, ir iespējams pārbaudīt, vai reālais enerģijas ietaupījums pietuvinās gaidītajam.

Ieteicams veikt eksperimentus, pirms šo pieeju sāk izmantot pilnā apmērā, lai tādējādi varētu:

- salīdzināt variantus,
- uzlabot struktūru un efektivitāti un
- rūpīgi izvērtēt ietekmi.

1.2. Kvaziekspērimētāla pieeja

Ja nav iespējams izmantot NKP pieeju, alternatīva ir kvaziekspērimētāla pieeja⁽²⁾, kas paredz rīcības grupas salīdzināšanu ar salīdzinājuma grupu. Galvenā atšķirība salīdzinājumā ar NKP ir tāda, ka personas netiek nejausināti iedalītas grupās. Tādēļ ir jākontrolē vai pēc iespējas jānovērš iespējama paraugu vai izlases neobjektivitāte, piemēram, izmantojot saskaņošanas metodes. Svarīgi ir arī dokumentēt statistiskos testus, ko izmanto, lai pārbaudītu rezultātu derīgumu un nozīmi.

⁽¹⁾ NKP pieeja, ko bieži izmanto medicīnas zinātnē, paredz, ka personas (no visas mērķgrupas) tiek nejausināti sadalītas rīcības grupās vai kontroles grupās. Rīcības grupām piemēro intervenci (ārstēšanu), kas tiek izvērtēta, savukārt kontroles grupai ne. Uzskata, ka personu nejausināta iedalīšana grupās nodrošina stabilus nosacījumus salīdzinājuma veikšanai, jo vienīgā statistiski nozīmīgā atšķirība starp grupām ir tas, vai tās saņem ārstēšanu vai ne. Ja mērķis ir salīdzināt dažādus intervences veidus, var izmantot dažādas rīcības grupas.

Sīkāka informācija par NKP pieeju ir sniegta, piemēram:

- Vine, E., Sullivan, M., Lutzenhiser, L., Blumstein, C., & Miller, B. (2014. gads), *Experimentation and the evaluation of energy efficiency programs* (Energoefektivitātes programmu eksperimenti un izvērtēšana), *Energy Efficiency* (Energoefektivitāte), 7(4), 627–640,
- Frederiks, E. R., Stenner, K., Hobman, E. V., & Fischle, M. (2016. gads), *Evaluating energy behavior change programs using randomised controlled trials: Best practice guidelines for policymakers* (Enerģijas rīcības izmaiņu programmu izvērtēšana, izmantojot nejausinātus kontrolētus pētījumus – paraugprakses pamatnostādnes politikas veidotājiem), *Energy research & social science* (Enerģētikas pētījumi un sociālā zinātne), 22, 147–164.

⁽²⁾ Plašāka informācija par kvaziekspērimētālo pieeju ir sniegta, piemēram:

- Hannigan, E., & Cook, J. (2015), “Matching and VIA: quasi-experimental methods in a world of imperfect data”, *Proceedings of IEPEC 2015* (https://www.iepec.org/wp-content/uploads/2018/02/2015paper_hannigan_cook-1.pdf),
- Voswinkel, F., Broc, J.S., Breitschopf, B., & Schlomann, B. (2018), *Evaluating net energy savings – a topical case study of the EPATEE project*, finansējusi programma “Apvārsnis 2020” (https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_evaluating_net_energy_savings.pdf).

1.3. *Energopatēriņa mērīšana vai uzraudzīšana*

Ja nav iespējams izmantot nevienu no iepriekš aprakstītajām pieejām, enerģijas ietaupījumu var novērtēt, izmērot vai uzraugot dalībnieku energopatēriņu pirms un pēc intervences. Šo pieeju ir vieglāk īstenot, bet tā ir saistīta ar daudz lielāku nenoteiktību, jo ir grūti izolēt intervences un citu faktoru radītās izmaiņas. Tādēļ ir jāizskaidro, kā ir ņemti vērā citi faktori (piemēram, normalizējot energopatēriņu attiecībā pret laika apstākļiem) un kā tiek risināta nenoteiktība (piemēram, izmantojot konservatīvus pieņēmumus).

2. **“Paredzamā enerģijas ietaupījuma” metode ietekmes aprēķināšanai**

Izvērtējumi, kuros izmanto kādu no iepriekš izklāstītajām pieejām, sniedz rezultātus, ko pēc tam var izmantot kā “paredzamā ietaupījuma” kritēriju (sk. V pielikuma 1. punkta a) apakšpunktu), ja šo ietaupījumu izmanto tāda paša veida intervencei (vienādiem īstenošanas apstākļiem) un līdzīgām mērķgrupām. Paradumu maiņas veicināšanas pasākumu rezultāti var būtiski atšķirties atkarībā no intervences veida (un īstenošanas nosacījumiem) un mērķgrupas veida, tādēļ konkrētā intervencē iegūtos rezultātus no konkrētas mērķgrupas nevar ekstrapolēt uz cita veida intervenci vai citu grupu.

Turpmāk norādīts vispārējais aprēķina formulas piemērs, izmantojot paredzamos ietaupījumus paradumu maiņas veicināšanas pasākuma gadījumā.

Kopējie galīgie enerģijas ietaupījumi =

$$\sum_{\text{dalībnieku skaits}} (\text{vienota enerģijas galapatēriņš} \times \text{paredzamā ietaupījuma īpatsvars} \times \text{dubultās uzskaites faktors})$$

Dalībnieku skaitu var iegūt:

- tieši no monitoringa sistēmas (piemēram, kur dalībnieki reģistrējas programmai vai ziņo par savām darbībām) vai
- ar apsekojumiem, kas vērsti uz visu mērķpopulāciju; tādā gadījumā izlases metodē ir jāpaskaidro, kā tiek nodrošināts, lai izlase būtu reprezentatīva nolūkā nodrošināt ekstrapolāciju uz visu populāciju.

“Vienoto enerģijas galapatēriņu” (t. i., uz dalībnieku) var iegūt:

- tieši no datiem, ko paziņojuši dalībnieki (piemēram, enerģijas rēķinos, pašuzskaitē), vai
- aplēšot vidējo energopatēriņu uz mērķgrupas dalībnieku (piemēram, pamatojoties uz valsts statistikas datiem vai iepriekšējiem pētījumiem); tādā gadījumā ir jāpaskaidro, kā tiek nodrošināts, lai vidējais energopatēriņš būtu reprezentatīvs attiecībā uz mērķgrupas energopatēriņu.

“Paredzamā ietaupījuma īpatsvars” ir ietaupītās enerģijas procentuālā daļa, pamatojoties uz iepriekšējiem izvērtējumiem (sk. pieejas iepriekš). Ir jāpaskaidro, kā tiek nodrošināts, lai tās intervences nosacījumi, kam izmanto šo īpatsvaru, būtu līdzīgi nosacījumiem, kuros ieguva kritēriju.

“Dubultās uzskaites faktors” (%) tiek piemērots gadījumos, ja politikas pasākumu īsteno atkārtoti, pievēršoties tai pašai grupai, bet neveicot dalībnieku tiešu monitoringu. Šajā faktorā ņem vērā to, ka daļu no personām, kuras ietekmē politikas pasākums, ietekmēja jau iepriekšējais pasākums(-i) (ietekmes pārklāšanās).

Tāda politikas pasākuma gadījumā, kura ietvaros tiek īstenota mērķtiecīga pieeja un dalībnieku tiešais monitorings (piemēram, apmācības shēma), dalībnieku dubulto uzskaiti var atklāt tieši, tādēļ var nebūt vajadzības piemērot dubultās uzskaites faktoru.

Turklāt, ja par enerģijas ietaupījumu ilgumu uzskata laiku starp politikas pasākuma divām īstenošanām (piemēram, divām saziņas kampaņām), nav dubultās uzskaites riska ⁽³⁾.

⁽³⁾ Sk. VIII papildinājumu, kur sniegta papildu informācija par ilgumu.

VII PAPILDINĀJUMS

TRANSPORTA NOZARES RĪCĪBPOLITIKAS, KAS IR PLAŠĀKAS PAR ES TIESĪBU AKTIEM

Transporta nozarē valsts, reģionālās un vietējās rīcībpolitikas (papildus enerģijas/CO₂ nodokļu pasākumiem) varētu nodrošināt enerģijas ietaupījumu:

- samazinot nepieciešamību pārvietoties,
- sekmējot pārvietošanos ar energoefektīvākiem transporta veidiem un/vai
- uzlabojot transporta veidu efektivitāti.

1. Energoefektīvu sauszemes transportlīdzekļu veicināšanas pasākumi**1.1. Jaunu transportlīdzekļu parku vidējās efektivitātes paaugstināšana**

Politikas pasākumi, kas veicina jaunu efektīvu transportlīdzekļu iegādi, ietver

- finanšu stimulus vai noteikumus elektromobiļu vai citu energoefektīvu transportlīdzekļu iegādei,
- citus stimulus, piemēram, priekšrocības uz ceļiem vai stāvvietās, un
- transportlīdzekļu nodokļu noteikšanu, pamatojoties uz CO₂ emisijām vai energoefektivitātes kritērijiem.

Tomēr enerģijas ietaupījumu, visticamāk, dos tikai tie transportlīdzekļi, uz ko neattiecas ES emisijas standarti, un enerģijas ietaupījumam, kas panākts publiskajā iepirkumā, ir jāpapildina ietaupījums, kuru paredz pārskatītā Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīva.

Pārskatītā Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīva nosaka, ka dalībvalstīm divos atsaucē periodos (no stāšanās spēkā līdz 2025. gada 31. decembrim un no 2026. gada 1. janvāra līdz 2030. gada 31. decembrim) ir jānodrošina, ka konkrētu sauszemes transportlīdzekļu publiskajā iepirkumā tiek ievēroti obligātie iepirkuma mērķrādītāji attiecībā uz ekoloģiski tīriem un bezemisiju transportlīdzekļiem. Apsverot enerģijas ietaupījumu, ko dotu politikas pasākumi, kuru mērķis ir veicināt efektīvu transportlīdzekļu publiskos iepirkumus, dalībvalstīm būtu jāpierāda, ka šis ietaupījums būs papildus tam ietaupījumam, ko nodrošina Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīvas prasības; tā tas būtu gadījumā, ja politikas pasākumu rezultātā, piemēram, būtu lielāks ekoloģiski tīru transportlīdzekļu īpatsvars publiskajos iepirkumos, nekā noteikts direktīvā. Tā kā Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīvas obligātie iepirkuma mērķi nav noteikti atsevišķiem gadiem, bet gan visam daudzgadu periodam, ietaupījums no šāda pasākuma būtu jāuzskaita katra perioda pēdējā gadā, lai būtu iespējams pamatoti novērtēt tā papildīgumu un ņemt vērā elastīgumu, kas pieejams atsevišķām publiskām iestādēm saskaņā ar Ekoloģiski tīru transportlīdzekļu direktīvu⁽¹⁾.

Tā kā EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka enerģijas ietaupījumam ir jāpapildina tas ietaupījums, ko nodrošina obligāto ES tiesību aktu īstenošana un kas saistīts ar spēkā esošajiem emisiju standartiem, dalībvalstīm ir rūpīgi jānovērtē spēkā esošie ES tiesību akti, tostarp Regulas (EK) Nr. 443/2009 un (ES) Nr. 510/2011, kā arī Regula (ES) 2019/631 (emisiju standarti jauniem vieglajiem pasažieru automobiļiem un jauniem vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem).

Saskaņā ar Regulām (EK) Nr. 443/2009 un (ES) Nr. 510/2011 vieglo pasažieru automobiļu un vieglo komerciālo transportlīdzekļu ražotājiem ir jānodrošina, lai to transportlīdzekļu vidējās īpatnējās CO₂ emisijas nepārsniegtu īpatnējo emisiju mērķrādītāju, kas noteikts saskaņā ar regulu I pielikumiem vai jebkādiem izņēmumiem, kuri tiek piemēroti. Regula (ES) 2019/631 ir noteikts, ka ikvienam vieglo pasažieru automobiļu un/vai vieglo komerciālo transportlīdzekļu ražotājam ir jānodrošina, lai tā vidējās īpatnējās CO₂ emisijas nepārsniegtu īpatnējo emisiju mērķrādītājus no 2025. gada un no 2030. gada, kas noteikti saskaņā ar attiecīgās regulas I pielikumu vai, ja ražotājam tiek piemērots izņēmums, saskaņā ar šo izņēmumu.

Visas trīs regulas ļauj ražotājiem izlemt, kā sasniegt mērķrādītājus, un noteikt sava jaunā transportlīdzekļu parka vidējās emisijas, nevis ievērot CO₂ mērķrādītāju attiecībā uz katru transportlīdzekli. Ražotāji var arī atklāti, pārredzami un bez diskriminācijas vienoties par grupas izveidošanu. Atsevišķu ražotāju mērķrādītājus aizstātu ar kopīgu mērķrādītāju, kas ražotājiem ir jāsasniedz kopīgi.

⁽¹⁾ Sk. [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)614690](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)614690); un https://ec.europa.eu/transport/themes/sustainable/consultations/2016-clean-vehicles_en.

Ja dalībvalsts ievieš valsts politikas pasākumus, ražotājiem būtu jāpielāgo savas cenu stratēģijas visos ES tirgos, lai sasniegtu savus mērķus ES līmenī. Dalībvalstīm būtu jāpierāda, ka enerģijas ietaupījums, kas attiecināts uz šādiem pasākumiem, ne tikai aizstāja prasīto ražotāju ietaupījumu, bet arī radīja pārsniegumu mērķa gados vai pārsniedza emisiju apjoma pamatoto virzību mērķa gados (2021., 2025. un 2030. gads). Enerģijas ietaupījumu, kas saistīts ar jauniem transportlīdzekļiem, uz kuriem attiecas Savienības emisiju standarti, varētu nodrošināt pasākumi, kas motivē agrīnu nomaiņu (sk. 1.2. un 1.3. iedaļu).

Paredzams, ka gaidāmajam ES tiesību aktam, kas attieksies uz kravas automobiļiem, būs līdzīga ietekme uz spēju nodrošināt atbilstīgu enerģijas ietaupījumu, nomainot transportlīdzekļus⁽²⁾. Ierosinātais tiesību akts noteiks, ka ikvienam lielu kravas automobiļu ražotājam ir jānodrošina, lai no 2025. gada tā vidējās īpatnējās CO₂ emisijas nepārsniegtu īpatnējo emisiju mērķrādītājus. Ir ierosināts pārskatīt Savienības tiesību aktus par lielas noslodzes transportlīdzekļiem, un pārskatīšanas gaitā, domājams, apsvērs iespēju noteikt 2030. gadā sasniedzamus mērķrādītājus lieliem kravas automobiļiem, maziem kravas automobiļiem, autobusiem un tūristu autobusiem.

Transportlīdzekļiem, uz ko neattiecas ES emisiju standarti (piemēram, motocikliem, maziem kravas automobiļiem, autobusiem, tūristu autobusiem (un līdz 2025. gadam lieliem kravas automobiļiem)) ikgadējo ietaupījumu var aprēķināt, salīdzinot pasākuma rezultātā iegādāto transportlīdzekļu ikgadējo energopatēriņu ar tirgū esoša vidēja tās pašas klases (pēc izmēra un jaudas) transportlīdzekļa vidējo ikgadējo energopatēriņu.

Indikatīvs piemērs (transportlīdzekļu klase, uz ko neattiecas Savienības emisiju standarti)

$$TFES = \sum n_{\text{ietekmētie}} \times (FEC_{\text{vidējais}} - FEC_{\text{ietekmētie}})$$

kur:

TFES = ikgadējais enerģijas galapatēriņa ietaupījums (bruto);

$n_{\text{ietekmētie}}$ = programmas rezultātā iegādāto transportlīdzekļu skaits;

$FEC_{\text{vidējais}}$ = tirgus vidējais ikgadējais enerģijas galapatēriņš (FEC); un

$FEC_{\text{ietekmētie}}$ = programmas rezultātā iegādāto transportlīdzekļu vidējais ikgadējais FEC.

1.2. Autoparku neefektīvāko transportlīdzekļu aizstāšanas tempa palielināšana

Politikas pasākumi, ar ko palielina tempu, kādā aprītē nonāk efektīvāki transportlīdzekļi, ietver transportlīdzekļu nodošanas lūžņos programmas un parku nomaiņas politikas pasākumus. Citi pasākumi, kas veicina efektīvāku transportlīdzekļu nonākšanu aprītē (sk. 1.1. iedaļu) var paātrināt iegādes laiku, piemēram, ja finanšu stimuliem ir noteikts termiņš.

EED V pielikuma 2. punkta f) apakšpunktā ir paskaidrots, ka attiecībā uz politikas pasākumiem, kas paātrina efektīvāku transportlīdzekļu nonākšanu aprītē, "ietaupījumu drīkst deklarēt pilnā apmērā, ar noteikumu, ka tiek pierādīts, ka šāda nonākšana aprītē notiek pirms (..) transportlīdzekļa paredzamā vidējā kalpošanas laika beigām vai pirms (..) transportlīdzeklis parasti tiktu aizstāts".

Tādēļ enerģijas ietaupījumu aprēķins būtu jāsadala divās daļās:

- i) aprēķinot visus ietaupījumus (gadu skaitam līdz vecā transportlīdzekļa normāla kalpošanas laika beigām vai līdz laikam, kad transportlīdzeklis parasti tiktu aizstāts); un
- ii) jaunā transportlīdzekļa atlikušajam kalpošanas laikam pēc vecā transportlīdzekļa kalpošanas laika iedomātajām beigām vai laika, kad tas prasti tiktu aizstāts, aprēķinot ietaupījumus un ņemot vērā papildīgumu.

⁽²⁾ Sk. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1071_en.htm

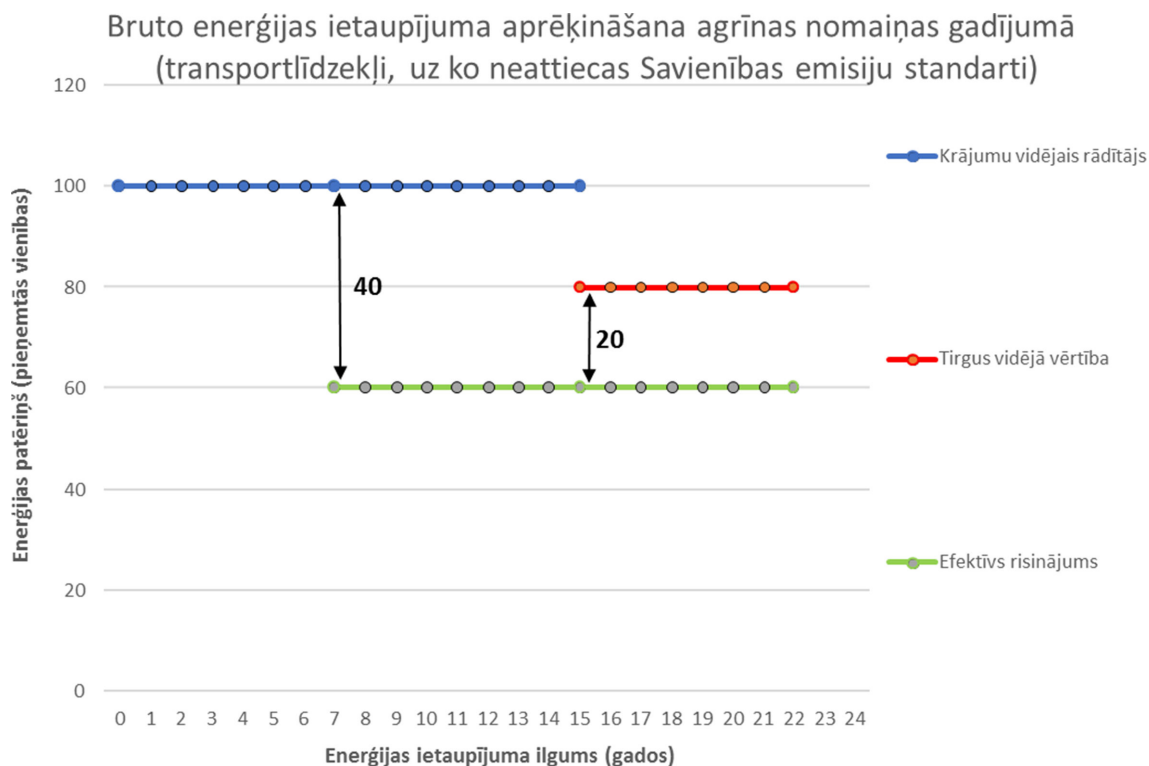
Gaidāms, ka neefektīvāko transportlīdzekļu ar garākajiem paredzamajiem vidējiem kalpošanas laikiem aizstāšana nodrošinātu lielāku enerģijas ietaupījumu. Dalībvalstīm būtu savos NEKP jāapraksta metode, kas izmantota, lai aplēstu vidējos kalpošanas laikus, un šīs metodes pamats, tostarp apsekojumi, lai nodrošinātu metodikas pamatotību. Šajā saistībā dalībvalstis varētu iesniegt pierādījumus par to transportlīdzekļu paredzamo vidējo kalpošanas laiku, uz kuru ir vērsti paātrinātas nonākšanas aprītē rīcībpolitikas, piemēram, transportlīdzekļu nodošanas lūžņos statistikas dati. Ja mērķis ir transportlīdzekļi, kas vecāki par paredzamo vidējo kalpošanas laiku, var būt nepieciešami apsekojumi, lai apzinātu paredzamo vidējo kalpošanas laiku.

Indikatīvs piemērs agrīnas nomaiņas nodrošināto enerģijas ietaupījumu aprēķinam (transportlīdzeklis, uz ko neattiecas ES emisiju standarti)

Attēlā ir parādīts enerģijas ietaupījumu aprēķina paraugs (pieņemtās vienības) tāda transportlīdzekļa agrīnas nomaiņas gadījumā, uz kuru neattiecas ES emisiju standarti (piemēram, motocikls) masveida tirgus klasē ar iedomāto kalpošanas laiku 15 gadiem.

Pieņem, ka vidējs krājumos esošs šīs klases transportlīdzeklis patērē 100 vienības un tiek aizstāts 7. gada beigās (t. i., transportlīdzekļa nomaiņa ir paātrināta par 8 gadiem). Pieņem, ka vidēja tirgū esoša transportlīdzekļa tirgus vidējais atsaucis patēriņš ir 80 vienības, savukārt efektīvā risinājuma patēriņš ir 60 vienības. Tādēļ papildu enerģijas ietaupījumi sasniedz $(100 - 60) \times 8 + (80 - 60) \times 7 = 460$ vienības.

Šajā piemērā bez datiem par aizstāto transportlīdzekļu faktisko patēriņu krājumu vidējo patēriņu izmanto kā atsaucis vērtību, attiecībā pret kuru aprēķina ietaupījumu pirmajiem 8 gadiem; vidēja tirgū esoša transportlīdzekļa tirgus vidējo atsaucis patēriņu pēc nomaiņas iegādes uzskata par pamatscenāriju enerģijas ietaupījuma aprēķināšanai aizstājot transportlīdzekļa iedomātā kalpošanas laika atlikušajam laikam.

Jauniem vieglajiem pasažieru automobiļiem un vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem, uz ko pēc Regulu (EK) Nr. 443/2009, (ES) Nr. 510/2011 un (ES) 2019/631 īstenošanas attieksies ES emisiju standarti, kā atsaucis vērtība aizstājotajiem transportlīdzekļiem būtu jāizmanto enerģijas patēriņš, kas saistīts ar vidējām CO₂ emisijām iegādes gadā. Tas ņem vērā kompensējošo ietekmi attiecībā uz centieniem, kas ražotājiem būtu jāīsteno, lai sasniegtu savus saistošos mērķus, kā paredzēts V pielikuma 2. punkta b) apakšpunktā, kur noteikts, ka enerģijas ietaupījumam ir jāpapildina ietaupījums, kas radies obligātu ES tiesību aktu īstenošanas rezultātā.

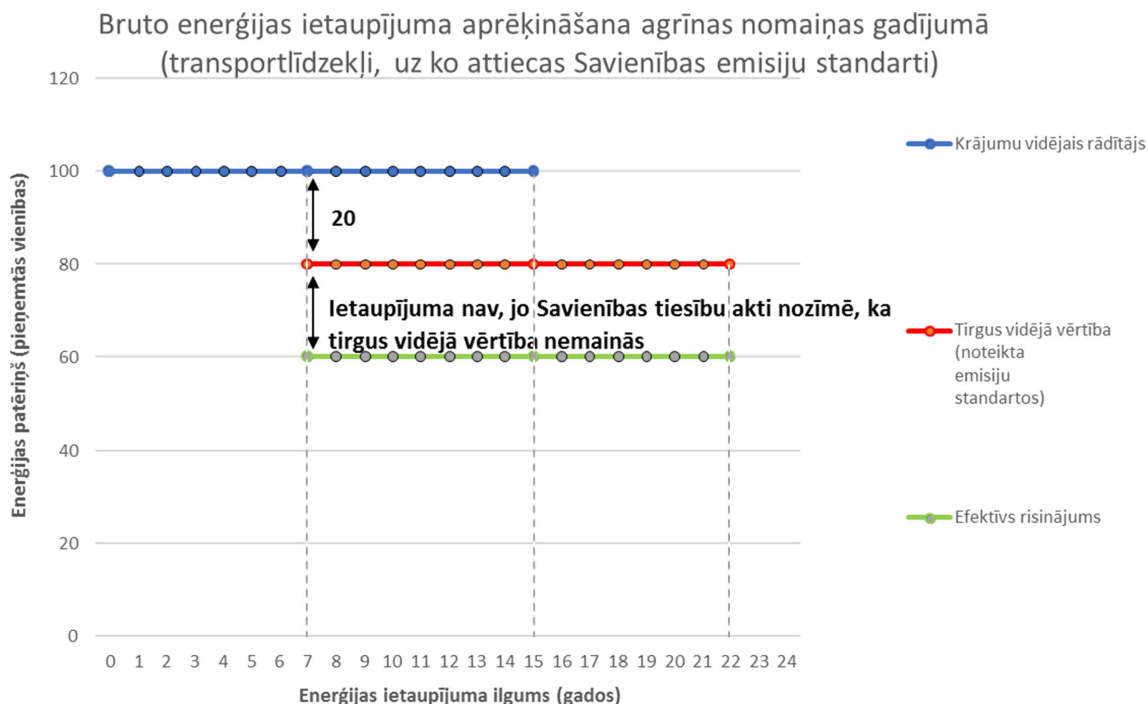
Gaidāmajam ES tiesību aktam, kas attieksies uz kravas automobiļiem, varētu būt līdzīga ietekme uz spēju nodrošināt atbilstīgu enerģijas ietaupījumu, nomainot transportlīdzekļus⁽³⁾.

⁽³⁾ Sk. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1071_en.htm

Piemērs agrīnas nomaiņas nodrošinātā enerģijas ietaupījuma aprēķinam (transportlīdzekļi, uz ko attiecas ES emisiju standarti)

Attēlā turpmāk ir parādīts enerģijas ietaupījuma aprēķins (pieņemtās vienības) tāda transportlīdzekļa agrīnas nomaiņas gadījumā, uz kuru neattiecas ES emisiju standarti (piemēram, vieglais pasažieru automobilis) masveida tirgus klasē ar iedomāto kalpošanas laiku 15 gadiem. Pieņem, ka vidējs krājums esošs šīs klases transportlīdzeklis patērē 100 vienības un tiek aizstāts 7. gada beigās (t. i., transportlīdzekļa nomaiņa ir paātrināta par 8 gadiem).

Pieņem, ka tirgus vidējais atsaucis patēriņš ir 80 vienības, savukārt efektīvā risinājuma patēriņš ir 60 vienības. Tomēr ES tiesību aktu kompensējošās ietekmes dēļ tikai agrīnas nomaiņas perioda enerģijas ietaupījums ir atbilstīgs, un tas būtu jāaprēķina, atsaucoties uz vidēju tirgū esošu transportlīdzekli, nevis aizstājamo transportlīdzekli. Tādēļ papildu ietaupījums sasniedz $(100 - 80) \times 8 = 160$ vienības.

Visu paātrinātas nonākšanas aprītē politikas pasākumu gadījumā būtu jāpierāda, ka aizstātie transportlīdzekļi pēc tam atkārtoti neienāk lietoto automobiļu tirgū, lai nodrošinātu, ka enerģijas ietaupījumu neaizstāj neefektīvu transportlīdzekļu papildu patēriņš.

1.3. Eksploatācijā esošu transportlīdzekļu energoefektivitātes palielināšana

Politikas pasākumi, ar kuriem panāk turpmāk norādīto, var nodrošināt enerģijas ietaupījumu, samazinot enerģijas patēriņu uz pasažieri/tonnkilometru:

- uzlabo eksploatācijā esošu transportlīdzekļu efektivitāti (piemēram, mudinot ieviest aprītē energoefektīvākas riepas vai enerģiju taupošas smērvielas),
- uzlabo transporta infrastruktūru un transporta sistēmas darbību (piemēram, samazinot sastrēgumus),
- palielina vidējo noslogojumu (veicinot automobiļu koplietojumu vai kravu loģistiku) un
- ietekmē vadītāju rīcību (piemēram, pazeminot ātruma ierobežojumus vai ar ekobraukšanas kampaņām).

Lai aprēķinātu šo pasākumu nodrošināto enerģijas ietaupījumu, ir jāaplēs ietekmēto dalībnieku skaits (piemēram, transportlīdzekļi, vadītāji, pasažieri vai kravu tonnas), kā arī paredzamais ietaupījums uz dalībnieku un pasākumu ietekmes saglabāšanās laika gaitā.

Indikatīvs piemērs ekobraukšanas kampaņas gadījumā

$$TFES = \sum n_{\text{ietekmētie}} \times FEC_{\text{vidējais}} \times (1 - Et) \times (1 - Pt)$$

kur:

TFES = ikgadējais enerģijas galapatēriņa ietaupījums (bruto);

$n_{\text{ietekmētie}}$ = programmas rezultātā iegādāto transportlīdzekļu skaits;

$FEC_{\text{vidējais}}$ = vidējais ikgadējais enerģijas galapatēriņš;

Sawar = % ietaupījums uz programmas dalībnieku;

Et = % uzlabojums attiecībā uz jaunu transportlīdzekļu tehnoloģijām, kas enerģijas patēriņu padara mazāk atkarīgu no braukšanas ieradumiem (piemēram, reģeneratīvā bremzēšana elektromobiļiem) un no palielinājumiem laika gaitā, un

Pt = % samazinājums attiecībā uz apmācības ietekmi uz dalībnieku pēc apmācības beigām (samazināšanās faktors, kas laika gaitā palielinās).

2. **Nepieciešamības ceļot samazināšana vai ceļošanas sekmēšana ar energoefektīvākiem transporta veidiem**

Politikas pasākumi, kas izstrādāti ar mērķi samazināt nepieciešamību ceļot vai sekmēt ceļošanu ar energoefektīvākiem transporta veidiem, varētu ietvert:

- ieguldījumus transporta infrastruktūrā (piemēram, dzelzceļā, autobusus, prāmjos, autobusu joslās, riteņbraukšanas joslās, gājēju maršrutos), lai nodrošināt lielāku skaitu iespēju, tostarp:
 - integrētas dažādu transporta veidu sabiedriskā transporta sistēmas,
 - velosipēdu un skūteru koplietojumu, kas piedāvā ceļotājiem iespēju pārvietoties no mājām līdz pašam galamērķim,
 - pasažieru un kravu pārvadājumus,
 - tāldarba motivēšanu un
 - ātrgaitas dzelzceļu, kas piedāvā alternatīvu īsiem aviopārvadājumiem,
- fiskālos instrumentus, piemēram, subsīdijas sabiedriskā transporta sistēmai,
- ceļa nodevas, pamatojoties uz sastrēgumu līmeni un/vai CO₂ emisijām,
- pašreizējo noteikumu vai nodokļu pasākumu reformu, piemēram, ar integrētu zemes izmantošanas plānošanu, lai dotu priekšroku attīstībai netālu no sabiedriskā transporta infrastruktūras, un
- grozījumus noteikumos par uzņēmumu transportlīdzekļiem vai to nodokļiem, lai darbiniekiem piedāvātu sabiedriskā transporta vai riteņbraukšanas izmaksu alternatīvas.

Indikatīvs piemērs sastrēguma maksas nodrošināta enerģijas ietaupījuma aprēķināšanai

Ja pilsēta ievieš sastrēguma maksu, enerģijas ietaupījumu varētu aprēķināt, salīdzinot satiksmes apjoma paredzamo enerģijas patēriņu bez sastrēguma maksas un satiksmes apjoma enerģijas patēriņu pēc pasākuma ieviešanas. Satiksmes apjoma datus varētu apkopot, izmantojot maksu iekasēšanas infrastruktūru.

Dalībvalstīm būtu jāņem vērā kompensējošā ietekme, ko, piemēram, rada sabiedriskā transporta izmantošanas pieaugums, transporta darbības izmaiņas ārpus sastrēgumu zonas un enerģijas patēriņa izmaiņas satiksmes plūsmas izmaiņu rezultātā.

VIII PAPILDINĀJUMS

PASĀKUMU TURPINĀŠANĀS ILGUMS UN TEMPS, KĀDĀ IETAUPĪJUMS LAIKA GAITĀ SAMAZINĀS

Dalībvalstīm būtu vispirms jānodala prasības, lai ņemtu vērā:

- pasākuma ilgumu un
- ietaupījuma samazināšanās tempu attiecīgā pienākuma perioda gaitā.

1. Pasākumu ilgums

V pielikuma 2. punkta i) apakšpunkta vajadzībām dalībvalstis var izmantot indikatīvas ilguma vērtības konkrētam politikas pasākuma veidam, kā norādīts neizsmeļošajā sarakstā tabulā turpmāk ⁽¹⁾. Tāpat tās var izmantot citas vērtības, bet tām jebkurā gadījumā ir savos integrētajos NEKP jāapraksta pasākuma veidam izmantotais ilgums un tas, kā to aprēķina vai kas ir tā pamatā ⁽²⁾.

Indikatīvs enerģijas ietaupījuma ilgums konkrētiem pasākumu veidiem

Darbības veids (dalījumā pēc mērķsektoriem)	Indikatīvais ilgums (gadi)
ĒKAS	
Energoefektīva būvniecība	> 25
Ēkas norobežojošās konstrukcijas (dobo sienu, pilno sienu, bēniņu, jumta, grīdas) siltumizolācija	> 25
Logi/stiklojums	> 25
Karstā ūdens cauruļvadu siltumizolācija	20
Jauna/modernizēta centrālā apkure	20
Siltumatstarojoši radiatoru (siltumizolācijas materiāla uzstādīšana starp radiatoriem un sienu, lai siltumu atstarotu atpakaļ telpā)	18
Augstas efektivitātes apkures katli (< 30 kW)	20
Siltuma atgūšanas sistēmas	17
Siltumsūkņi	10 (gaiss–gaiss); 15 (gaiss–ūdens); 25 (ģeotermāls)
Cirkulācijas sūkņi (siltuma sadale)	10
Efektīvas spuldzes (LED)	15

⁽¹⁾ Šo indikatīvo vērtību noteikšanai ir izmantoti šādi avoti:

- CWA 15693:2007, *Saving lifetimes of energy efficiency improvement measures in bottom-up calculations*, CEN Workshop Agreement, 2007. gada aprīlis,
- Eiropas Komisija, 2010. gads, *Preliminary draft excerpt – Recommendations on measurement and verification methods in the framework of Directive 2006/32/EC on energy end-use efficiency and energy services* (nav publicēts).

⁽²⁾ Sk. EED V pielikuma 5. punkta h) apakšpunktu.

Darbības veids (dalījumā pēc mērķsektoriem)	Indikatīvais ilgums (gadi)
Apgaismes ķermeņi ar balasta sistēmām (apgaismojuma vienības ar speciālu efektīvu spuldžu uzstādīšanas aprīkojumu)	15
Efektīvas aukstumiekārtas	15
Efektīvas iekārtas, kas izmanto ūdeni	12
Karsto ūdeni taupoši maisītāji ar plūsmas ierobežotājiem	15
Karstā ūdens tvertne ar siltumizolāciju	15
Efektīvs dzesētājs vai telpas gaisa kondicionētājs	10
Siltuma sadales hidrauliskā līdzsvarošana (centrālās apkures sistēmām)	10
Apkures vadība	5
Ārējā gaisa piekļuves novēršana (materiāls plaisu novēršanai ap durvīm, logiem utt., lai palielinātu ēku hermētiskumu)	5
Patēriņa elektronikas preces	3
PAKALPOJUMI	
Energoefektīva būvniecība	> 25
Ēkas norobežojošās konstrukcijas (dobo sienu, pilno sienu, bēniņu, jumta, grīdas) siltumizolācija	> 25
Logi/stiklojums	> 25
Apkures katli (> 30 kW)	25
Siltumsūkņi	10 (gaiss–gaiss); 15 (gaiss–ūdens); 25 (ģeotermāls)
Siltuma atgūšanas sistēmas	17
Efektīva centrālā gaisa kondicionēšana un dzesētāji	17
Efektīvas ventilācijas sistēmas	15
Sabiedriskā / ielu apgaismojuma sistēmas	13
Jauns/atjaunots biroja apgaismojums	12
Komerčiālas dzesēšanas iekārtas	8
Apgaismojuma vadība ar kustību detektoru	10
Energoefektīvas biroja iekārtas	3
Energovadības sistēmas (sal. ISO 50001)	2
TRANSPORTS	
Efektīvi transportlīdzekļi	(100 000 km) (*)

Darbības veids (dalījumā pēc mērķsektoriem)	Indikatīvais ilgums (gadi)
Zemas pretestības riepas automobiļiem	(50 000 km) (*)
Zemas pretestības riepas kravas automobiļiem	(100 000 km) (*)
Sānu paneļu kravas automobiļiem (aerodinamikas papildinājumi smagajiem kravas transportlīdzekļiem)	(50 000 km) (*)
Riepu spiediena kontrole kravas automobiļiem (automātiskas riepu spiediena uzraudzības ierīces)	(50 000 km) (*)
Degvielas piedevas	2
Transporta veida maiņa	2

(*) Ir vajadzīgi dati par vidēji nobrauktajiem attālumiem.

Darbības veids	Indikatīvs enerģijas ietaupījuma ilgums (gadi)
RŪPNIECĪBA	
Koģenerācija	10
Atlikumsiltuma atgūšana	10
Efektīvas saspiestā gaisa sistēmas	10
Efektīvi elektromotori / daudzātrumu piedziņa	8
Efektīvas sūkņu sistēmas	10
Efektīva ventilācijas sistēma	10
Energovadības sistēmas (sal. ISO 50001)	2

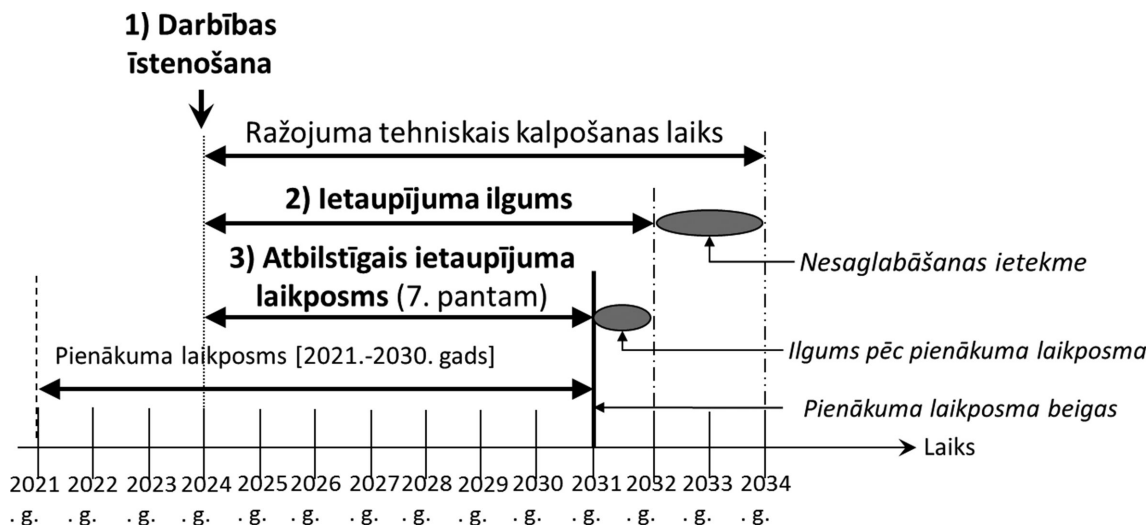
Attiecīgā gadījumā atsevišķu iepriekš uzskaitīto darbības veidu energoefektivitātei būtu jāpārsniedz minimums, ko paredz obligāti ES tiesību akti, piemēram, EED V pielikuma 2. punkta c) apakšpunkts.

“Indikatīvais enerģijas ietaupījuma ilgums” ir periods, kad ir ieviesta un tiek īstenota darbība. Tas var būt sāks par tehnisko kalpošanas laiku (ko deklarējis ražotājs), jo ražojums var netikt saglabāts (piemēram, tas tiek likvidēts vai noveco), un tas īpaši var attiekties uz:

- atsevišķām paradumu maiņas veicināšanas darbībām,
- gadījumiem, kad rodas problēmas saistībā ar uzstādītā ražojuma vai atsevišķas darbības kvalitāti vai uzturēšanu, un
- darbības nozarēs ar nekonkrētu darbīmdarbības ciklu (piemēram, veikaliem, kas aizveras dažus gadus pēc atvēršanās).

Aprēķinot kumulatīvo enerģijas ietaupījumu saskaņā ar EED 7. pantu, ir jāņem vērā arī atbilstīgais enerģijas ietaupījuma periods. Tas nozīmē, ka drīkst ņemt vērā tikai to ietaupījumu, kas panākts attiecīgajā pienākuma periodā (no atsevišķās darbības īstenošanas sākšanas līdz pienākuma perioda beigām).

Attiecībā uz paradumu maiņas veicināšanas pasākumiem dalībvalstis var pēc noklusējuma pieņemt, ka izmantotais ilgums ir vienāds ar tās intervences ilgumu, kura veicina energoefektīvu rīcību. Tās var izmantot citu vērtību, bet tām jebkurā gadījumā ir savos integrētajos NEKP jāapraksta izmantotais ilgums un tas, kā to aprēķina vai kas ir tā pamatā ⁽³⁾.

2. Temps, kādā ietaupījums relevantā pienākuma perioda gaitā samazinās

2.1. Vispārīgi apsvērumi

Papildus katra pasākuma turpināšanās ilgumam dalībvalstīm saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta i) apakšpunktu ir jāņem vērā temps, kādā ietaupījums laika gaitā samazinās Šajā saistībā dalībvalstīm būtu jāapsver:

- to gadu skaits, kuros atsevišķām darbībām ir ietekme (t. i., tiek ņemts vērā ilgums),
- brīdis, kad atsevišķā darbība tika/tiks pirmo reizi īstenota,
- pienākuma perioda ilgums un
- attiecīgā gadījumā – plāns izmantot EED 7. panta 4. un/vai 8. punktā paredzētās iespējas.

Kopumā, novērtējot tempu, kādā laika gaitā samazinās ietaupījums, ir jāņem vērā pienākuma periodu ilgums. Ja netiek plānots izmantot EED 7. panta 4. punkta d), e) vai g) apakšpunktā un/vai 8. punktā paredzētās iespējas, maksimālais ilgums ir:

- 7 gadi pirmajā pienākuma periodā (2014.–2020. gads) un
- 10 gadi otrajā (2021.–2030. gads) un turpmākajos pienākuma periodos.

Ja dalībvalstis plānot izmantot minētās iespējas, maksimālais ilgums varētu būt līdz 22 gadiem (sk. tabulu turpmāk).

Piemērs	Periods, kurā darbības īsteno pirmo reizi	Ietaupījums, kas panākts	Pienākuma periods, uz kuru attiecas ietaupījums	Nosacījumi
1	1.1.2014.–31.12.2020.	2014.–2020. g.	2014.–2020. g.	Nav nekādu īpašu nosacījumu

⁽³⁾ Sk. V pielikuma 5. punkta h) apakšpunktu.

Piemērs	Periods, kurā darbības īsteno pirmo reizi	Ietaupījums, kas panākts	Pienākuma periods, uz kuru attiecas ietaupījums	Nosacījumi
2	1.1.2021.–31.12.2030.	2021.–2030. g.	2021.–2030. g.	Nav nekādu īpašu nosacījumu
3	pēc 31.12.2008. līdz 31.12.2013.	2011.–2013. g.	2014.–2020. g.	Sk. 7. panta 8. punktu
4	pēc 31.12.2008. līdz 31.12.2013.	2014.–2020. g.	2014.–2020. g.	Sk. 7. panta 4. punkta d) apakšpunktu + ierobežojumi 7. panta 5. punktā
5	pēc 31.12.2008. līdz 31.12.2013.	2021.–2030. g.	2021.–2030. g.	Sk. 7. panta 4. punkta d) apakšpunktu + ierobežojumi 7. panta 5. punktā
6	1.1.2014.–31.12.2020.	2014.–2020. g.	2021.–2030. g.	Sk. 7. panta 4. punkta g) apakšpunktu + ierobežojumi 7. panta 5. punktā
7	1.1.2018.–31.12.2020.	2021.–2030. g.	2021.–2030. g.	Sk. 7. panta 4. punkta e) apakšpunktu + ierobežojumi 7. panta 5. punktā

Tikai 4., 5. un 7. piemērā ir iespējams ilgums virs 10 gadiem. Tāpat jāņem vērā, ka 7. panta 5. punktā ir noteikts, ka šīs iespējas drīkst izmantot attiecībā uz ne vairāk kā:

- 25 % no ietaupījumiem, ko ņem vērā 2014.–2020. gada pienākuma periodā (4. piemērs), vai
- 30 % no ietaupījumiem, kas saskaņā ar EED 7. panta 2. un 3. punktu aprēķināti 2021.–2030. gada pienākuma periodam (5. un 7. piemērs).

Jebkurā gadījumā dalībvalstīm ir savos integrētajos NEKP jāapraksta izmantotais pasākumu ilgums un tas, kā to aprēķina vai kas ir tā pamatā (*).

2.2. Enerģijas ietaupījuma saglabāšanās

Turklāt laika gaitā enerģijas ietaupījums mainās, ko galvenokārt nosaka divu veidu faktori:

- atsevišķas darbības rezultativitātes pazemināšanās (kas jāsalīdzina ar iespējamu pazemināšanos, kura notiktu pamatscenārija gadījumā) un
- izmaiņas izmantošanas apstākļos (piemēram, ražošanas apjoms).

Pierādījumi, ar kuriem var pamatot tempu, kādā laika gaitā samazinās ietaupījums, ir nelieli. Tomēr rezultativitātes pazemināšanos var saasināt slikta vai zema kvalitāte un uzturēšana vai neefektīva rīcība. Tādēļ var būt būtisks fakts, vai ir piemēroti noteikumi par kvalitāti un uzturēšanu, piemēram, EED V pielikuma 2. punkta g) apakšpunkts vai EPBD 14. un 15. pants (apkures un gaisa kondicionēšanas sistēmu inspicēšana). Arī energovadības sistēmas ļauj atklāt un ātri novērst neparedzētu pārmērīgu energopatēriņu vai citas kļūmes, tādējādi mazinot enerģijas ietaupījuma samazināšanās risku laika gaitā.

Vienkāršota pieeja varētu būt samazināšanās noklusējuma likmes noteikšana (kas vienāda ar tehniskās nolaides faktoru). Ja ir pamatoti piemērot noteikumus par kvalitāti un uzturēšanu, šī likme būtu jānosaka zemā vai pat nulles līmenī, ja tas ir pamatoti un ja nav iespējams pierādīt nekādu saistītu enerģijas ietaupījuma samazināšanos attiecīgajā pienākuma periodā.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš atsevišķu darbību veidiem ar ilgumu līdz 10 gadiem – jo īpaši zemu izmaksu darbībām, kas ir vairāk pakļautas enerģijas ietaupījuma samazinājumam pienākuma periodā.

(*) Sk. V pielikuma 5. punkta h) apakšpunktu.

Tāpat kā pasākuma ilguma kontekstā, paradumu maiņas veicināšanas pasākumi ir īpašs gadījums, jo laika gaitā var viegli mainīties tas, kādā mērā tiek īstenota energoefektīva rīcība. Tādēļ dalībvalstīm ir ieteicams izpētīt paradumu maiņas veicināšanas pasākumu faktisko ietekmi ⁽³⁾.

3. Ilguma un ietaupījuma saglabāšanās izpētes metodes

Ņemot vērā EED V pielikuma 5. punkta h) apakšpunktā noteikto paziņošanas pienākumu, dalībvalstis tiek mudinātas, kad vien iespējams, ieviest mērījumu nosacījumus, lai paplašinātu zināšanas par to, kā enerģijas ietaupījums attīstās laika gaitā.

Turpmāk tabulā ir īsumā izklāstīti piemēri ilguma, saglabāšanās un rezultativitātes pazemināšanās izpētes metodēm.

Metodes veids	Darbības joma	Piezīmes
Objektā uzstādīto ierīču verifikācija	Ilgums/saglabāšanās	Izlases veidošanas grūtības (lielums + izlases zudumi vai konsekvence laika gaitā): statistiski nozīmīgu rezultātu sasniegšana (ja vien monitoringu neveic dažādos nolūkos) var būt saistīta ar lielām izmaksām Juridiski sarežģījumi (piekļuve objektiem pēc vairākiem gadiem)
Mērījumi un testēšana objektā	Rezultatīvātes pazemināšanās	Izlases veidošanas grūtības (bet to var izmantot mērķtiecīgām verifikācijām); saistīts ar lielām izmaksām (ja vien nav jau veikts citos nolūkos, piemēram, kvalitātes vadībai vai tirgus uzraudzībai) Nav vienmēr tehniski iespējams
Laboratoriskā testēšana	Rezultatīvātes pazemināšanās	Saistīts ar lielām izmaksām (bet varētu būt iespējama sinerģija, piemēram, starp valstīm, ar tirgus uzraudzību utt.) Grūti atspoguļot faktiskos izmantošanas apstākļus (vai imitēt novecošanu)
Apsekojumi/intervijas	Ilgums/saglabāšanās Rezultatīvātes pazemināšanās	Mazākas izmaksas Piemērots atkarībā no darbības veida Deklarēto datu uzticamības problēma (rūpīgi jāpieiet anketas izstrādei)
Rēķinu analīze	Saglabāšana Rezultatīvātes pazemināšanās	Grūti atrast attiecīgu kontroles grupu (ja tāda ir vajadzīga) Grūti dabūt pietiekami ilgas laikrindas Jāapkopo papildu dati, lai analizētu energopatēriņa izmaiņas Lielas izmaksas (ja vien dalībnieki neziņo datus pasākuma ietvaros)
Kritēriji un sekundāro literatūras avotu izpēte	Ilgums/saglabāšanās Rezultatīvātes pazemināšanās	Paļaušanās uz pieejamiem datiem Var palīdzēt panākt vienprātību Var palīdzēt noteikt, kur nepieciešama papildu izpēte

⁽³⁾ Sk. arī VI papildinājumu, kur izklāstīti papildu priekšlikumi par paradumu maiņas veicināšanas pasākumiem.

Metodes veids	Darbības joma	Piezīmes
Krājumu modelēšana	Ilgums/saglabāšanās	Pārdošanas dati (kas vajadzīgi atjaunošanas rādītāja aplēsēm) ir nereti saistīti ar lielām izmaksām Alternatīvi datu avoti varētu būt atkritumu savākšanas/reciklēšanas struktūras (neattiecas uz visiem darbību veidiem)

IX PAPILDINĀJUMS

KRITĒRIJI BŪTISKUMA APLIECINĀŠANAI

Saskaņā ar EED V pielikuma 5. punkta g) apakšpunktu un Pārvaldības regulas III pielikuma 4. punkta d) apakšpunktu dalībvalstīm ir jāpaziņo sava aprēķinu metodika, tostarp tas:

- kā tās noteica papildījumu un būtiskumu un
- kādas metodikas un kritērijus tās izmantoja paredzamā un mērogotā ietaupījuma noteikšanai.

Neskarot Komisijas novērtējumu par plānotajiem vai esošajiem politikas pasākumiem, turpmāk norādītais neizsmeļošais kritēriju saraksts varētu palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt metodiku būtiskuma dokumentēšanai. Attiecībā uz katru pasākumu tām būtu jānovērtē, vai ir attiecināms kāds kritērijs vai kritēriju apvienojums.

1. Kritēriju piemēri būtiskuma dokumentēšanai (EEPS)

- Kritēriji, ko izmanto, lai apstiprinātu vai noraidītu atbildīgo pušu (vai citu pušu, kurām atļauts deklarēt ietaupījumus) deklarēto ieguldījumu atbilstību, un tā verificēšana.

Indikatīvs piemērs

Iepriekš noteikti atbilstīga ieguldījuma veidi (piemēram, finansiāls atbalsts, mērķtiecīgas konsultācijas enerģētikas jautājumos, tehniskais atbalsts darbības izstrādē vai īstenošanā) un attiecīgās prasības (piemēram, stimula minimālā likme, atmaksas termiņa robežvērtība, konsultāciju enerģētikas jautājumos minimālais saturs); parakstīts līgums ar klientu par projekta īstenošanu, apmaksāti rēķini un projekta dokumentācija.

- Kritēriji, ko izmanto, lai apstiprinātu vai noraidītu paziņoto darbību ieguldījumu derīgumu, pamatojoties uz to attiecīgajiem apstākļiem, un tā verificēšana.

Indikatīvs piemērs

Prasība, ka lēmums par ieguldījumu bija jāpieņem kopā ar saņēmēju pirms darbības uztādīšanas (un attiecīgi pierādījumu veidi, piemēram, standartizēta apliecinājuma veidlapa, ko aizpildījis un parakstījis saņēmējs).

Ja ar saņēmējiem sazinās starpnieki, prasība, lai pirms darbības uztādīšanas būtu spēkā līgumi vai vienošanās, kas aptver visu ķēdi no atbildīgajām pusēm (vai citām pusēm, kurām atļauts deklarēt ietaupījumus) līdz galīgajiem saņēmējiem (un lai būtu attiecīgie pierādījumu veidi).

- Kritēriji, ko izmanto, lai nepieļautu paziņoto darbību un saistīto enerģijas ietaupījumu dubultu uzskaiti, un tā verificēšana.

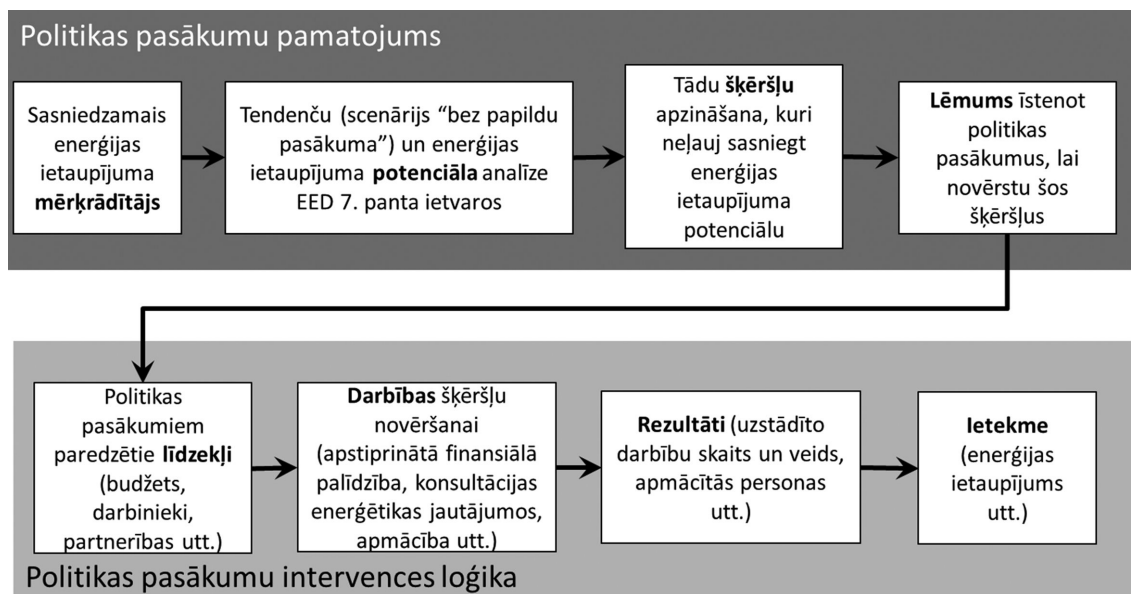
Indikatīvs piemērs

Prasība, lai galīgie saņēmēji būtu piekrituši enerģijas ietaupījuma deklarēšanai viņu vārdā tikai vienu reizi konkrētai darbībai (un lai būtu attiecīgi pierādījumi).

Prasība, ka katras darbības informācija ir jāievada tiešsaistes datubāzē, kas ļauj veikt automatizētas dublēšanās pārbaudes, piemēram, standartizēta apliecinājuma veidlapa, ko aizpildījis un parakstījis saņēmējs.

2. Kritēriju piemēri būtiskuma dokumentēšanai (alternatīvi politikas pasākumi)

Alternatīva pasākuma būtiskums būtu jādokumentē, vismaz izskaidrojot paredzamo cēloņsakarību no pasākuma sākšanas līdz brīdim, kad mērķgrupa(-as) uzstāda vai īsteno darbību. Attēlā atspoguļots energoefektivitātes politikas pamatojuma un intervences loģikas vienkāršs un vispārīgs apraksts EED 7. panta kontekstā.

Cēloņsakarība ne vienmēr ir lineāra un var ietvert vairākus cēloņu variantus vai cēloņu un ietekmes attiecības.

Labāka regulējuma rīkkopā ⁽¹⁾ ir aprakstīta intervences loģika. Ja dalībvalsts atklāj šķēršļus, tai būtu jāpaskaidro, kā ir izstrādāts politikas pasākums nolūkā praksē novērst šādus šķēršļus ⁽²⁾. Papildu norādījumi par pasākumu izstrādi un šķēršļu analīzi ir izklāstīti programmas "Saprātīga enerģija Eiropai" projekta AID-EE galīgajā ziņojumā ⁽³⁾.

EED 7. panta 1. punkta nolūkā dalībvalstis varētu ņemt vērā turpmāk izklāstīto neizsmeļošu jautājumu sarakstu būtiskuma apliecināšanai. Piemēram, ja tiek izmantoti finanšu stimuli, intervences loģikas skaidrojums varētu ietvert aprakstu par provizorisko analīzi, kas veikta, lai izstrādātu finanšu stimulus, skaidrojumu par veida izvēli (dotācijas, aizdevumi ar atvieglotiem nosacījumiem, finanšu garantijas utt.) un stimula pakāpi (dotācijas likmi, aizdevumu procentu likmi utt.).

Indikatīvs un neizsmeļošs saraksts

- Kāds ir politikas pasākuma pamatojums? Proti, kādus šķēršļus (kas kavē enerģijas ietaupījuma gūšanu) ir paredzēts novērst ar pasākumu?
- Kāda ir iespējamā mijiedarbība ar citiem politikas pasākumiem?
- Kādi ir pasākuma darbības mērķi?
- Kādas (kvalitatīvās vai kvantitatīvās) izmaiņas ir gaidāmas pasākuma īstenošanas rezultātā?

⁽¹⁾ *Labāka regulējuma rīkkopa*, Eiropas Komisija;
https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-toolbox-46_en

⁽²⁾ Papildu informācija par intervences loģiku un to, kā to izstrādāt un analizēt, ir pieejama 46. instrumentā, *Labāka regulējuma rīkkopas* 3.3. iedaļā.

⁽³⁾ *Active implementation of the European Directive on Energy Efficiency*;
https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/sites/iee-projects/files/projects/documents/aid-ee_guidelines_en.pdf

- Kā pasākumā panāks šīs izmaiņas (kvalitatīvi: kā ar pasākumu ir paredzēts panākt izmaiņas attiecībā uz šķēršļiem, pret kuriem pasākums vērsts)?
- Kādi līdzekļi ir īstenojošās publiskās iestādes (un – attiecīgā gadījumā – tās pilnvarotās puses) rīcībā, kas paredzēti pasākumam (budžets, darbinieki, aprīkojums utt.)?
- Kādas puses un kā paredzēts iesaistīt politikas īstenošanā (piemēram, partnerības, starpnieki/vidutāji, mērķgrupas)?
- Kādas darbības tiek gaidītas pasākuma rezultātā (piemēram, finansiāla palīdzība, konsultācijas enerģētikas jautājumos, apmācība)? Kādi ir gaidāmie rezultāti (piemēram, darbību uzstādīšana, apmācītās personas)?

Turklāt dalībvalstis varētu apsvērt iespēju veikt politikas pasākuma *ex post* izvērtējumu un apkopot datus, lai novērtētu intervences loģikas ietvaros izdarītos pieņemumus par pasākuma ietekmi.

Saistībā ar pasākuma ietekmes nodalīšanu no citu tādu politikas pasākumu ietekmes, kas ir vērsti uz tām pašām grupām vai darbības veidiem, kopumā pastāv divas iespējas:

- dalībvalstis izlemj paziņot tikai vienu politikas pasākumu uz katru (apakš)nozari; tādā gadījumā varētu pietikt ar šā pasākuma intervences loģikas un tā ietekmes analīzes dokumentāciju, vai
- dalībvalstis izlemj paziņot vairākus politikas pasākumus, kas var pārklāties; tādā gadījumā ir jāizskaidro, kā tiek novērsta dubulta uzskaitē.

3. **Piemēri kritērijiem, ko izmanto iesaistītās puses, pilnvarotās puses vai īstenojošo publisko iestāžu darbību būtiskuma dokumentēšanai**

Brīvprātīgas vienošanās

Lai gan brīvprātīgu vienošanos īstenošanu principā varētu uzskatīt par pietiekamu, lai pierādītu būtiskumu, var noteikt konkrētus kritērijus, lai nodrošinātu, ka šādas vienošanās faktiski paredz iesaistīto pušu būtisku līdzdalību.

Šie kritēriji var būt saistīti, piemēram, ar:

- atbilstīgu darbību sarakstu vai darbību atbilstības kritērijiem, kas iesaistītajām pusēm ir jāpaziņo,
- prasību iesaistītajām pusēm ieviest sertificētu energo vadības sistēmu,
- piemērotu monitoringa un verifikācijas procedūru īstenošanu un
- sankcijām vai izslēgšanu pārkāpuma gadījumā utt. ⁽⁴⁾.

Informācija un konsultācijas enerģētikas jautājumos

Tas, ka energopakalpojumu sniedzējs enerģijas galalietotājiem plaši sniedz konsultācijas, parasti nav uzskatāms par pietiekamu faktu, lai pierādītu būtisku iesaisti. Šādi pasākumi nereti ietver vien nelielu atgriezenisko saiti (piemēram, tīmekļa vietnēs) par to, kā galalietotāji varētu samazināt savu energopatēriņu.

Ņemot vērā daudzās atsevišķās darbības, ko parasti var izvirzīt kā atsevišķu pasākumu mērķi, lielo nenoteiktību attiecībā uz saistītā enerģijas ietaupījuma aplēsēm un ietaupījuma ierobežoto apjomu ⁽⁵⁾, parasti ir vajadzīgas darbības uz vietas vai kāda veida ekonomisks stimulants, lai nodrošinātu liela darbību skaita faktisko īstenošanu un iesaistīto pušu, pilnvaroto pušu vai īstenojošo publisko iestāžu faktisku materiālo līdzdalību. Līdzīgi nosacījumi ir spēkā informācijas kampaņu kontekstā.

⁽⁴⁾ Rūpniecisko (piemēram, dzesēšanas iekārtu) ražotāju brīvprātīgu vienošanos gadījumā būtu jāizstrādā piemēroti protokoli, piemēram, par ražojumu energoefektivitātes periodisku verifikāciju, ko veic trešās personas, un varētu paredzēt sankcijas, ja verificētā energoefektivitāte ir zemāka par deklarēto energoefektivitāti, utt.

⁽⁵⁾ Mājsaimniecību gadījumā literatūras avoti liecina, ka enerģijas ietaupījums, ko var gaidīt no šāda veida pasākuma, var sasniegt 2–3 % no kopējā patēriņa, kas aplēsts *ex ante* (Gaffney, K., 2015. gads, *Calculating energy savings from measures related to information and advice on energy efficiency*, prezentācija seminārā par kopīgām metodēm un principiem, lai aprēķinātu EEPS vai citu politikas pasākumu ietekmi saskaņā ar 7. pantu; <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/node/9080>

Izstrādājot metodi šāda veida pasākuma būtiskuma apliecināšanai, var izmantot turpmāk norādīto neizsmeļošo sarakstu ar kritērijiem:

- atbildes/atgriezeniskā saite uz tematisku apsekojumu (faktisko respondentu skaits);
- mērķauditorijas dalība tematiskos semināros/darbsemināros, tīmekļa platformas/aplikācijas lietotāji/sekotāji vai
- patērētāji, kas saņem konsultācijas īpašā vienotā kontaktpunktā (par renovāciju utt.), kā reģistrēts datubāzē (norādot aplūkoto jautājumu, piemēram, kur saņemt aizdevumu, kā sagatavot dotācijas pieteikumu, informācija par sertificētiem celtniecības uzņēmumiem utt.) ⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Sk. arī VI papildinājumu.

X PAPILDINĀJUMS

Ietaupījuma aprēķināšana no pasākumiem, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju vai citu apkures tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai tajās**1. Ietaupījums no pasākumiem, kas veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu**

Kā paskaidrots 7.5. iedaļā, pasākumi, ar kuriem veicina maza apjoma atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ierīkošanu uz ēkām vai tajās, var būt atbilstīgi, lai sasniegtu EED 7. panta 1. punktā minēto prasīto enerģijas ietaupījumu, ar noteikumu, ka tie izraisa pārbaudāmu un izmērāmu vai aplēšamu enerģijas ietaupījumu.

Piemēros turpmāk ir parādīts, kā ietaupījumu varētu aprēķināt saskaņā ar EED V pielikuma 2. punkta e) apakšpunktu. Dati ir indikatīvi un neatspoguļo reālās vērtības. Tie ir izvēlēti, lai parādītu aprēķina loģiku.

1.1. Veca mazuta apkures katla nomaiņa pret jaunu mazuta apkures katlu

	Siltuma pieprasījums	Pārveidošanas lietderība	Enerģijas galapieprasījums ⁽¹⁾	Enerģijas galapatēriņa ietaupījums attiecībā pret veco katlu ⁽²⁾	Enerģijas galapatēriņa ietaupījums attiecībā pret minimālo lietderību ⁽³⁾
Status quo ante					
Vecs mazuta katls	10 000 kWh	0,77	12 987 kWh		
Fosilā kurināmā katls ar minimālu lietderību ⁽⁴⁾	10 000 kWh	0,86	11 628 kWh		
Energoefektivitātes iespējas					
1. Gāzes kondensācijas katls	10 000 kWh	0,975	10 526 kWh	2 731 kWh	1 371 kWh
2. Saules siltumenerģijas/gāzes katls	10 000 kWh		10 474 kWh	2 731 kWh	1 371 kWh
Saules siltumenerģijas iekārta	1 000 kWh	1	1 000 kWh		
Gāzes kondensācijas katls	9 000 kWh	0,95	9 474 kWh		

⁽¹⁾ Siltuma pieprasījums, kas dalīts ar iedomāto pārveidošanas lietderību.

⁽²⁾ Atšķirība starp enerģijas galapieprasījumu *status quo ante* gadījumā un ietaupījuma iespējas enerģijas galapieprasījumu. Saistībā ar enerģijas galapatēriņa ietaupījuma aprēķināšanu sk. arī skaidrojumus par papildīguma principu.

⁽³⁾ Atšķirība starp minimālās lietderības katla enerģijas galapieprasījumu un ietaupījuma iespējas enerģijas galapieprasījumu. Saistībā ar enerģijas galapatēriņa ietaupījuma aprēķināšanu sk. arī skaidrojumus par papildīguma principu.

⁽⁴⁾ Saskaņā ar Komisijas 2013. gada 2. augusta Regulu (ES) Nr. 813/2013, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/125/EK īsteno attiecībā uz ekodizaina prasībām telpu sildītājiem un kombinētajiem sildītājiem (OV L 239, 6.9.2013., 136. lpp.).

1.2. Veca mazuta apkures katla nomaiņa pret jaunu biomasas apkures katlu

	Siltuma pieprasījums	Pārveidošanas lietderība	Enerģijas galapieprasījums ⁽¹⁾	Enerģijas galapateiktā ietaupījums attiecībā pret veco katlu ⁽²⁾	Enerģijas galapateiktā ietaupījums attiecībā pret minimālo lietderību ⁽³⁾
Status quo ante					
Mazuta katls	10 000 kWh	0,77	12 987 kWh		
Obligātais standarts					
Biomasas katls ar minimālu lietderību ⁽⁴⁾	10 000 kWh	0,75	13 333 kWh		
Energoefektivitātes iespējas					
1. Biomasas katls (labākā tirgū pieejamā tehnoloģija, aplēsts no ražojumu katalogiem / sertifikācijas shēmām)	10 000 kWh	0,92	10 870 kWh	2 117 kWh	2 464 kWh

⁽¹⁾ Siltuma pieprasījums, kas dalīts ar iedomāto pārveidošanas lietderību.

⁽²⁾ Atšķirība starp enerģijas galapieprasījumu *status quo ante* gadījumā un ietaupījuma iespējas enerģijas galapieprasījumu.

⁽³⁾ Atšķirība starp minimālās lietderības katla enerģijas galapieprasījumu un ietaupījuma iespējas enerģijas galapieprasījumu.

⁽⁴⁾ Saskaņā ar Komisijas 2015. gada 28. aprīļa Regulu (ES) 2015/1189, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/125/EK īsteno attiecībā uz ekodizaina prasībām cietā kurināmā katliem (OV L 193, 21.7.2015., 100. lpp.).

1.3. Elektriskā sildītāja nomaiņa pret siltumsūkni

	Siltuma pieprasījums	Pārveidošanas lietderība	Enerģijas galapieprasījums ⁽¹⁾	Enerģijas galapateiktā ietaupījums attiecībā pret veco katlu ⁽²⁾	Enerģijas galapateiktā ietaupījums attiecībā pret minimālo lietderību ⁽³⁾
Status quo ante					
Mazuta katls	10 000 kWh	0,77	12 987 kWh		
Obligātais standarts					
Obligātajam standartam atbilstošs siltumsūknis ⁽⁴⁾	10 000 kWh	3,1	3 225 kWh	9 762 kWh	0
Energoefektivitātes iespējas					
1. Siltumsūknis	10 000 kWh	3,5	2 857 kWh	10 130 kWh	368 kWh

⁽¹⁾ Siltuma pieprasījums, kas dalīts ar iedomāto pārveidošanas lietderību.

⁽²⁾ Atšķirība starp enerģijas galapieprasījumu *status quo ante* gadījumā un ietaupījuma iespējas enerģijas galapieprasījumu.

⁽³⁾ Atšķirība starp minimālās lietderības katla enerģijas galapieprasījumu un ietaupījuma iespējas enerģijas galapieprasījumu.

⁽⁴⁾ Saskaņā ar Regulu (ES) 2015/1189.

1.4. Fotoelementu iekārta

			Enerģijas galapiesprasījums ⁽¹⁾	Enerģijas galapatēriņa ietaupījums ⁽²⁾
Status quo ante				
Elektroenerģija no tīkla	3 500 kWh		3 500 kWh	
Energoefektivitātes iespēja				
Fotoelementu iekārta	3 500 kWh		3 500 kWh	0 kWh

⁽¹⁾ Elektroenerģijas pieprasījums, kas dalīts ar iedomāto pārveidošanas lietderību.

⁽²⁾ Atšķirība starp enerģijas galapiesprasījumu *status quo ante* gadījumā un ietaupījuma iespējas enerģijas galapiesprasījumu.

Piemērs parāda, ka elektroenerģiju no fotoelementu iekārtas uzskata par galīgo enerģiju, kas tiek piegādāta ēkai, lai nodrošinātu ēkas enerģijas galapiesprasījumu.

2. Ietaupījums no pasākumiem, kas veicina koģenerācijas mikrostaciju ierīkošanu

Koģenerācijas iekārtas ierīkošana objektā var būt svarīga saistībā ar enerģijas ietaupījuma apjomu, ko paredz EED 7. panta 1. punkts, ja šāda iekārta izmanto mazāk enerģijas nekā iekārta, ko tā aizstāj. Koģenerācijas izlaides kopējai sistēmas lietderībai (t. i., elektroenerģijai un lietderīgajai siltumjaudai), pamatojoties uz patērēto kurināmo, būtu jāpārsniedz aizstātās apkures iekārtas lietderība.

Lai gan koģenerācija var nodrošināt ievērojamu primārās enerģijas ietaupījumu (atkarībā no elektroenerģijas resursu struktūras), to potenciāls samazināt enerģijas galapatēriņu ir mazāks. Enerģijas galapatēriņa ziņā tām ir tāda pati vērtība kā fosilajiem kurināmajiem vai atjaunojamiem energoresursiem.

Saskaņā ar EED 7. panta 1. punktu vērā drīkst ņemt lietderības ieguvumus tikai no objektā uzstādītās sistēmas, kā parādīts turpmāk.

Piemērs

Pieņem, ka:

- atsaucies gadījums ietver mazuta apkures katlu ar termisko lietderības koeficientu (η , termiskais) 0,77 apmērā (lietderība attiecībā pret zemāko siltumspēju),
- tā kā koģenerācijā ražo arī elektroenerģiju, pamatscenārijā ēkai būs jāpiegādā arī vienāds apjoms elektroenerģijas,
- koģenerācijas piemērs šajā gadījumā ir koģenerācijas gāzes stacija ar η , termiskais = 0,70 un η , elektroenerģijas = 0,30,
- piegādātais siltums ir 10 000 kWh, termiskais.

Lai aprēķinātu kopējo ietaupījumu, vispirms ir jāaprēķina koģenerācijas stacijas saražotās elektroenerģijas apjoms. Pirmais posmā aprēķina fosilā kurināmā daudzumu, ko izmanto stacija; to dara, piegādāto siltumu dalot ar stacijas termisko lietderības koeficientu. No tā var izsecināt, kāds daudzums elektroenerģijas tiek saražots.

Koģenerācijas piemērs

10 000 kWh, termiskais/ η , termiskais = 14 285 kWh, gāze

14 285 kWh, gāze $\times$ η , elektroenerģija = 4 285 kWh, elektroenerģija

Kopā ēkai piegādā 14 285 kWh galīgās enerģijas (dabasgāze).

Pamatscenārija aprēķins atšķiras. Gāzes daudzumu iegūst no termiskā lietderības koeficienta un katla piegādā siltuma.

Pamatscenārija gadījumā

10 000 kWh, termiskais/eta, termiskais = 12 987 kWh, gāze

Turklāt no tīkla ēkai ir jāpiegādā 4 285 kWh elektroenerģijas.

Kopā ēkai piegādā 17 273 kWh galīgās enerģijas (dabasgāze un elektroenerģija).

Šajā piemērā koģenerācijas uzstādīšana ietaupītu 2 988 kWh galīgās enerģijas.

XI PAPILDINĀJUMS

PAPILDĪGUMS

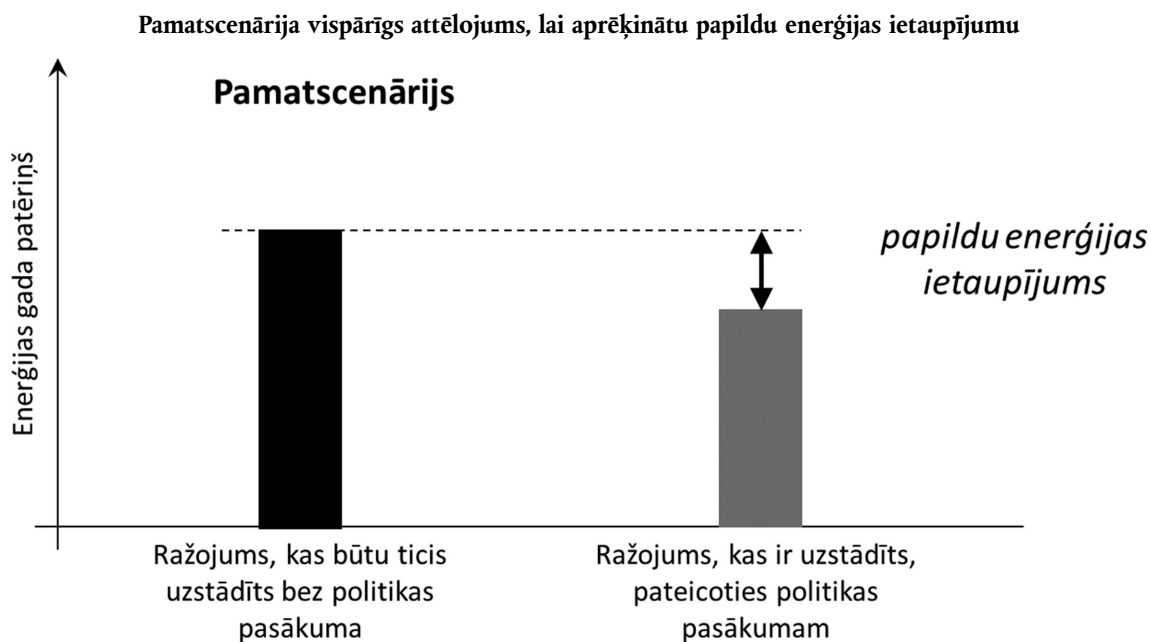
EED V pielikuma 2. punkta a) apakšpunkts

“Jāpierāda, ka ietaupījumi ir ietaupījumi papildus tiem, kuri rastos jebkurā gadījumā bez atbildīgo, iesaistīto vai pilnvaroto pušu, vai īstenojošo publisko iestāžu darbības. Lai noteiktu ietaupījumu, ko var deklarēt kā papildu ietaupījumu, dalībvalstis rēķinās ar to, kā enerģijas izmantojums un pieprasījums mainītos, ja nebūtu attiecīgā politikas pasākuma, ņemot vērā vismaz šādus faktorus: enerģijas patēriņa tendences, patērētāju paradumu izmaiņas, tehnikas progress un citu Savienības un valsts līmenī īstenotu pasākumu radītas izmaiņas.”.

Lai noteiktu, kā energopatēriņš un pieprasījums attīstītos bez politikas pasākuma, ir svarīgi novērtēt ražojumu, kas būtu ticis uzstādīts, piemēram:

- pamatscenārijā izmantojot ražojumu vidējo energopatēriņu tirgū,
- analizējot enerģijas patēriņa tendences un
- veicot apsekojumus, kuru ietvaros salīdzina dalībnieku un kontroles grupu atbildes.

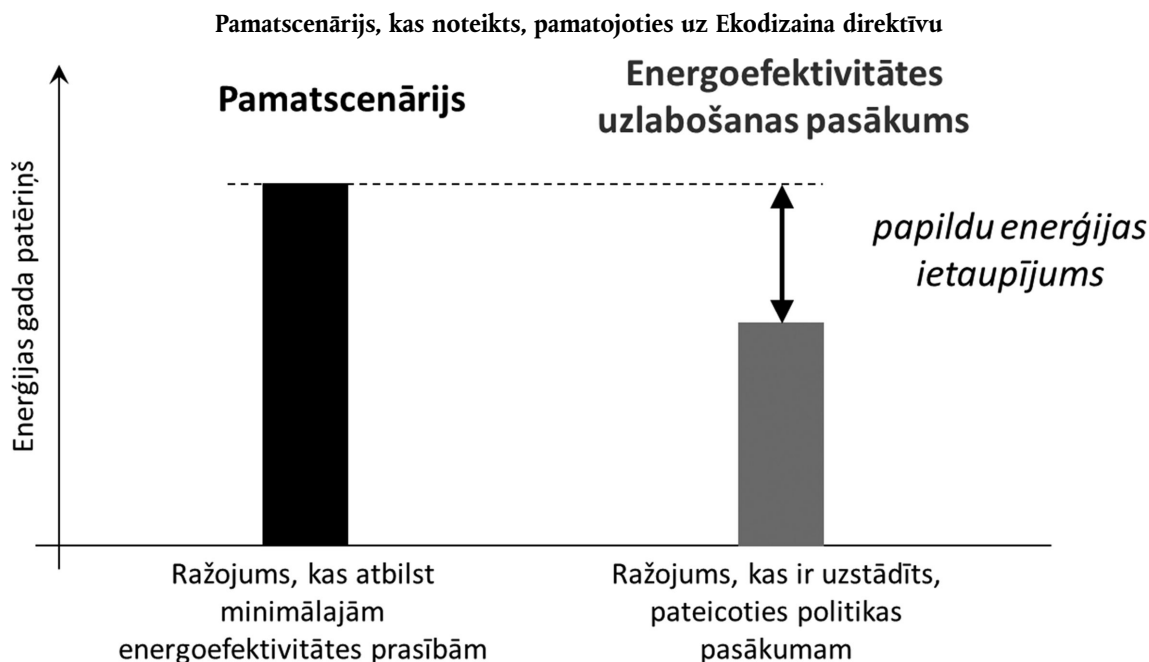
Rezultātā iegūst turpmāk attēloto pamatscenāriju.

V pielikuma 2. punkta b) apakšpunkta ir paskaidrots, ka “ietaupījumus, ko rada obligātu Savienības tiesību aktu īstenošana, uzskata par ietaupījumiem, kas būtu radušies jebkurā gadījumā”. V pielikuma 2. punkta c) apakšpunktā cita starpā ir noteikts, ka enerģijas ietaupījumu aprēķināšanas pamatscenārijā būtu jāņem vērā minimālās prasības, kas noteiktas Regulā (EK) Nr. 443/2009 un Regulā (ES) Nr. 510/2011 (jauniem vieglajiem pasažieru automobiļiem un jauniem vieglajiem komerciāliem transportlīdzekļiem), kā arī Ekodizaina direktīvā noteiktie īstenošanas pasākumi ar enerģiju saistītiem ražojumiem.

Piemēram, ar enerģiju saistītu ražojumu, uz ko attiecas Ekodizaina direktīva (piemēram, apkures sistēmas), uzstādīšanas rezultātā gūtā enerģijas ietaupījuma pamatscenārijam ir jābūt vismaz vienādam ar minimālajām energoefektivitātes prasībām saskaņā ar attiecīgo direktīvu, kura ir spēkā atsevišķu darbību ierīkošanas brīdī. Ja attiecīgās ES tiesību aktos noteiktās minimālās prasības tiek grozītas, pārskatītas vai atjauninātas, tas ir jāņem vērā, pārskatot pamatscenāriju.

Turpmāk attēlā ir parādīts šāds pamatscenārijs, kas noteikts kā tāda ražojuma energopatēriņš, kura energoefektivitāte ir vienāda ar Ekodizaina direktīvas minimālajām prasībām.

Praksē prasības varētu attiekties uz ražojuma gada energopatēriņu vai uz citiem energoefektivitātes rādītājiem (piemēram, apkures katla lietderība). Attiecīgi var noteikt pamatscenāriju, piemēram, ņemot vērā prasības par apkures katla lietderību kopā ar citiem datiem, lai aprēķinātu siltuma pieprasījumu, kas katlam būs jānodrošina.

Šie dati varētu:

- attiekties tieši uz ēku, kurā ir uzstādīts jaunais apkures katls (piemēram, izmantojot datus no EPC vai energoaudi-
tiem), vai
- būt vidējās vērtības, kas ir reprezentatīvas attiecībā uz ēku fondu, uz ko attiecas politikas pasākums (piemēram,
izmantojot paredzamos ietaupījumus).

Dalībvalstīm būtu arī jāņem vērā informācija par katru ražojumu kategoriju, kas ir pieejama Komisijas tīmekļa vietnē ⁽¹⁾.

V pielikuma 2. punkta a) apakšpunktā ir minēti papildu faktori, kas būtu jāietver pamatscenārijā, piemēram:

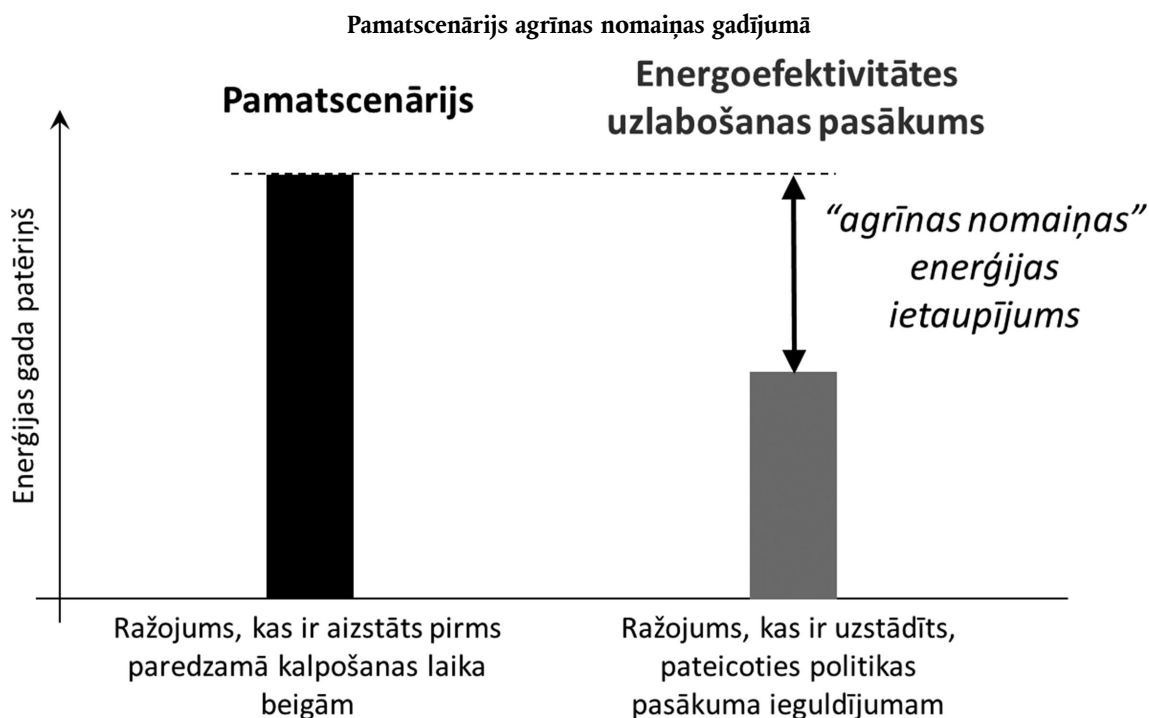
- izmaiņas patērētāju paradumos laika gaitā,
- tehnikas progress un
- ietekme, ko rada citi politikas pasākumi, kuri ir jau īstenoti un kuri turpina ietekmēt energopatēriņu, ietverot iespē-
jamu pārklāšanos ar citām rīcībpolitikām, kas paziņotas saskaņā ar EED 7. pantu.

Lai izvairītos no dubultās uzskaites EED 7. panta 12. punktā ir noteikts, ka “[d]alībvalstis pierāda, ka gadījumos, kad politikas pasākumu vai atsevišķu darbību ietekme pārklājas, nenotiek enerģijas ietaupījuma dubulta uzskaitē”.

Kopumā pamatscenārijā būtu pēc iespējas jāņem vērā pieņēmumi (renovācijas rādītājs bez politikas pasākuma, automobiļu parka vidējā vecuma izmaiņas, esošo apkures katlu kalpošanas laiks utt.) atbilstīgi valsts energoefektivitātes stratēģijai vai līdzīgam politikas satvaram. Tāpat, paziņojot vairākus politikas pasākumus, dalībvalstīm būtu jānodrošina pamatscenārijos izmantoto pieņēmumu konsekvence.

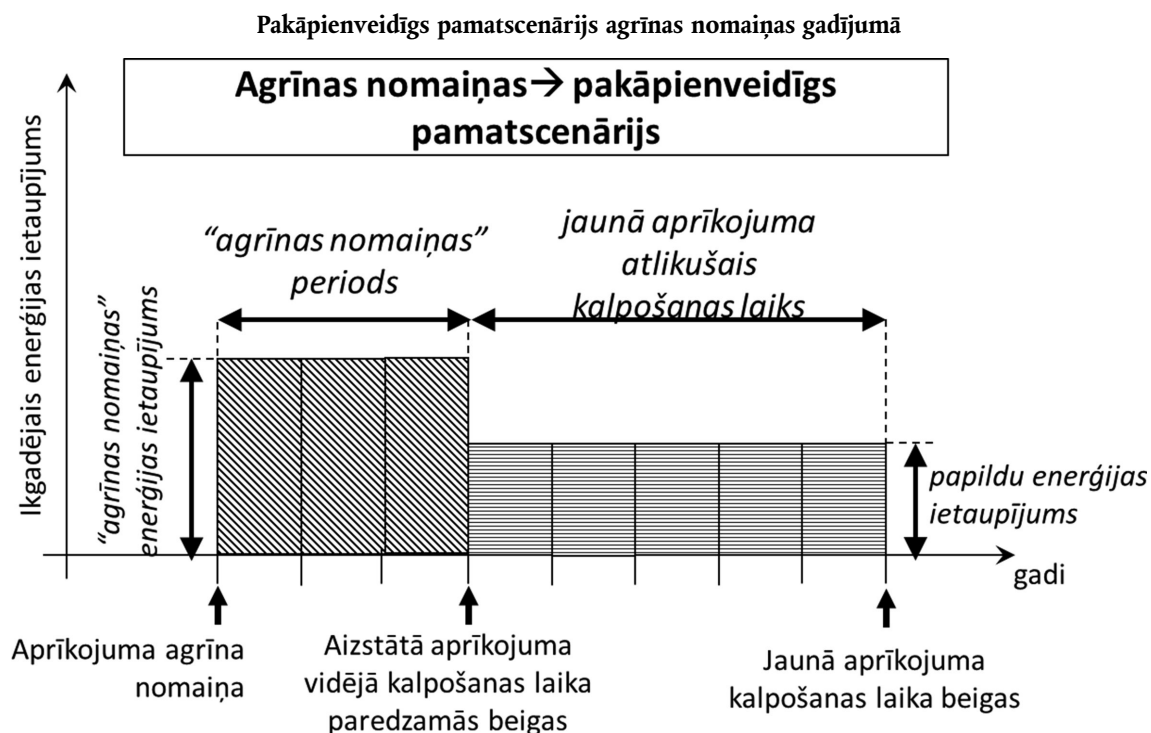
⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/energy-efficient-products_en

EED V pielikuma 2. punkta f) apakšpunktā ir izskaidroti tādi politikas pasākumi, kas “kas paātrina efektīvāku ražojumu un transportlīdzekļu nonākšanu aprītē”. Šajā kontekstā, ja ir iespējams pierādīt ražojuma vai transportlīdzekļa agrīnu nomaiņu, pamatscenārijs var būt aizstātā ražojuma vai transportlīdzekļa enerģijas patēriņš (sk. attēlu turpmāk).

Šis konkrētais gadījums attiecas tikai uz “agrīnas nomaiņas periodu”, t. i., laiku starp jaunā aprīkojuma uzstādīšanu un aizstātā aprīkojuma vidējo paredzamo kalpošanas laiku.

Attiecībā uz jaunā aprīkojuma atlikušo kalpošanas laiku ir jāizmanto pamatscenārijs, lai aprēķinātu papildu enerģijas ietaupījumu. Tas noved pie pakāpienveidīgā pamatscenārija, kā parādīts turpmāk.

Šajā piemērā esošo aprīkojumu aizstāja trīs gadus pirms tā paredzamā kalpošanas laika beigām. Šie trīs gadi atbilst agrīnas nomaiņas periodam. Jaunā aprīkojuma paredzamais kalpošanas laiks ir astoņi gadi. Tādēļ pieciem atlikušajiem gadiem pamatscenāriju papildu enerģijas ietaupījuma aprēķināšanai nosaka saskaņā ar iepriekš izklāstīto.

Pakāpienveidīgā pamatscenārija alternatīva varētu būt svērtā enerģijas ietaupījuma aprēķināšana, ko piemēro visam darbības ilgumam. Tas nedrīkst novest pie tāda enerģijas ietaupījuma apjoma paziņošanas, kas pārsniedz pakāpienveidīgo pamatscenāriju. Turklāt svērtā enerģijas ietaupījuma aprēķins būtu jāpaskaidro.

Ja esošu ēku gadījumā atkāpjas no papildīguma prasības (EED V pielikuma 2. punkta b) apakšpunkts), par pamatscenāriju varētu uzskatīt situāciju pirms ēkas renovācijas. Dalībvalsts var izmantot:

- konkrētas ēkas datus (piemēram, no enerģijas rēķiniem, *EPC* vai energoaudita) vai
- vidējās vērtības, kas ir reprezentatīvas attiecībā uz ēku fondu, uz ko attiecas politikas pasākums (izmantojot paredzamos ietaupījumus).

Pēc tam var novērtēt papildīgumu, ņemot vērā renovācijas darbus, kas tiktu veikti jebkurā gadījumā. Piemēram, atkarībā no valsts konteksta finanšu stimulu logu nomainai var būt saistīti ar lielu “parazītisma” ietekmi, proti, dalībnieki, kas gūst labumu no finanšu stimuliem, lai gan bija plānojuši nomainīt logus jebkurā gadījumā (citu iemeslu dēļ, nevis energoefektivitātes nolūkā, piemēram, aizsardzības pret troksni vai estētisku apsvērumu dēļ).

Dažās situācijās pamatscenārija noteikšanas process ir sarežģītāks. Šie sarežģījumi ir uzskaitīti tabulā turpmāk kopā ar risinājumu priekšlikumiem.

Situācija	Sarežģījumi	Norādījumi
Rīcībpolitikas jau īstenotas daudzus gadus	Grūti noteikt, kāda būtu situācija bez politikas. Pašreizējās tendences (piemēram, tirgus vidējo rādītāju) var daļēji noteikt tirgus pārveides ietekme politikas rezultātā iepriekšējos gados.	Jānosaka pamatscenārijs, pamatojoties uz ES tiesību aktos paredzētajiem minimālajiem līmeņiem. Pretējā gadījumā jāizmanto tādi paši pieņēmumi, kādi valsts oficiālajā “ierastās darbības” scenārijā ir izmantoti valsts energoefektivitātes stratēģijas vai līdzīga politikas satvara pamatā.
Vietējās transporta rīcībpolitikas, kas veicina transporta veida maiņu, mobilitātes pārvaldību utt. (tas var attiekties arī uz citām rīcībpolitikām, kas var samazināt energopatēriņu vienā jomā, bet palielināt citā)	Grūti uzraudzīt atsevišķas izmaiņas. Grūti ņemt vērā blakusietekmi (piemēram, jauns sabiedriskais transports vienā maršrutā var radīt sastrēgumus citā).	Jāizmanto vietējā transporta modelēšana, lai salīdzinātu scenārijus bez/ar rīcībpolitikām (ar modeļiem, kas kalibrēti, pamatojoties uz satiksmes apsekojumiem).

Situācija	Sarežģījumi	Norādījumi
Sarežģīti rūpnieciskie procesi bez skaidri noteikta tirgus	Ir grūti noteikt tirgus vidējos rādītājus sarežģītiem sistēmiskiem procesiem, kas ir atsevišķi izstrādāti konkrētai rūpnieciskai iekārtai (nav reālā tirgus).	Kā pamatscenāriju var izmantot atsauces ieguldījumu. Pieejas pamatā vajadzētu būt tehnoloģiskai sistēmai ar zemākajām ieguldījuma izmaksām un jaudai, kas ir salīdzināma ar efektīvā varianta jaudu.

Novērtējot neto vai papildu ietaupījumus, kopumā var apsvērt šādas metodes ⁽¹⁾:

- nejaušināti kontrolēti pētījumi (NKP) un nejaušinātu pieeju iespējas ⁽²⁾,
- kvaziekperimentālas struktūras, tostarp saskaņošanu ⁽³⁾,
- uz apsekojumiem pamatotas pieejas,
- tirgus pārdošanas apjomu datu analīze,
- strukturēta ekspertu slēdziena pieejas,
- paredzamās vai noteiktās “neto/bruto” attiecības,
- vēsturiskās izsekošanas (vai gadījuma izpētes) metode,
- vispārpieņemtās prakses pamatscenārija pieejas,
- lejupēji izvērtējumi (vai makroekonomiskie modeļi).

⁽¹⁾ Lai iegūtu sīkāku informāciju, sk. piemēram: Voswinkel, F., Broc, J.S., Breitschopf, B., & Schlomann, B. (2018. gads), *Evaluating net energy savings – a topical case study of the EPATEE project*, finansējusi programma “Apvārsnis 2020”; https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_evaluating_net_energy_savings.pdf

⁽²⁾ Sk. arī VI papildinājumu.

⁽³⁾ Sk. arī VI papildinājumu.

XII PAPILDINĀJUMS

MONITORINGS UN VERIFIKĀCIJA

1. Darbību un enerģijas ietaupījumu verifikācija

Ieviešot monitoringa un verifikācijas sistēmu, var būt lietderīgi nodalīt darbību verifikāciju, no vienas puses, un enerģijas ietaupījuma verifikāciju, no otras puses. Tas nenozīmē, ka katra verifikācija ir jāveic atšķirīgām struktūrām. Nodalīšanas mērķis ir nodrošināt, lai tiktu risināti katram verifikācijas veidam raksturīgie sarežģījumi.

Darbības tiek verificētas, lai nodrošinātu, ka tās ir uzstādītas vai īstenotas saskaņā ar kvalitātes, efektivitātes vai citām prasībām politikas pasākuma ietvaros.

Paziņoto enerģijas ietaupījumu verificē, lai nodrošinātu, ka tas atbilst politikas pasākuma aprēķināšanas noteikumiem vai metodikai.

Atkarībā no valsts konteksta un politikas pasākuma veida, monitoringa un verifikācijas procesos var būt iesaistītas dažādas puses ar dažādām perspektīvām. Tabulā turpmāk ir aprakstīti katra puses veida uzdevumi, ņemot vērā katra pasākuma īpatnības.

	Īstenojošās publiskās iestādes	Iesaistītās vai pilnvarotās puses / darbuzņēmēji / atbildīgās puses
Darbības vai projekti, kas ir jāapstiprina/jānoraida	Mērķis: nodrošināt darbību un projektu kvalitāti (atbilstību iepriekš noteiktām prasībām) + nodrošināt pamatdatus politikas pārvaldībai un izvērtēšanai	Mērķis: nodrošināt, lai darbības/projekti atbilstu shēmai (piemēram, lai saņemtu finanšu stimulu vai enerģijas ietaupījuma kredītus) + nodrošināt klientu apmierinātību (darbuzņēmējiem vai atbildīgajām pusēm) vai enerģijas ietaupījumu (galalietotājiem)
	Uzdevumi: 1) noteikt prasības un ziņošanas/dokumentēšanas noteikumus; 2) apstiprināt/noraidīt iesniegtās darbības vai projektus; 3) veikt vai pasūtīt <i>ex post</i> verifikācijas (dokumentu un/uz vietas) un piemērot sodus/sankcijas	Uzdevumi: 1) iesniegt publisko iestāžu pieprasīto informāciju; 2) glabāt dokumentāciju, kas vajadzīga <i>ex post</i> verifikācijai; 3) īstenot kvalitātes procesus.
Enerģijas ietaupījumi, kas ir jāuzskaita (vai jākreditē) / jāanulē	Mērķis: nodrošināt enerģijas ietaupījuma izvērtēšanas un ziņošanas kvalitāti (atbilstību iepriekš noteiktiem aprēķināšanas noteikumiem un/vai izvērtēšanas prasībām), lai uzraudzītais enerģijas ietaupījums atspoguļotu politikas ietekmi saskaņā ar politikas mērķiem un EED prasībām + nodrošināt pamatdatus politikas pārvaldībai un izvērtēšanai	Mērķis: nodrošināt, lai enerģijas ietaupījumi atbilstu shēmai (piemēram, lai saņemtu enerģijas ietaupījumu kredītus) + nodrošināt klientu apmierinātību (darbuzņēmējiem vai atbildīgajām pusēm) vai enerģijas ietaupījumu (galalietotājiem)

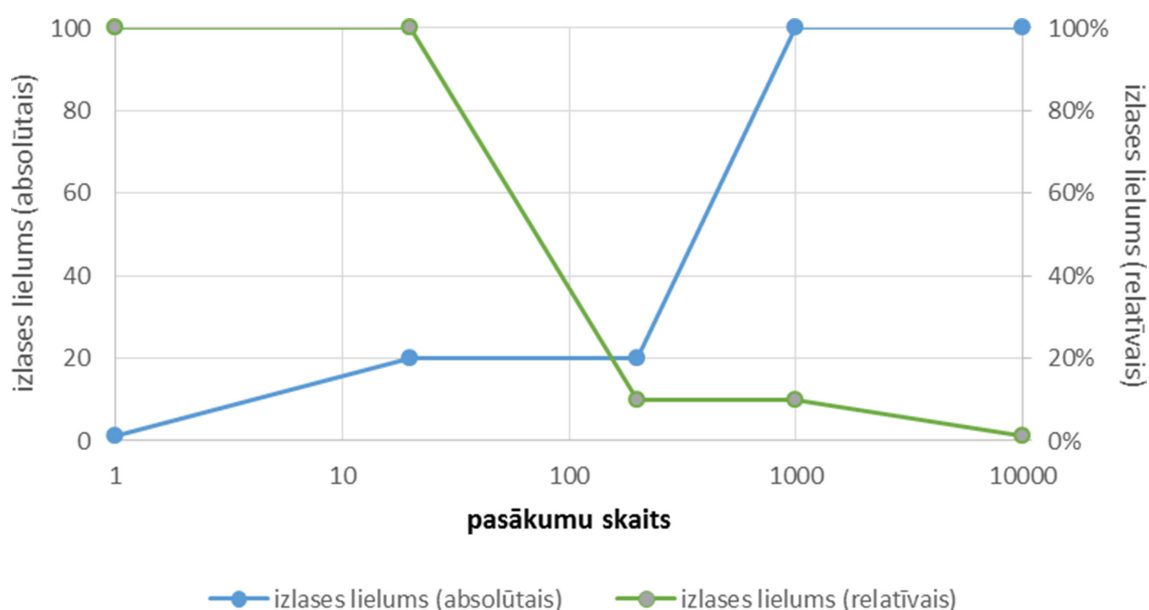
	Īstenojošās publiskās iestādes	Iesaistītās vai pilnvarotās puses / darbuzņēmēji / atbildīgās puses
	Uzdevumi: 1) paredzēt aprēķināšanas noteikumus un/vai izvērtēšanas prasības; 2) apstiprināt/noraidīt paziņoto enerģijas ietaupījumu (vai aprēķināt enerģijas ietaupījumu atkarībā no politikas pasākumu veida un noteikumiem); 3) veikt <i>ex post</i> verifikācijas (dokumentu un/uz vietas) un piemērot sodus/sankcijas	Uzdevumi: 1) iesniegt publisko iestāžu pieprasīto informāciju; 2) glabāt dokumentāciju, kas vajadzīga <i>ex post</i> verifikācijai; 3) aprēķināt enerģijas ietaupījumu; 4) īstenot kvalitātes procesus.

2. Statistiski nozīmīgs īpatsvars un reprezentatīva izlase

EED 7.a panta 5. punktā (EEPS) un 7.b panta 2. punktā (alternatīviem pasākumiem) ir noteikts, ka “[d]alībvalstis ievieš mērīšanas, kontroles un verifikācijas sistēmas, saskaņā ar kurām tiek veikta dokumentēta verifikācija attiecībā uz vismaz statistiski nozīmīgu un reprezentatīvu izlasi no atbilstīgo pušu īstenotajiem energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem”.

Šīs prasības mērķis ir pārbaudīt, vai enerģijas ietaupījums ir faktiski sasniegts saskaņā ar paziņotajiem datiem. Tādēļ ir ļoti svarīgi izraudzīties statistiski reprezentatīvu izlasi, kas pietiekami precīzi atspoguļo visas kopas (t. i., energoefektivitātes pasākumu) raksturlielumus.

Tas, kas ir “statistiski reprezentatīvs”, ir lielā mērā atkarīgs no aplūkoto pasākumu skaita un atsevišķu īstenoto pasākumu citiem pamatnosacījumiem. Tādēļ nav iespējams norādīt vispārēji derīgu definīciju, piemēram, īpatsvarus vai gadījumu skaitu. Turpmāk izklāstītie pieņēmumi ir tikai indikatīvi un nevar aizstāt pasākuma statistisko raksturlielumu analīzi konkrēta gadījuma ietvaros.

Izskatot, kas varētu būt statistiski nozīmīgs īpatsvars un reprezentatīva izlase, dalībvalstīm varētu noderēt šis neizsmeļošais, indikatīvais saraksts:

— pilnīgs apsekojums, ja gadījumu skaits ir neliels ($n < 20$),

— ja gadījumu skaits ir vidējs – kopas izlase 10 %, bet vismaz $n = 20$ būtu piemērots,

- lielu izlašu gadījumā – par pietiekamu var uzskatīt aptuveni 100 gadījumu izlasi 1 % kļūdas iespējamību 5 % nepatiesu ziņojumu īpatsvaram (t. i., pieņem, ka 5 % no darbību ziņojumiem ir nepatiesi); izlasēm ar lielāku nepatieso ziņojumu īpatsvaru pietiek ar mazāku izlasi (sk. tabulu).

Nepatiesu ziņojumu īpatsvars	Kļūdas iespējamība		
	10 %	5 %	1 %
5 %	31	51	103
10 %	15	24	49
20 %	7	11	22
50 %	2	3	5

Piezīme: ilustratīvs ir kļūdas iespējamības diapazons 1–10 % apmērā. Kļūdas iespējamība var būt lielāka atkarībā no politikas pasākuma veida, atsevišķām darbībām un tā, vai tiek piemēroti kvalitātes procesi un sodi vai sankcijas.

Nosakot reprezentatīvu izlasi, būtu jāapsver arī citi aspekti. Piemēram, var būt nepieciešams izraudzīties stratificētu izlasi, ja vienāda veida atsevišķu darbību (kā noteikts 2. panta 19. punktā) var īstenot vairākos ēku veidos. Šāda pieceja nodrošinātu, ka no katras kategorijas izlasē iekļautais ēku skaits būtu proporcionāls skaitam šajā kategorijā (izvērtētajam pasākumam – paziņoto darbību populācijā). Ja ir iemesls pieņemt, ka darbība varētu nodrošināt ļoti atšķirīgus enerģijas ietaupījumus dažādos ēku veidos, varētu būt atbilstīgi veidot atsevišķas izlases no katras kategorijas.

Izlases lielums ir saistīts ar verifikāciju, nevis mērījumiem. Viena politikas pasākuma ietvaros var īstenot atšķirīgas atsevišķas darbības (kā noteikts 2. panta 19. punktā), taču pamatota mērījuma veikšanai ir vajadzīga homogenitāte. Tāpēc izlases veidošanas procesā pirmajam pasākumam vajadzētu būt konstatējumam par to, kādi faktori vai kritēriji būtu jāņem vērā, lai apzinātu homogēnas (darbību vai dalībnieku) grupas, kurām iespējams ekstrapolēt rezultātus mērījumiem reprezentatīvas izlases ietvaros (par katru grupu).

Atkarībā no politikas pasākuma veida šajā posmā var būt nepieciešami citi kritēriji. Piemēram, EEPS gadījumā atbildīgās puses vai trešās personas, kas var veicināt galalietotājiem paredzētas atsevišķas darbības, var izmantot ļoti dažādas stratēģijas un atšķirīgi apkopot datus un aprēķināt ietaupījumus. Tāpēc izlases būtu jāveido katrai pusei.

3. Ilustratīvi norādījumi, kā izveidot monitoringa un verifikācijas sistēmu

Turpmāk izklāstītie indikatīvie piemēri ietver pamatinformāciju par to, kā nodrošināt, lai:

- kontrole un verifikācija tiktu veikta neatkarīgi no atbildīgajām, iesaistītajām vai pilnvarotajām pusēm un
- verifikācija tiktu veikta vismaz statistiski nozīmīgam energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īpatsvaram un reprezentatīvai izlasei.

3.1. EEPS (paredzamais ietaupījums)

Darbību verificēšanas aspekti EEPS ietvaros iekļauj šādus nosacījumus:

- atbildīgajām pusēm varētu prasīt nolīgt neatkarīgas trešās personas, lai verificētu darbību izlases; šāda verificēšana varētu notikt apmeklējumu uz vietas laikā, kuru mērķis ir pārbaudīt, vai darbības atbilst EEPS prasībām un vai darbības un to uzstādīšanas/īstenošanas apstākļi (tostarp situāciju salīdzināšana pirms un pēc uzstādīšanas/īstenošanas, ja vajadzīgs) atbilst atbildīgo pušu paziņotajiem datiem par enerģijas ietaupījumu aprēķiniem,

- neatkarīgām trešām personām varētu prasīt reģistrēties publiskā iestādē un samaksāt reģistrācijas maksu; tām varētu prasīt paziņot veiktās verifikācijas rezultātus gan publiskajai iestādei, gan atbildīgajai pusei,
- publiskā iestāde varētu izstrādāt verifikācijas protokolus (piemēram, kontrolsarakstu katram darbības veidam), lai saskaņotu trešo personu verifikācijas praksi,
- publiskā iestāde kopā ar akreditācijas struktūrām varētu noteikt kritērijus, kas trešām personām ir jāizpilda, lai reģistrētos publiskajā iestādē, un
- akreditācijas struktūras varētu veikt regulāru kontroli attiecībā uz trešām personām (lai nodrošinātu, ka tās rīkojas neatkarīgi un saskaņā ar verifikācijas protokoliem); šādu kontroli varētu finansēt no trešo personu reģistrācijas maksām; pēc tam akreditācijas struktūras paziņotu rezultātus publiskajai iestādei.

Lai nodrošinātu, ka verifikācijas tiek veiktas neatkarīgi, trešām pusēm jābūt organizācijām, kas daļēji vai pilnībā nepieder atbildīgajai pusei vai tās mātessabiedrībai. Tas būtu jāpārbauda akreditācijas struktūrai.

Šie nosacījumi ir izstrādāti tā, lai pēc iespējas samazinātu izmaksas un administratīvo slogu publiskajai iestādei; proti:

- verifikācijas varētu organizēt un apmaksāt atbildīgās puses, un
- kontroli varētu organizēt akreditācijas struktūras un apmaksāt trešās personas.

Tādējādi publiskās iestādes uzdevumi būtu jākoncentrē uz:

- noteikumu izstrādi par izlasēm, kritērijiem trešām pusēm, verifikācijas protokoliem utt.,
- akreditācijas struktūru ziņojumu konstatējumu izskatīšanu un
- pamatojoties uz iestādes veikto izskatīšanu:
 - prasību atbildīgajām pusēm rīkoties, lai novērstu jebkādu neatbilstību,
 - paziņoto enerģijas ietaupījumu daļēju vai pilnīgu anulēšanu izmeklētajos gadījumos, un
 - sankciju vai sodu piemērošanu.

Darbību verifikācijas izlases pamatā varētu būt statistiski kritēriji (reprezentativitātes nolūkā) vai uz risku balstīta pieeja, jo verifikācijas izmanto arī, lai nodrošinātu patērētāju aizsardzību un apkarotu krāpšanu.

Publiskajai iestādei būtu jāverificē enerģijas ietaupījumi EEPS ietvaros neatkarīgi no atbildīgajām pusēm. Šajā kontekstā publiskajai iestādei:

- būtu jāizstrādā:
 - noteikumi par enerģijas ietaupījumu aprēķināšanu,
 - datu prasības un
 - (iespējams) tiešsaistes datu platforma, lai atvieglotu datu apkopošanu;

atbildīgajām pusēm varētu prasīt izmantot šo platformu, lai paziņotu minimālu informācijas kopumu saistībā ar aprēķiniem un lai glabātu pierādījumus (tostarp papildu informāciju); platforma ļautu veikt sistemātiskas un automātiskas ticamības pārbaudes paziņotajām vērtībām; ja atklājas izlecošās vērtības, publiskās iestādes verificētu attiecīgos datus un aprēķinus,

- tā varētu verificēt datus un aprēķinus attiecībā uz paziņoto darbību statistiski nozīmīgu īpatsvaru un reprezentatīvu izlasi (*), veicot dokumentu pārbaudes, kā nolūkā atbildīgajām pusēm ir jāiesniedz attiecīgie pierādījumi,
- pamatojoties uz iepriekš izklāstīto darbību rezultātiem, tā pēc tam varētu veikt kontroli uz vietas papildu verificācijas nolūkā.

Tiešsaistes datu platforma EEPS ietvaros rada sākotnējās izmaksas, bet pēc tam atvieglo datu apkopošanu un apstrādi, kā arī, visticamāk, samazinās administratīvo slogu gan atbildīgajām pusēm, gan publiskajai iestādei.

Pamatojoties uz dažādo verificācijas posmu rezultātiem, publiskā iestāde varētu:

- prasīt atbildīgajām pusēm sniegt papildu skaidrojumus vai pamatojumus,
- paziņoto enerģijas ietaupījumu daļēju vai pilnīgu anulēšanu izmeklētajos gadījumos un
- piemērot sankcijas vai sodus.

3.2. Brīvprātīga vienošanās (mērogotais ietaupījums)

Slēdzot brīvprātīgu vienošanos, iesaistītajām pusēm būtu jāaņem izstrādāt rīcības plānu un noteikt enerģijas ietaupījuma mērķrādītāju, pamatojoties uz atzītu metodiku, piemēram, energoauditu. Rīcības plānā būtu jānosaka darbības, kas jāīsteno saprātīgā periodā (atkarībā no katras vienošanās specifikas) un regulāri jāpārskata saprātīgā termiņā.

Tā kā iesaistītās puses gūst tiešu labumu no darbībām, ko aņem īstenot (jo tās ir arī galalietotāji), tās varētu pašas verificēt darbību kvalitāti. Tomēr publiskajai iestādei būtu jāsniedz skaidri norādījumi par biežāk sastopamo darbības veidu kvalitātes pārbaudēm. Šajā gadījumā uzmanība tiek koncentrēta uz īstenoto darbību pārbaudēm. Tomēr, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību, monitoringa struktūrai būtu jāverificē darbības un enerģijas ietaupījumi neatkarīgi no pārējām vienošanās parakstītājām pusēm (publiskās iestādes un iesaistītajām pusēm).

Ietaupījumu verificācijas izlases veidošanai būtu jābalstās uz pamatotu statistisku pieeju, lai nodrošinātu reprezentativitāti un lai rezultātus varētu ekstrapolēt uz visu shēmu.

Turpmāk uzskaitīti indikatīvi aspekti, kas jāņem vērā, verificējot darbības un enerģijas ietaupījumus brīvprātīgu vienošanos ietvaros:

- publiskā iestāde (ministrija, kas ir viena no vienošanās parakstītājām pusēm) varētu iecelt neatkarīgu monitoringa struktūru (piemēram, valsts enerģētikas aģentūru), ar kuru kopā tā varētu noteikt:
 - datu prasības (t. i., minimālie dati, kas ir jāpaziņo, un minimālā dokumentācija, kura jāglabā iesaistītajām pusēm) un
 - norādījumus par enerģijas ietaupījumu aprēķināšanu,
- monitoringa struktūra varētu izveidot tiešsaistes datu platformu, kas ļauj sistemātiski un automatizēti pārbaudīt paziņoto datu ticamību; ja atklājas izlecošās vērtības, monitoringa struktūrai būtu jāverificē attiecīgie dati un aprēķini,
- iesaistītajām pusēm būtu jānosaka pienākums tiešsaistes platformā regulāri paziņot datus par to īstenotajām darbībām un saglabāt piemērotus pierādījumus (piemēram, rēķinus),
- monitoringa struktūrai būtu jāverificē paziņoto darbību statistiski nozīmīgs īpatsvars un reprezentatīva izlase, piemēram, veicot paziņoto datu un aprēķinu dokumentu pārbaudes; tai būtu jāprasa iesaistītajām pusēm iesniegt attiecīgus pierādījumus,
- balstoties uz iepriekš izklāstīto darbību rezultātiem, monitoringa struktūra pēc tam varētu veikt kontroli uz vietas papildu verificācijas nolūkā,

(*) Enerģijas ietaupījumu verificācijas izlases veidošanai būtu jābalstās uz statistisku pieeju, lai nodrošinātu reprezentativitāti un lai rezultātus varētu ekstrapolēt uz visu shēmu.

- balstoties uz savu veikto verifikāciju rezultātiem, monitoringa struktūrai būtu jāprasa iesaistītajām pusēm rīkoties, lai novērstu jebkādas atklātās problēmas, vai jāanulē paziņotie enerģijas ietaupījumi; attiecīgā gadījumā publiskā iestāde varētu piemērot sankcijas (piemēram, izslēgšanu no vienošanās) vai sodus, un
- monitoringa struktūrai būtu jā sagatavo gada ziņojumi par vienošanās rezultātiem un veikto verifikāciju un kontroli; šie ziņojumi būtu jāpublicē.

3.3. Subsīdiju shēma (uzskaitītais ietaupījums)

Subsīdiju shēma varētu būt saistīta ar ēku renovāciju līdz konkrētam energoefektivitātes līmenim. Darbības un enerģijas ietaupījumi būtu jāverificē neatkarīgi no pilnvarotajām pusēm, t. i., tas būtu jā dara citam darbuzņēmējam.

Darbību kvalitātes verifikācijas izlases izveides pamatā vajadzētu būt:

- uz risku balstītai pieejai, lai atklātu iespējamu krāpšanu, un
- statistiskai pieejai, lai nodrošinātu reprezentativitāti un lai rezultātus varētu ekstrapolēt uz visu shēmu.

Turpmāk uzskaitīti indikatīvi aspekti, kas saistīti ar enerģijas ietaupījumu un darbību verificēšanu subsīdiju shēmu ietvaros:

- būvniecības profesionāļiem, kas veic darbus, vajadzētu būt noteiktajām kvalifikācijām un reģistrētiem publiskajā iestādē,
- piesakoties uz subsīdiju, māsaimniecībām būtu jāprasa (saskaņā ar attiecīgajiem patērētāju un datu aizsardzības noteikumiem) ļaut piekļūt viņu enerģijas rēķiniem un pēc pieprasījuma atbildēt uz apsekojuma jautājumiem (ja viņi tiks iekļauti verifikācijas izlasē), un
- pēc renovācijas sasniegtais energoefektivitātes līmenis būtu jāapliecina EPC, ko izdevis sertificēts vērtētājs.

Shēma būtu jāadministrē pilnvarotai pusei.

Renovācijas projektu īstenošanas un panāktā energoefektivitātes līmeņa vai enerģijas ietaupījumu verificēšanu varētu pārvaldīt šādi:

- pilnvarotā puse varētu saglabāt datubāzi ar informāciju par apstiprinātajiem renovācijas projektiem, kas ļautu izraudzīties renovācijas projektu statistiski nozīmīgu īpatsvaru un reprezentatīvu izlasi,
- publiskā iestāde varētu nolīgt monitoringa darbuzņēmēju, kam būtu piekļuve šai datubāzei vai jebkādiem citiem vajadzīgajiem datiem vai datubāzēm (piemēram, EPC datubāzei), pamatojoties uz pirmo verifikācijas posmu, darbuzņēmējam būtu jāizraugās apakšizlase inspekcijai uz vietas, un
- panākto enerģijas ietaupījumu vai energoefektivitātes līmeņa verificēšana būtu pārredzami jāapliecina EPC, ko izdevis sertificēts vērtētājs, vai ar jebkādu citu pārredzamu un attiecīgu metodi (sk. III papildinājuma 1.1. iedaļu).

Monitoringa darbuzņēmējam būtu jāapkopo visi vajadzīgie dati atkarībā no piemērotās metodikas, lai iegūtu statistiski uzticamu izlasi (EPC, enerģijas rēķinus utt.) un veiktu turpmāku analīzi nolūkā noteikt:

- aplēsto vai uzskaitīto ietaupījumu vai
- energoefektivitātes uzlabojumu.

4. **Norādījumi par monitoringa un verifikācijas sistēmām un to piemēri**

Dalībvalstis tiek mudinātas ņemt vērā papildu avotus, piemēram:

- *multEE* projektu ("Apvārsnis 2020") ⁽⁵⁾,
- EEPS monitoringa sistēmu prezentācijas ⁽⁶⁾ un
- *EPATEE* gadījuma izpēti, kas ietver piemērus monitoringa sistēmām, kuras izmanto enerģijas ietaupījumu izvērtēšanai ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ <https://multee.eu/>

⁽⁶⁾ http://atee.fr/sites/default/files/part_3_monitoring_verification_and_evaluation.zip

⁽⁷⁾ https://epatee.eu/sites/default/files/files/epatee_topical_case_study_linkage_between_monitoring_and_evaluation.pdf